

RICHARD WURMBRAND

ALS KERKERMUREN
KONDEN SPREKEN

Ongewone preken in de cel

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN
AMSTERDAM, 1973

© 1969 by Richard Wurmbrand: Sermons in Solitary Confinement;
Hodder and Stoughton, Londen, 1971 (0 340 12552 7).

Vertaling: Mej. J. C. A. Maris.

© Nederlandse editie: Buijten & Schipperheijn, Amsterdam.

Omslagontwerp: Marc de Klijn.

ISBN 90 6064 239 2.

INHOUD

Ten geleide door Dr. J. C. Maris	7
Een woord vooraf	9
Gods onrechtvaardige wetten	14
Een christen ontmoet Gabriël	22
De moeder des Heren	27
Plicht zonder eind	32
Simson in de gevangenis	38
Een preek voor mijn eigen ziel	43
Het Woord is vlees geworden	47
Zondagsschool	51
Opnieuw gekneveld	56
Zichtbare wonden	60
Binzea	64
Aan de slachtoffers van mijn leven	68
Ani-hu	74
Ziek van liefde	78
De volkomen sabbat	82
Er is geen God	87
Het onredelijke van de liefde	91
De cel met de ratten	95
Gesprek met mijn zoon Mihai	98
Boodschap aan de kerken	102
Ik liet Hem glimlachen	106
Geheel rein	112
Epiloog	116

TEN GELEIDE

Dit is een ongewoon boek. De oorspronkelijke, engelse titel luidt: 'Preken tijdens eenzame opsluiting'. Een trieste cel is dus de kerk. De gemeente is afwezig. En de preken zijn ontboezemingen van een geplaat mens.

De prediker is Richard Wurmbrand, thans in heel de wereld bekend om zijn onthullingen over de communistische vervolgingen, die ondanks hardnekkige tegenspraak hoe langer hoe meer bewaarheid worden.

De aanvallen op Richard Wurmbrand gelden soms ook zijn 'Leer' en het is inderdaad niet zo moeilijk in zijn boeken bepaalde uitspraken te vinden, die aanvechtbaar zijn en hem op grond daarvan zelfs te beschuldigen van een in wezen heidense 'mystiek'.

Zo simpel liggen de dingen echter niet. Men kan hier niet alles onder één noemer brengen. Richard Wurmbrand, de bekeerde jood, is een christen. Een aanvankelijk bevooroordeeld theoloog schreef enkele jaren geleden met voldoening dat hij van Wurmbrand zo'n goede gereformeerde preek had gehoord. Maar daarmee is hij nog geen pur sang Calvinist. Ons aller godsdienstig leven vertoont het stempel van onze eigen persoonlijkheid, onze afkomst, onze omgeving. Bij Wurmbrand is daar om te beginnen zijn geboorte en opvoeding in een joods gezin. In zijn jonge jaren komt hij in de ijskelders van het atheïsme en kiest hij de zijde van het communisme. Met deze geestelijke bagage komt hij onder het evangelie en wordt een overtuigd gelovige. Zijn huwelijk komt in een zware crisis, totdat ook zijn vrouw de weg tot Christus vindt. Dan komt het verlangen om zich in dienst van het evangelie te stellen. Maar het Protestantisme is zwak in Oost-Europa. De Reformatie heeft deze landen niet wezenlijk beroerd. Veel meer dan in het westen is er de binding aan het voor-reformatorische christendom. Dit is van invloed op heel het geestelijk klimaat. En als de jonge Wurmbrand straks Luthers predikant wordt, dan is het goed te bedenken dat er ook bij Luther vele verbindingen zijn met het oude Christendom, met inbegrip van de mystieken.

Uit het korte overzicht van zijn leven blijkt duidelijk dat Wurmbrand nooit een man was van ja en nee. Als hij niet geloven kan, wordt hij atheïst. Men heeft hem met Paulus vergeleken. Die nam ook geen vage tussenpositie in, maar was een fanatiek vervolger van de gemeente Gods. Zijn bekering was radikaal en hij werd een vurig apostel met een wereldwijde visie. Zo kent ook Wurmbrand het verschil tussen dag en nacht. Opgekomen, of juister gezegd: *verlost* uit de nacht der god-loosheid, is hij gezet in het heldere daglicht van Gods

reddende liefde. En dan wordt hij getuige, als een die uit de duisternis geroepen is tot Gods wonderbare licht (1 Petrus 2 : 9).

Ook in zijn geval wordt de vervolger een vervolgte. De machten der duisternis breken tegen hem los. En in de strijd der geesten worden de dingen scherp gesteld, en dat van weerszijden: het licht heeft geen gemeenschap met de duisternis (2 Cor 6 : 14).

De vurige prediker, bezield met een hartstochtelijke liefde voor zijn medemens en niet het minst voor zijn vijanden, komt in de gevangenis terecht. Een marteling, geestelijk en lichamenlijk, zoals bijna niemand zich kan voorstellen. Wat er dan in een mens, ook een christenmens kan opkomen, vertelt ons dit boek. Hier spreekt een mens in de 'grenssituatie' van een onnoemelijk lijden. Er zijn bijbelheiligen geweest, die in bepaalde omstandigheden niet meer wisten wat zij van God moesten denken. Hun klachten en kreten zijn ons in de Schrift bewaard, zij het ook niet als voorbeelden. Zulk een roep uit de diepte is ook dit boek.

Hopelijk is het overbodig te zeggen dat deze ongewone preken zich aan gewone maatstaven onttrekken. Met nadruk verklaart de schrijver zelf dat hij allerlei gedachten, die toen bij hem opkwamen, niet meer voor zijn rekening neemt. De neiging om de dingen wat gedurfd te zeggen, komt hier sterk naar voren, evenals het 'klimaat' waarin deze preken geboren zijn. Het ongewone en gewaagde kan boeiend zijn, maar is niet altijd verantwoord. Als daar echter in broederlijke zin op gewezen werd, vond men steeds een willig oor. Helaas wordt soms de kritiek op bepaalde uitspraken gebruikt als een wapen tegen de 'ondergrondse kerk' en haar strijd. Een andere bekeerde jood, eveneens een begaafd en vurig prediker, verging het in dit opzicht beter. Dat was Apollos. Een gelovig echtpaar, Aquila en Priscilla, constateerde een ernstig tekort in zijn prediking. In plaats van hem aan te vallen, zochten ze echter contact met hem, namen hem mee naar huis en legden hem 'de weg Gods' nauwkeuriger uit (Hand. 18 : 24-28). Een prachtig voorbeeld dat misschien wel eens te veel vergeten wordt!

Deze vreemde preken liggen nu voor ons. Zij leiden ons in meer dan één opzicht een duistere wereld binnen. Wij moeten daar iets van weten, want deze lijder heeft nog miljoenen lotgenoten. Maar er is ook troost, de troost van het licht dat schijnt *in de duisternis*.

J. C. Maris

EEN WOORD VOORAF

Van de veertien jaar in communistische gevangenschap in Roemenië heb ik drie jaar alleen in een cel doorgebracht, tien meter onder de grond. Ik zag geen zon, of maan of sterren, geen bloemen en geen sneeuw. Behalve de bewakers en ondervragers, die me sloegen en martelden, kreeg ik nooit een ander mens te zien.

Ik hoorde bijna nooit een geluid in die gevangenis. De bewakers droegen schoenen met viltzolen, zodat ik ze nooit hoorde aankomen. Ik had geen Bijbel, noch enig ander boek. Ik had geen papier om mijn gedachten op te schrijven. Er werd slechts van ons verwacht dat wij verklaringen schreven om onszelf en anderen te beschuldigen. In die tijd sliep ik zelden 's nachts, ik sliep overdag. De nachten bracht ik door in geestelijke oefening en gebed. Iedere nacht maakte ik een preek, die ik ook hield. Ik had een stille hoop dat ik eenmaal zou worden vrijgelaten en daarom probeerde ik de preken te onthouden. Om dit mogelijk te maken bediende ik mij van een hulpmiddel: de belangrijkste gedachten vatte ik samen in korte rijmen. Daarin zijn reeds velen mij voorgegaan. Omar Kayyam, Nostradamus, Heinrich Seuse en Angelus Silesius hebben allen in uiterst beknopte verzen een schat van wijsgerige, godsdienstige en profetische gedachten besloten. Dus maakte ik mijn rijmen, leerde ze uit mijn hoofd en onthield ze door voortdurend te repeteren. Toen ik een geestelijke inzinking kreeg onder invloed van zware doping vergat ik ze, maar toen de verdovende middelen uitgewerkt waren, kwamen ze me weer helder voor de geest.

Dit zijn slechts enkele van mijn preken. Dank zij een bijzonder sterk geheugen heb ik er ongeveer driehonderdvijftig onthouden. Deze preken moet men niet naar hun dogmatische inhoud beoordelen. Ik leefde in die tijd niet op dogma's. Dat kan geen mens. De ziel wordt gevoed door Christus, niet door leerstellingen over Hem. Vanuit dogmatisch oogpunt bezien, deden David en Job er verkeerd aan om met God te redetwisten. Vanuit dogmatisch oogpunt bezien deed de schrijver van het boek Esther er verkeerd aan dat hij geen woord schreef ter verheerlijking van de God die juist zo'n machtige bevrijding voor Zijn volk bewerkt had. Vanuit dogmatisch oogpunt bezien deed Johannes de Doper er in de gevangenis verkeerd aan dat hij betwijfelde of Jezus de Messias was. Dogmatisten zouden bij Jezus zelf nog tekortkomingen kunnen vinden. Hij zou niet hebben moeten beven in Gethsémane. Maar het leven, het geestelijk leven, is niet een zaak van dogma's. Het volgt zijn eigen loop, die soms het denken dwaasheid schijnt.

Ik heb in buitengewone omstandigheden geleefd en ik heb buitengewone geestesgesteldheden doorgemaakt. Daar moet ik mijn medemens en deelgenoot van maken. Men moet daarvan weten, want ook nu zitten tienduizenden christenen in communistische gevangenissen, waar ze, net als ik indertijd, gemarteld worden en verdovende middelen krijgen en waar ze in eenzame cellen opgesloten worden en dwangbuizen aankrijgen. Velen van hen zullen waarschijnlijk net zo reageren als ik. Jezus werd in zijn ontferming over de schare één met hen, een timmerman in een arm land temidden van een onderdrukt volk. Je kunt geen medelijden hebben (het woord betekent: samen lijden) tenzij je de geestestoestand kent van degenen die lijden.

Gevangenschap in een eenzame cel onder de communisten of de nazi's is een dieptepunt in het lijden. De reacties van christenen die zulke beproevingen doormaken zijn nergens mee te vergelijken.

De bedoeling van dit boek is, deze gedachten en gevoelens bekend te maken bij degenen die aan de kant van de onschuldige slachtoffers staan. Nu ik onder normale omstandigheden leef, ben ik het met veel gedachten die in deze preken tot uitdrukking komen, zelf niet meer eens. Toch geef ik mijn gedachten weer, zoals ze toen bij mij opkwamen.

Ik moge de lezer verzoeken, inplaats van te oordelen, in gemeenschap te treden met deze mede-christenen die in de gevangenis in een toestand verkeren, waar, om de woorden van Beda * te gebruiken, 'geen stem is dan die van het geweest, geen gezicht, dan dat van de folteraars'. Probeer uzelf in hun toestand in te leven; 'denk aan de gevangenen alsof gij met hen gevangen waart'.¹

Probeer u voor te stellen wat het betekent om in eenzaamheid opgesloten en gemarteld te worden. Pas dan zult u dit boek kunnen begrijpen.

Het bevat de preken van een dominee, wiens redelijk denken op zijn grondvesten wankelde, zoals ik mij nu realiseer. Er waren tijden, dat ik de afval nabij was. Gelukkig werd ik juist op die allervreselijkste dagen niet gemarteld. Waarschijnlijk zou ik er dan onderdoor gegaan zijn. Ik werd alleen gemarteld als ik over mijn wanhoop heen was.

Het was makkelijk voor mij om de hele preek te reconstrueren uit een kort gedicht, want al heb ik de eenzame cel verlaten, de een-

* Beda Venerabilis, 675 - 734, Engelse monnik en geleerde, bekend door zijn 'Kerkelijke geschiedenis van Engeland'.

1. Hebr. 13 : 3

zame cel heeft mij nooit losgelaten. Er gaat geen dag voorbij, zonder dat ik erin verkeer, of ik nu op een grote bijeenkomst in Amerika ben, in een kerk of op een vergadering in Engeland, of gewoon in de trein zit: Mijn gehele wezen is voor altijd in eenzame opsluiting gebleven. Ik leef niet zozeer mijn huidige leven, als ik die gevangenisjaren voortdurend opnieuw beleef. Niet omdat ze een belangrijk deel van mijn levensgeschiedenis vormen, maar omdat ik niet meer mijn eigenlijke ik ben. Mijn echte ik zijn degenen die vandaag in eenzame, sombere, vochtige cellen zitten, in Rood-China, in Albanië, in Roemenië, in Noord-Korea en andere communistische landen. Zij zijn de kleine broeders van Jezus. Zij vormen het kostbaarste deel van het mystieke lichaam van Christus op aarde. Ik leef hun leven mee als ik mijn jaren in eenzame gevangenschap weer doorleef. Het is een vreemde ervaring. Het kan tot krankzinnigheid leiden. Misschien is er al iets van waanzin in deze preken.

Maar als Erasmus gelijk had toen hij 'De lof der Zotheid' schreef, waarom zou de zotheid dan niet voor zichzelf mogen spreken? Het communisme heeft vele predikanten en andere christenen, wier gezondtelijke gezondheid onder voortdurende martelingen te gronde gericht werd, tot krankzinnigheid gebracht. Waarom zouden alleen wijze mensen hun mening zeggen over het communisme? Waarom zouden de dwazen niet vanuit hun dwaasheid mogen spreken? Ik schrijf hier de verdwaasde gedachten neer van degenen die in een onbeschrijflijke staat van ontbering verkeren.

Ik heb in de gevangenis momenten gehad waarin ik de overwinning door het geloof kende. Ik heb ook ogenblikken van wanhoop gekend. Ik dank God voor beide. De laatstgenoemde hadden toch ook iets goeds want ik leerde erdoor hoe beperkt ik in mezelf was; ik leerde erdoor dat ik niet kon vertrouwen op mijn eigen overwinningen, noch op mijn geloof, maar op de verzoening door het bloed van Jezus Christus.

Nieuwe oorzaken hebben altijd nieuwe gevolgen. Eenzame gevangenschap onder de communisten is iets nieuws in de kerkgeschiedenis. Het is niet te vergelijken met de vervolgingen door de Romeinen of zelfs met die door de nazi's. Realiseer u het verschil als gevolg van zware verdoving en wetenschappelijke hersenspoeling en verbaas u dan niet over onze gedachten en reacties.

Ik ben me ervan bewust dat sommige bespiegelingen in deze preken erg vrijmoedig zijn, een vrijmoedigheid die alleen veroorzaakt kan worden door een lange periode van zwijgen. Is het waarheid of ketterij? Waarheid is de relatie tussen gedachte en werkelijkheid. Maar kent iemand de gehele werkelijkheid? Wij leefden in een aparte wer-

kelijkheid en onze gedachten hebben deze werkelijkheid misschien juist weerspiegeld, hoewel ze degenen die een rustig, normaal leven leiden, vreemd voorkomt. In ieder geval dacht ik toen zo. De geest van duizenden christenen die nu in communistische gevangenissen worden gemarteld, wordt door net zulke stormen geteisterd. Dát moet ik op papier zetten, ten behoeve van die christenen, die geen egoïstisch leven willen leiden maar die gemeenschap zoeken met degenen die niet alleen lichamelijke martelingen maar ook zware geestelijke beproevingen moeten doorstaan.

En nu wil ik u een woord uit de psalmen doorgeven: 'Hoor, o dochter, en zie en neig uw oor, vergeet uw volk (of u nu Protestants of Rooms-Katholiek bent, rechtzinnig of vrijzinnig) en het huis van uw vader'² en ga, geblinddoekt zoals wij gevangenen waren, met me mee de onderaardse gevangenis in. Hoor de celdeur achter u dichtvallen. U bent alleen. Alles is stil geworden. Alles wat u aan frisse lucht krijgt, komt uit een buis. Als u behoefte voelt te schreeuwen bij de gedachte, opgesloten te zijn in zo'n ruimte, schreeuw dan. De bewakers zullen u dan in een dwangbuis stoppen. Maar 'de Koning zal zich verlustigen in uw schoonheid',³ als u hier blijft zolang Hij dat voor u beschikt heeft.

Aanvaard de gedachten van wanhoop en van geloof, uw twijfels en hun oplossing, de ogenblikken van waanzin en het voorbijgaan ervan. Laat het allemaal over u komen. Stelt u zich voor dat u zit te denken. In feite wordt u gedacht. U bent misschien een experiment voor engelen. U bent misschien het voorwerp van een weddenschap tussen God en Satan, zoals Job. Wees vastbesloten om alleen God aan te hangen, ook al doodt Hij u, ook al doodt Hij uw geloof. Als u uw geloof kwijtraakt, blijf dan zonder geloof Hem toebehoren. Als al de vruchten des geestes verdwijnen, en er blijft niets van u over dan een dorre boom waaraan alleen bladeren zitten, denk er dan aan dat ook bladeren een doel hebben. In hun schaduw mogen de vruchtbaren rusten in de armen der Goddelijke liefde. De bruid gebruikt bladeren om een krans voor haar geliefde te maken. Van bladeren worden geneeskrachtige medicijnen gemaakt. Zelfs als de bladeren geel worden en verschrompeld op de grond vallen, kunnen ze een prachtig tapijt vormen, waarover Hij zich begeeft naar degenen die, anders dan uzelf, trouw gebleven zijn tot het einde.

Trek u terug in eenzame gevangenschap. Ik heb u naar de deur van uw cel gebracht. Hier moet ik weggaan. U blijft alleen met Hem

2. Psalm 45 : 11

3. Psalm 45 : 12

achter. Misschien is het uw bruidsvertrek. Misschien is het een geestelijke folterkamer. Ik moet u verlaten. Mijn plaats is nu mijn eigen cel. U kijkt mij aan en u denkt waanzin in mijn ogen te zien? Het zij zo. Al heel spoedig zult u er net zo uitzien. En misschien zult u tot Jezus Christus kunnen zeggen: 'Ik ben zwart, doch liefelijk'.⁴

We zijn de duisternis ingegaan. Hier zult u de druk, maar ook de verrukking ondervinden van de grote diepten. Op grote diepte hebben de dingen niet dezelfde kleur als aan de oppervlakte. U raakt uw richtinggevoel kwijt. Uw geest verandert, aangenomen dat u bij uw verstand blijft. U zult waarschijnlijk van het rechte pad afdwalen.

Moge God u helpen! Moge God alle ellendige zondaren genadig zijn, die door de ervaring van de laatste diepten heengaan.

R.W.

Aantekening

Op de volgende bladzijden wordt verscheidene malen verwezen naar het feit, dat gevangenen door middel van een code contact hadden via de celmuren. In mijn boek 'Christus in de communistische gevangnissen' heb ik uiteengezet, hoe bijna alle gevangenen deze code leerden. De nazi-gevangenis die ik noem, was een Roemeense gevangenis, onder de rechtse dictatuur van Generaal Antonescu, die ons land door de nazi's opgelegd was.

4. Hooglied 1 : 5

GODS ONRECHTVAARDIGE WETTEN

God,

Jarenlang heb ik voor de mensen gepreekt. Ik was bijna vergeten dat er ook onzichtbare toehoorders zijn in de kerk; dat de engelen luis-teren als wij Uw woord vertolken.

Nu ik alleen ben met U en Uw onzichtbare dienaren, kan ik aan een nieuwe serie preken beginnen.

In de kerk moest ik voorzichtig zijn om de gevoelens of vooroor-delen van mijn toehoorders niet te kwetsen. Tegenover U kan ik volkomen openhartig zijn. Gij hebt geen Inquisitie. Gij zult me niet laten terechtstaan wegens ketterij. Tegenover andere mensen moest ik U prijzen. Hier ben ik vrij om U over bepaalde dingen vragen te stellen, en om U verwijten te maken, zoals David en Job en anderen dat gedaan hebben.

Ik zal U eerlijk alles zeggen wat ik op mijn hart heb.

Gij hebt gezegd: 'Het is niet goed, dat de mens alleen zij'.¹ En toch houdt U mij in eenzame afzondering. Gij hebt Eva geschapen om bij Adam te zijn. Toch hebt Gij van mij mijn vrouw weggehaald. Gij doet mij juist datgene aan, waarvan U zelf erkend hebt dat het verkeerd is. Hoe wilt Gij Uzelf rechtvaardigen als we elkaar ont-moeten? Gij zult mij vragen waarom ik dingen gedaan heb, die in Uw woord veroordeeld worden. Het moet toch veel erger zijn als een God zijn eigen woord niet nakomt, dan wanneer een mens niet gehoorzaamt aan Gods geboden. Het gericht zal wederzijds zijn. Nu kan ik de woorden van Jesaja begrijpen: 'Komt toch en laat ons *tesamen* richten, zegt de Here'.²

Jezus heeft gezegd: 'De Vader laat de zon opgaan over bozen en goeden'.³ Onze beulen liggen nu op het strand van de zon te genie-ten. Ik heb de zon in maanden niet gezien, sinds ik in een cel tien meter onder de grond zit. Jezus zal me bij het laatste gericht veel dingen vragen. Dat is zijn recht. Maar ik zal Hem vragen waarom de Vader me de zon onthouden heeft. Ik ben benieuwd wat Hij zal antwoorden.

Sinds mijn bekering heb ik vaak nagedacht over Uw woord in Eze-chiël: 'Toen gaf Ik hun zelf inzettingen die niet goed waren en ver-orderingen, waardoor zij niet zouden leven'.⁴ Ik heb nooit een pre-

1. Genesis 2 : 18

2. Jesaja 1 : 18

3. Mattheüs 5 : 45

4. Ezechiël 20 : 45

dikant gehoord, die dit vers verklaarde. De commentatoren vermijden het ook. Nu begin ik iets van dit mysterie te begrijpen.

Geen enkele wet, ook geen goddelijke, kan rechtvaardig zijn, want iedere wet stelt gelijke maatstaven vast voor mensen met ongelijke bekwaamheden en in ongelijke omstandigheden.

Dit gaat zelfs op voor de tien geboden. 'Gij zult u geen gesneden beeld maken', is een wet die gelijkelijk gegeven wordt aan iemand die is opgevoed in een streng puriteins milieu en aan iemand met een rooms-katholieke erfenis. Deze wet is niet rechtvaardig, omdat die beide mensen haar niet even gemakkelijk kunnen volbrengen. Ik sprak eens met een Rooms-Katholiek over het tweede gebod, en hij antwoorde heel oprecht: 'Waarom zijn jullie Protestanten zo blind? De wet zegt: 'Gij zult u geen gesneden beeld maken'. Dit betekent niet dat Michel Angelo of zelfs een bescheiden beeldhouwer er geen voor u mag maken. Het is alleen verboden aan enkelingen om heilige voorstellingen te maken, ieder naar zijn eigen fantasie, Maar het is de kerk niet verboden om christenen te voorzien van deze middelen tot inspiratie'.

Ik staarde deze roomse broeder, die helemaal geen probleem maakte van wat mij zo bezwaarde, verbijsterd aan. Hij ging verder: 'Toen God mens werd in Jezus Christus, nam Hij alle hoedanigheden van een mens aan, Hij kon dus ook een voorbeeld zijn voor een kunstvoorwerp'. Enzovoort. Ik had er nog nooit zo over gedacht. 'Eer uw vader en uw moeder' wordt gezegd tot mensen wier vaders heiligen en goede mensen zijn. Ik heb echter mensen gekend die heftig tegen dit gebod in opstand kwamen. Alles wat zij zich konden herinneren was, dat hun vader een dronkaard was en hen ten onrechte sloeg, of dat hun moeder hen verlaten had. Ik had een meisje in mijn gemeente, dat door haar vader verkracht was. Uw wet is niet rechtvaardig. Zij gebiedt ons om iedere vader en iedere moeder te eren, ook degene die mij een misdadige erfelijkheid heeft nagelaten. Ik moet mijn meerderen eren in de kerk. Sommigen van hen hebben voor het martelaarschap gekozen. Anderen zijn werktuigen van de communisten geworden. En ik moet beide groepen eren. Het is Uw wet, maar zij is onrechtvaardig.

'Gij zult niet doden' wordt gezegd tot een Zweed of een Zwitser wiens land eeuwenlang geen oorlog gekend heeft. Wij, Roemenen, hebben hetzelfde gebod, hoewel ons land in iedere generatie door vreemdelingen is binnengevallen, en wij ons moesten verdedigen. 'Gij zult niet stelen' wordt gezegd tegen een miljardair, die meer heeft dan hij ooit nodig zal hebben en die geen reden heeft om te stelen. Ik heb een vreselijke honger en ik zou brood stelen als ik

het maar kon vinden. Door dit te doen zou ik echter een van Uw onrechtvaardige wetten overtreden.

'Gij zult niet echtbreken' wordt gezegd tegen een man die een liefhebbende en mooie vrouw heeft, die ook sexueel goed bij hem past. Maar de wet is ook van kracht voor iemand die een onmogelijke vrouw of man heeft of helemaal niemand. Wat heeft Johannes, iemand van onze gemeente, veel geleden! Hij had een vrouw, die al jarenlang ziek was en hem geen bevrediging kon schenken. De ene onrechtvaardige wet na de andere.

'Gij zult geen vals getuigenis geven' is een wet voor degene die geen reden heeft om te liegen of er misschien niet eens toe in staat is omdat hij niet de minste fantasie heeft; zij geldt echter ook voor mij, als ik de communistische ondervrager moet antwoorden. Als ik hem de waarheid zeg, wat hij met een beroep op mijn christenplicht van mij vraagt, zullen vele andere arrestaties volgen.

Rachab loog, nadat ze de twee Israëlitische spionnen verborgen had, dat ze niet wist waar ze vandaan kwamen of waar ze heengegaan waren. Deed ze daar verkeerd aan?

Ik herinner me dat Spurgeon hierover preekte en zei dat hij vaak geprobeerd had zich in Rachab's omstandigheden te verplaatsen. Hij stelde zich voor, dat hij enige vervolgte protestanten verborgen hield en dat de autoriteiten hem vroegen of ze in zijn huis waren. Wat zou zijn antwoord geweest zijn? Het is bekend dat hij erg fel tegen liegen was. We moesten tijdens het nazi-regime ook liegen, dus interesseerde het mij om te lezen wat hij zei: 'Ik heb geprobeerd me voor te stellen wat ik zou zeggen en ik heb nog nooit tot een conclusie kunnen komen... Ik heb meer licht dan Rachab en ik heb meer tijd om de zaak op mijn gemak de overdenken, en toch zie ik niet wat ik zou moeten doen. Ik weet niet of Rachab's leugen niet eerlijker en openhartiger was dan menige uitvlucht die bij erg pientere mensen opkomt'.

Ik heb zijn woorden vaak aangehaald tegenover mensen die zich zorgen maakten omdat ze moesten liegen tegen de onderdrukkers. Spurgeon kwam er niet uit. Ik heb mijn besluit genomen. Ik lieg tegen de communistische ambtenaren die me ondervragen en ik moet zeggen dat ik het met genoeg doe.

'Uw hart worde niet ontroerd'⁵ wordt gezegd zowel tot de chronische tobber als tot de phlegmaticus, die van nature nooit ergens bang voor is. Het wordt gezegd tegen een welgestelde Amerikaan, die nooit echte zorgen gekend heeft en tegen mijn medegevangene

5. Johannes 14:1

die zojuist in morse door de muur geseind heeft dat hij ter dood veroordeeld is.

Een wet kan niet voorkomen dat zij onrechtvaardig is. Zelfs Gij kondt onrechtvaardigheid niet vermijden toen U er eenmaal mee begon wetten in te stellen.

Dus is uw rechtvaardigheid niet slechts gelegen in het feit dat Gij mij alleen laat blijven, in een ruimte zonder zon. Het probleem ligt ergens anders. U hebt in eerste instantie onrechtvaardigheid begaan toen U de mensen aan wetten onderwierp.

Ik geef mijn eigen problemen in Uw hand. Eén manier om bevrijd te worden van iets dat je deert is je eigen verdriet, dat slechts een druppel is, te laten zinken in de eindeloze oceaan van het leed in de wereld. Maar ik stel het probleem in zijn algemeenheid aan de orde. Waarom beging U onrechtvaardigheid tegenover de mensheid door ons verordeningen te geven waarvan Uzelf erkent dat ze onrechtvaardig zijn?

Gij hebt Jezus nodig, net als ik. Hij is de Voorbidder en Middelaar. Ik hoor Hem iedere nacht voor U tussenbeide komen en bemiddelen, opdat ik moge verstaan en U moge liefhebben, evenals Hij ten behoeve van mij als Middelaar optreedt bij U.

Gij had Zijn vleeswording even nodig als ik, hoewel dat was om een volkomen andere reden. Gij hebt altijd de mens gekend zoals hij is in Uw oog. Dat geeft U echter geen volledig beeld. Vanuit de cel naast mij seinde een ex-rechter door de muur, dat hij alle veroordelingen tot gevangenisstraf die hij ooit gegeven heeft, diep betreurt. Hij veroordeelde zonder te weten wat het betekent om jaren in de gevangenis door te brengen. Gij hebt mensen veroordeeld zonder geleefd en geleden te hebben en zonder verzocht te zijn. Gij had de ervaring van het mens-zijn nodig. Gij werd verrijkt door de ervaring van Uw Zoon die mens werd. 'Gaaf uit, dochters van Sion, aanschouwt koning Salomo met de kroon, waarmede zijn moeder hem kroonde op de dag van zijn bruiloft'.⁶ Christus heeft reeds van eeuwigheid de schoonste kronen gedragen. Maar de allerschoonste ontving Hij van zijn heilige moeder: de kroon van het God-mens zijn. Hij was arm, bespot, geslagen, verzocht. Hij stierf. Met deze ervaring verrijkt, keerde Hij terug tot U. Nu kunt U ons veel beter begrijpen.

Gij zijt een levende God. Leven betekent: zich ontwikkelen, groeien, toenemen. Iets dat altijd hetzelfde blijft, leeft niet. De voortdurende oproep in de kerken om 'God te verheerlijken' leert ons dat U ver-

6. Hooglied 3 : 11

heerlijkt kunt worden — dat is: groter gemaakt worden. Jezus heeft U groter gemaakt.

Vanuit de ervaring van een werkelijk geleefd menselijk leven, heeft Jezus Christus het mysterie van het menselijk leven, zoals Hij het van binnen uit kende, in de hemel openbaar gemaakt.

Aan de andere kant verklaart Hij ons op aarde iedere nacht de verborgenheid van een God die wetten geeft waarvan Hijzelf erkent dat ze verkeerd zijn.

Er is een onderbreking gekomen in mijn spreken tot U. Het was geen retorische onderbreking. Bij het spreken tot U zijn dergelijke kunstgrepen niet nodig.

Ik zweeg omdat ik luisterde, zoals in de hemel het lied der engelen wordt onderbroken door ogenblikken van stilte, als de rook van het reukwerk met de gebeden der heiligen opstijgt tot U.⁷

Ik hoorde hoe Christus me uitlegde — hoe duidelijk kunnen Zijn schapen zijn stem onderscheiden! — dat Gij ons de wet geeft in de hoop dat wij daar niet bij zouden blijven staan, maar verder gaan, en aldus komen tot datgene wat U werkelijk bedoelde.

Eén ding weet ik nu zeker: Uw gebod en Uw verlangen zijn twee. Gij zegt bijvoorbeeld: 'Mij komt de wraak toe'. U drukt hierin Uw wil uit om Uw gramschap te tonen, maar U gelooft dat ons geloof sterk genoeg zal zijn om U tegen te houden als U zich wilt wreken. Ja, wij zullen het U beletten, zelfs al gebiedt U ons het tegengestelde. Een goede herdershond houdt niet zo gauw op tegen een vreemdeling te blaffen, ook al beveelt de herder het hem.

Ik sprak eens streng tegen mijn zoon om hem te bestraffen voor de een of andere overtreding. Hij keek me niet in de ogen, en ik vroeg hem waarom. Hij antwoordde: 'Ik kijk niet naar uw mond, die bittere woorden spreekt, maar naar uw liefhebbende hart, waaruit ze opkomen'. Dus is het niet de bedoeling dat we blijven staren op de strenge woorden van Uw geboden, maar op de liefdevolle bedoelingen waarmee zij gegeven zijn.

David kende al Uw wetten omtrent het offeren van dieren, maar hij zei: 'In slachtoffer en spijsoffer hebt Gij geen behagen'.⁸ De Joden hadden van de Egyptenaren verkeerde ideeën overgenomen omtrent goden die altijd verwachten dat wij hen iets zullen geven. Jehova gebod hen om het bij een lam of een duif te laten, om hen te waarschuwen tegen het brengen van mensenoffers zoals andere mensen dat deden. David echter begon te verstaan dat het nieuwe leven

7. Openbaring 8 : 1-4

8. Psalm 40 : 7

begint wanneer de mens gaat inzien dat Gij het zijt die Hem hebt geofferd, die Gij boven alles liefhebt. Gij verwacht niet van ons dat wij leven zouden wegnemen om aangenaam te worden in Uw ogen. Een van Uw meest onrechtvaardige wetten is die over de vrijsteden.⁹ Als iemand onopzettelijk gedood had en de bloedverwanten van het slachtoffer vergelding zochten, gebodt Gij de moordenaar om naar een vrijstad te vluchten. Stel nu dat verscheidene mannen schuldig zijn aan zo'n moord, maar ze kunnen niet allemaal even hard lopen. Niet iedereen kan even snel een heuvel oprennen. Degene die flink gerend heeft, bereikt de vrijstad en is veilig, hoewel hij even schuldig is als zijn makker, terwijl deze door de bloedwreker gedood wordt.

Kan gerechtigheid afhangen van de snelheid waarmee iemand zijn benen kan bewegen?

Deze ongerechtigheid wordt voortgezet in het Nieuwe Testament, waarin gezegd wordt dat degenen die overwinnen, hun beloning zullen ontvangen. Hoe zit het dan met hen die door de zonde verslagen zijn, hoewel ze naar heiligheid verlangd hebben?

Naar de maatstaf van de wet zal de liefde altijd de prijs missen, omdat in de wedloop de liefde altijd verslagen wordt. Slechts het kwade en de ondeugd kunnen records maken. De liefde is altijd te laat.

Jezus leert ons dit in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Ik stel me voor dat de drie mannen een weddenschap aangegaan waren wie het snelste van Jeruzalem naar Jericho kon reizen. Het waren een Joodse priester, een leviet en een Samaritaan.

Ze gingen tegelijk weg. De priester en de leviet waren eerezuchtig en maakten voort omdat ze de weddenschap wilden winnen en met de eer wilden gaan strijken. Ze hoorden gekreun van iemand die kennelijk gewond was en pijn had; er riep iemand om hulp. Omdat het goede mensen waren, hadden ze medelijden met hem; terwijl ze voortliepen spraken ze een gebed uit voor de gewonde, maar ze bleven niet staan omdat er een prijs te behalen en roem te verwerven was aan het eind van de wedloop. Bovendien was het een gevaarlijke streek. Er deden geruchten de ronde, dat er rovers waren. De Samaritaan was een heel ander iemand. Je kunt je afvragen waarom hij aan de weddenschap mee deed. Voor hem waren het geld noch de roem van enig belang, het belangrijkste was voor hem de liefde voor alles wat leeft. Toen hij het gekreun hoorde, bukte hij zich, verzorgde de gewonde en bracht hem naar een herberg,

9. Numeri 35

die lag in de richting waar hij vandaan gekomen was. Hij verloor dus de wedloop, wat met de liefde altijd het geval is.

'Ik ben krank van liefde', zegt de bruid.¹⁰ Wie ziek zijn, kunnen geen wedstrijd lopen; ze kunnen niet overwinnen. Jezus zegt dat het koninkrijk der hemelen met geweld wordt genomen.¹¹ De liefde heeft echter niet de kracht om geweld te oefenen. Voor een groot zondaar is het gemakkelijk de hemelpoort te forceren. Heiligen en mensen met een liefhebbend hart moeten meer dan de anderen op genade vertrouwen om zalig te worden, want zij kunnen voor zichzelf niet het minste doen.

Het is onrechtvaardig als de wet van ieder dezelfde vlugheid en dezelfde overwinningen eist.

Ik begin nu te begrijpen waarom ik in de gevangenis zolang op de komst van mijn Bruidegom moet wachten. Ik weet zeker dat Hij Zijn plaats al heeft verlaten om ons te komen helpen, maar Hij houdt onderweg bij iedere gewonde stil. Jaïrus smeekte Hem om naar zijn dochttertje te gaan, dat lag te sterven, maar Jezus kwam onderweg een zieke vrouw tegen, en zo liet Hij ondertussen het dochttertje van Jaïrus sterven.¹²

Misschien is Jezus, terwijl Hij onderweg was om ons te verlossen, voorbij een bloem gekomen waarvan de bladeren door dauwdruppels waren verzawaard en is Hij gestopt om die te verwijderen?

Ik ben ziek van liefde, en dus kan ik geen werk voor U doen. Gij zijt de liefde zelf en dus ook die ziekte zelf. Gij kunt niet op tijd komen om mij terug te brengen bij mijn gezin, hoewel Gij weet dat 'het niet goed is dat de mens alleen zij'. Gij bezwijkt van liefde en Gij kunt de zon ook niet voor mij doen opgaan. Wie weet, wat voor schapen die in de sloot gevallen waren, Gij moest helpen, Vader, toen Jezus op Golgotha hing. Daarom moest hij alleen blijven zonder één straaltje licht en zonder één druppel water.

Ik kan Uw wet niet volbrengen. Door Jezus Christus hebt Gij mij van deze verplichting ontslagen. Gij wordt gehinderd door al die handicaps der liefde en daarom kunt Gij Uw beloften niet inlossen om mij te helpen. Maar ik ontsla U ook van alle verplichtingen jegens mij die Gij in Uw Verbond op U genomen hebt, evenals Gij mij ontslaat van al Uw inzetten. Ze zijn niet goed. Het zijn slechts algemeenheden. Voor U ben ik uniek, evenals Gij voor mij.

En wij zullen samen de jaren van eenzame opsluiting doorkomen en genoeg hebben van liefde geven en liefde ontvangen. Ik zal U

10. Hooglied 5 : 8

11. Mattheüs 11 : 12

12. Markus 5

Uw verkeerde instellingen en onrechtvaardige wetten niet verwijten.
Gij zult mij niet verwijten dat ik ze niet ben nagekomen.
Wat ben ik blij, dat ik voor het eerst zo vrijmoedig met U heb kunnen spreken. Zo zie ik tenslotte, dat Gij mij niet alleen gelaten hebt. Ik ben bij U. Ook hebt Gij mij niet zonder zonde gelaten. Ik zie de zonde der gerechtigheid opkomen in mijn donkere cel.
U zij de dank en de glorie! Amen.

EEN CHRISTEN ONTMOET GABRIËL

Geliefde broeders en zusters,

Ik kan u niet zien, maar ik zal van verre tot u spreken.

Ik heb verscheidene malen wat men noemt een boven-zinnelijke waarneming gehad. Ik zal er een voorbeeld van geven.

Een vrouwelijke Russische officier was bij ons thuis tot bekering gekomen. Toen vertrok ze met haar regiment naar Hongarije en Oostenrijk en ik hoorde niet meer van haar. Intussen waren we verhuisd. Op een morgen voelde ik, juist op het drukste tijdstip, een onweerstaanbare drang om naar mijn vroegere woning te gaan, hoewel ik daar niets te zoeken had. Toen ik het huis naderde, zag ik van de andere kant die Russische zuster aankomen. Op de thuisreis naar Stalingrad kwam ze door Boekarest. Ze moest een paar uur wachten op de aansluitende trein en ze had uit de grond van haar hart gebeden dat ik thuis zou zijn, zodat ze wat verder onderwezen kon worden in het christelijk geloof. Als ik er niet juist op dat ogenblik aangekomen was, zou deze unieke kans voorbij gegaan zijn. Ik zou u veel van dergelijke ogenblikken kunnen noemen.

Misschien bent u ook in staat tot zulke waarneming op een afstand. De profeten spraken dikwijls tot mensen die ver weg waren. 'Trek voorbij, bevolking van Safir . . . bevolking van Lachis . . . Ik zal een veroveraar over u brengen, o bevolking van Marésa . . . En gij, Bethlehem Efrata . . .,' zo sprak Micha in één en dezelfde profetie,¹ omdat hij er zeker van was dat de engelen zijn woorden naar ver afgelegen steden zouden overbrengen.

Zo ben ik er zeker van, dat mijn woorden, in een eenzame cel gesproken, ten minste enkelen van u zullen bereiken, degenen die de zeldzame gave bezitten van te kunnen stil zijn en luisteren.

Ik wil enkele van de bijzondere geestelijke ervaringen vertellen, die wij in onze ondergrondse gevangenis doormaken. Hoewel ieder alleen in een cel zit, hebben we contact door mededelingen in code door de muur te seinen. Langs deze weg ben ik de volgende gebeurtenissen te weten gekomen.

Het was tien uur 's avonds. We weten altijd precies wanneer het tien uur is. Met de nauwkeurigheid van een chronometer beginnen om deze tijd de grote martelingen. 's Morgens kun je een dik pak slaag krijgen. De martelingen worden echter bewaard voor dit donkere uur. Je kunt het geschreeuw horen. De akoestiek in de gewelfde gangen is zodanig, dat het gejammer weerkaatst wordt van de

1. Micha 1 : 11-15; 5 : 2

ene muur naar de andere, in steeds groter wordende sterkte. Bij de eerste schreeuw wordt het signaal gegeven van de ene cel naar de andere: drie klopjes, die ons te kennen geven dat we met onze geestelijke oefeningen moeten beginnen; eerst moeten we ons geweten nagaan, waarbij we gedragingen, gedachten en handelingen van de afgelopen dag onderzoeken. Een priester-Jezuïet heeft ons dit geleerd.

De christen over wie ik u nu ga vertellen, had geen hoge dunk van zo'n zelfonderzoek. Hij beschouwde het geweten niet zozeer als de stem van God in ons, maar meer als de stem van onze omgeving. Een daad waar de ene christen berouw over heeft, zal door een ander, met een andere achtergrond, moreel verantwoord geacht worden. Het geweten oordeelt over ons overeenkomstig zijn eigen wet. Wetten zijn echter generaliserend en houden geen rekening met individuele mogelijkheden en omstandigheden. Je kunt een overtuigde protestant zijn en geloven in verlossing door het geloof alleen. Het geweten daarentegen is altijd rooms en plaagt je door je je daden steeds voor te houden, alsof onze verhouding tot God hiervan afhangt.

Het geweten weet niet van causaliteit. Het aanvaardt geen voorbeschikking. Het gelooft in het dwaalbegrip van een vrije wil. Het houdt geen rekening met het feit dat mijn daad onvermijdelijk voortkwam uit mijn karakter, zoals dat door heel mijn verleden is gevormd, en dat die daad het enige antwoord was dat ik, als die bepaalde persoon, kon geven op prikkelingen van buitenaf. Het geweten geeft alleen mijzelf de schuld van een handeling die het eindresultaat is van de invloed van duizenden andere mensen; voorouders die een bepaalde erfelijkheid op mij hebben overgedragen; leraren en ouders die me een verkeerde opvoeding gegeven hebben; schrijvers, toneelspelers, vrienden en vijanden die mijn geest hebben gevormd; de druk van mijn maatschappelijke omgeving, enzovoort.

Het geweten weet niets over Gods plannen, waarin mijn zondige daad zelfs een noodzakelijke rol kan hebben gespeeld: 'Want inderdaad zijn in deze stad vergaderd tegen Uw heiligen knecht Jezus, dien Gij gezalfd hebt, Herodus zowel als Pontius Pilatus met de heidenen en de volken van Israël, om te doen al wat Uw hand en Uw raad tevoren bepaald had dat geschieden zou'.²

Het geweten is eenzijdig. Als je bij jezelf nagaat, wat je de hele dag gedaan hebt, zal het je alleen aan de verkeerde dingen herinneren.

2. Handelingen 4 : 27-28

De goede vergeet het. Het geweten onderscheidt ook alleen zwart en wit. Het kent het grijs niet — de noodzaak waartoe de omstandigheden ons soms dwingen, om niet te kiezen tussen goed en kwaad, maar tussen twee kwaden.

Het geweten aanvaardt de woorden van Filippus Neri niet, dat we niet moeten denken dat we in vier dagen een heilige zullen worden. Het beste wat het geweten kan, is, na veel twijfel en kwelling, de vergeving van zonden, dat is de uitdelging van de schuld, aanvaarden. De hoogste leer van de bijbel, de leer over de rechtvaardiging, waardoor wij geheel bevrijd van schuld voor God verschijnen, is volkomen onaanvaardbaar voor het geweten. Het is geheel onvatbaar voor de waarheid, dat niet alleen de zondaar, maar ook de zonde, wit kan worden als sneeuw.³

Ik zou het geweten niet graag willen afschaffen, zoals Hitler, die het een uitvinding van de Joden noemde. De gevolgen daarvan waren vreselijk. Het geweten heeft een grote maatschappelijke waarde. Een gevoelig geweten geeft ons de juiste houding tegenover onze naaste. Maar God heeft u niet méér lief na een goede daad, of minder na een slechte.

Zelfonderzoek maakt je altijd verdrietig. Je vergelijkt wat je gedaan hebt, met wat Jezus gedaan zou hebben in dergelijke omstandigheden, en je maakt jezelf bittere verwijten. Maar te vragen wat Jezus in soortgelijke omstandigheden gedaan zou hebben, is even redelijk als te vragen hoever een slak in één dag gekomen zou zijn als hij een haas was geweest. Het is een slak en geen haas. En ik ben ik. Ik ben Jezus niet. Om te handelen zoals Jezus zou ik God in het vlees moeten zijn, geboren uit een heilige maagd. Ik zou Zijn kennis moeten hebben. Ik zou engelen tot mijn beschikking moeten hebben. Ik zou zijn wonderbare kracht moeten bezitten. Ik zou profeet moeten zijn en timmerman, tweeduizend jaar geleden in Palestina. Luther waarschuwde de mensen tegen de grote zonde van het bedroefd zijn. Hij zei dat het voor een christen beter is dronken dan bedroefd te zijn. De communisten hebben ons genoeg gemarteld. Waarom zouden we onszelf martelen? Luther zei verder dat berouw vóór Golgotha uit God is; berouw nadat je op Golgotha geweest bent is uit de duivel. Heb berouw over je zonden, ja; maar maak je zonde niet tot het onderwerp van lange bedroefde overpeinzingen. Waarom zou ik God trachten te bedriegen door mijn tijd en mijn energie aan berouw te besteden? Ik ben groter dan mijn zonden. Het geweten zou me met mijn zonden willen vereenzelvigen.

3. Jesaja 1 : 18

Onze broeder gaf niet om deze geestelijke martelingen.

De Talmoad zegt: 'De zon is ondergegaan en de dag is helder'. Iedere avond als het teken gegeven werd, ging onze broeder zich klaarmaken om te dansen ter verheerlijking van God.

Voordat het teken gegeven werd, lag hij op bed. Zoals bij het tikken van een horloge dacht hij bij iedere hartslag aan Jezus. Zijn verlangen naar de Bruidegom was als een brandend vuur. Bij iedere ademtocht fluisterde hij: 'Jezus'. En dan kwam het klopsignaal. Het was tijd om zijn heilige — of misschien dwaze — dans te beginnen.

Toen hij danste, hoorde hij een engel zeggen: 'Wees gegroet, Gheorghe, vol van genade. God is met u. Gezegend zijt gij'. Onze broeder was opgevoed bij de eerbied voor de overleveringen van de oude kerkvaders. Hij wist wat hij in zo'n geval moest doen. Hij vroeg de engel: 'Voor wie zijt ge gezonden?' De engel antwoordde: 'Voor jou, Gheorghe'. De christen antwoordde: 'Er zijn hier in de buurt velen in andere cellen die ook Gheorghe heten. U bent vast bij de verkeerde terecht gekomen. Ik ben het niet waard om de stem van een engel te horen'. Om de verzoeking af te weren, werd zijn rondedans nog wilder. Zijn dans was een offer op Gods altaar.

Maar de engel — het was Gabriël — bleef. Wat zijn engelen vasthoudend! Toen werd in deze christen iets ontvangen, zoals tijden geleden in Maria (of tenminste ontdekte hij toen pas iets dat er allang was). In deze christen werd de kiem van een nieuw leven voelbaar, die hem in de toekomst de kracht zou geven te overwinnen in omstandigheden waarin hij vroeger verslagen was. Hij wist nu dat hij in staat zou zijn dingen te doorstaan die smartelijker zijn dan de dood, zelfs de vreselijkste bespottung.

Sedert die ervaring leeft die christen niet meer, Christus leeft in hem. Hij leeft alleen nog om dit nieuwe leven te voeden, om Hem Die de bron van alle deugd is, in zich te laten groeien. Wat een verantwoordelijkheid! Het is zijn taak om, net als Maria, de hemelkoning tot volle ontwikkeling te brengen.

Deze christen ziet het als zijn speciale taak om Jezus tot een man van de twintigste eeuw te maken — of beter, van de eenentwintigste eeuw; om hem tot een moderne intellectueel te maken — of liever gezegd tot degene die de moderne intellectuelen de weg zal wijzen. Het is zijn taak om hem te maken tot iemand die in onze tijd weent zoals hij tweeduizend jaar geleden weende in Jeruzalem; om hem de man van smarten te laten zijn voor deze tijd.

Jezus weent voortdurend.

Er is een oude legende, die verhaalt, dat, toen Jezus nog een kind

was, Jozef zoveel van hem hield, dat hij nooit van de markt zou thuiskomen zonder wat speelgoed of wat snoep mee te brengen. De kleine Jezus was hier zo aan gewend, dat zo dikwijls Jozef naar de stad ging, het kind bij het raam bleef staan om hem te zien terugkomen. Dan liep hij hem tegemoet en vroeg: 'Vader, wat hebt u voor me meegebracht?' Eens had Jozef geen geld en kwam hij met lege handen thuis. Toen Jezus hem tegemoet holde en hem de gebruikelijke vraag stelde, antwoordde Jozef ontmoedigd: 'Niets'. Toen begon het kind bitter te wenen. En toen Jozef dat zag, begon hij ook te huilen.

Maria kwam het huis uit en zag beiden in tranen. Ze vroeg wat er aan de hand was. Toen Jozef het uitgelegd had, zei ze verbaasd: 'Ik kan nog begrijpen dat hij huilt. Hij is nog maar een kind. Maar waarom ben jij in tranen?' Jozef antwoordde: 'Het wenen van Jezus heeft een diepe zin. Dit kind zal altijd voor de ramen van de hemel zitten wachten op de thuiskomst van zijn beminden. Hij zal ieder van hen tegemoet lopen en vragen: 'Wat heb je voor me meegebracht?' En als het antwoord negatief is, zoals het mijne, zal hij in de hemel wenen zoals je hem nu ziet wenen'.

De christen over wie ik het nu heb, ziet het als zijn taak om deze tranen zichtbaar te maken. Zoals Jezus in vroeger tijd weende over Jeruzalem, zo zal Hij nu wenen over Moskou, dat de profeten doodt en hen die erheen gezonden zijn, stenigt. Hij zal wenen over Berlijn, de hoofdstad van een groot land, dat niet tot een eenheid gemaakt kan worden. Hij zal wenen over Oslo en Stockholm, steden met lege kerken. Hij zal wenen over Londen en Washington, die eenderde van de wereld in handen van de communistische martelaren hebben laten vallen, die zojuist een vrouw geslagen hebben. Ik kan haar hartverscheurende kreten horen.

Jezus leeft nu in het hart van deze christen. Degenen die Jezus niet in hun hart hebben, of die slechts een spook hebben (dat is de Jezus van tweeduizend jaar geleden), zullen deze man bespotten, die een hedendaagse Maria is. Eindeloos prevelen zij het rozenkransgebed 'Wees gegroet, Maria, vol van genade', maar zij bedoelen altijd de Maria van vroeger, en blijven blind voor een Maria van nu.

Deze christen heeft echter Gabriël ontmoet. Hij heeft geleefd in de werkelijkheid van de mystieke unie. Christus is in hem ontvangen.

Amen.

DE MOEDER DES HEREN

Geliefde broeders en zusters.

We hebben weinig nodig om te kunnen leven. Een rijk kind met veel speelgoed kan zich vervelen. Een kind in een achterbuurt heeft een doosje en duwt het voort. Hij noemt het een auto, een wagen of een trein. Hij heeft een stok waar hij op rijdt en noemt het een paard.

Wij leven dus bij erg eenvoudige dingen, maar we verrijken ze door onze fantasie.

Onze telegraaf door de muur functioneert feilloos. In de vierde cel rechts van mij zit een meisje van de Ondergrondse Kerk, dat vreselijk gemarteld is, maar niemand verraden heeft. Ze is pas achttien jaar. Ze heet Maria.

Dit contact zette mij aan het denken, waarbij ik u graag wil betrekken.

Maria — wat een heilige naam!

Primitieve volkeren hebben altijd hun goden en godinnen gehad. Hoezeer ook verwrongen, is hier toch een in beginsel zuivere intuïtie, of misschien is hen nog iets van de oer-openbaring bijgebleven. Er is een vrouwelijk principe in de Godheid. Geleerden, die het voorrecht hebben de Heilige Schrift in de oorspronkelijke talen te bestuderen, weten dat '*ruah*', het Hebreeuwse woord voor 'geest', een vrouwelijk zelfstandig naamwoord is. Als we letterlijk vertalen, moeten we Genesis I aldus lezen: 'En de Geest Gods zweefde op vrouwelijke wijze (*merahfet*) over het oppervlak van de wateren'. In het Aramees, de taal die Jezus sprak, is het woord voor Geest ook vrouwelijk — '*ruha*'.

De engel, die in een droom aan Jozef verscheen, zei tot hem dat zijn verloofde, Maria, 'een zoon zal baren, en gij zult hem de naam 'Jezus' geven' (in het Hebreeuws 'Jeshuah', wat weer een vrouwelijk woord is). Het is net als wanneer we een jongen Heleen of Kathrientje zouden noemen.

Een man met een vrouwen naam. Het was dit mysterie dat men tot uitdrukking heeft willen brengen in het uiterlijk van een orthodoxe priester: hij moet een baard hebben, maar ook een jurk dragen.

Als ik Gods nabijheid ervaar in deze eenzame cel, heb ik altijd het gevoel dat daarin ook een vrouwelijke presentie is. Johannes, de Evangelist, in omstandigheden die overeenkomen met de mijne, alleen, als balling op Patmos, zag God op de troon zitten. 'En die erop gezeten was, was van aanzien de diamant en sardius gelijk'.¹

1. Openbaring 4 : 2-3

Maar in de hemel vertoonde zich aan hem ook iets dat hem zeer verwonderde, en dat doet het mij ook: 'een vrouw, met de zon bekleed, met de maan onder haar voeten en een krans van twaalf sterren op haar hoofd'.² Commentatoren uiten allerlei vermoedens, wie die vrouw wel zou kunnen zijn. We vinden de verklaring in het begin van de Bijbel: 'En God schiep de mens naar Zijn beeld, naar Gods beeld schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen'.³ Dat is Gods beeld: manlijk en vrouwelijk. Dus er is een vrouwelijk beginsel in de Godheid. De Kabbala noemt het 'de Matrona'. God bezit alle volmaaktheden, Hij kan niet beperkt zijn tot de mannelijke eigenschappen.

Toen ik onder de nazi's gearresteerd werd, zag ik hoe gevangenen naar buiten gebracht werden voor oefeningen op de binnenplaats van de gevangenis. Hun handen waren geboeid op hun rug en ze zaten met kettingen aan elkaar vast, zodat ze in een kring moesten lopen. Een roomse priester die dit zag, riep uit: 'Een rozenkrans van mensen!' En omdat hij geen kralen had, zei hij zijn weesgegroetje, omdat hij elk van die mannen aan zich geketend zag als de kralen in de rozenkrans.

Zo'n gebeurtenis kan ook een Protestant ontroeren.

Ik kan het er nooit mee eens zijn om Maria hemelkoningin, hoofd van de engelenschaar, koningin der Kerk of koningin van de mensheid te noemen, omdat God dan niets meer te doen heeft. Na mijn ervaringen in de gevangenis heb ik echter meer liefde en eerbied voor haar gekregen.

En nu gaan mijn gedachten uit naar de Moeder des Heren, als ik over de gemartelde Maria naast me hoor.

Het geslachtsregister van Jezus, zoals Mattheus dat heeft neergeschreven, vermeldt tweeënveertig geslachten van Abraham tot Christus. Als je ze telt, merk je echter, dat er maar eenenveertig opgenoemd worden, Christus meegeteld. Mattheus was tollenaar, we mogen dus wel veronderstellen dat hij tellen kon. Waarom schreef hij eenenveertig geslachten op en zei hij dat het er tweeënveertig waren? Als het eenvoudig een vergissing was, hoe is het dan mogelijk dat men die twintig eeuwen lang zo gelaten heeft? Het is duidelijk, dat Mattheus een mysterie wilde verbergen door net te doen alsof hij tweeënveertig namen noemt. Hij geeft drie groepen van veertien namen. Hij herhaalt de naam van Jechonia, de laatste van de tweede groep, als eerste van de derde groep, zodat de onoplettende lezer

2. Openbaring 12 : 1

3. Genesis 1 : 27

niet merkt, dat er een van de genoemde tweeënveertig ontbreekt. Wie is die ontbrekende tweeënveertigste schakel?

Nog een curiositeit uit de Bijbel: bijna alle vrouwen in de evangeliën heten Maria. We kennen de maagd Maria, Maria Magdalena, Maria van Bethanië, Maria de moeder van Jakobus en Jozef, Maria de vrouw van Klópas, en iemand die eenvoudig 'de andere Maria' genoemd wordt. Dat zijn er zes. Als er nòg een Maria was, zouden we het heilige getal zeven krijgen. Ontbreekt er een Maria?

Bij het kruis stonden alleen maar Maria's, het waren er drie. Het bijbelvers dat daarop betrekking heeft, luidt heel vreemd: 'En bij het huis van Jezus stonden zijn moeder en de zuster zijner moeder, Maria.'⁴ De moeder heette echter ook Maria. Twee zusters dragen toch niet dezelfde naam?

En als het nu eens zo is, dat de naam Maria in de Bijbel niet alleen als naam gebruikt wordt? (In het Hebreeuws is het Miriam, 'ster der zee', de ster die de weg wijst aan degenen die de geestelijke zee bevaren.) Het schijnt dat het ook een titel was, die men in de eerste gemeente aan een bepaald soort christen-vrouwen gaf, zoals de communisten elkaar 'kameraad' noemen en zoals er titels zijn in het leger en bij de vrijmetselarij.

Iedereen kan dus een Maria worden, zoals iedereen kameraad kan worden of majoor in het leger.

Een derde mysterie: Jezus zegt: 'Al wie doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is, die is mijn broeder en zuster en moeder'.⁵ Hij is de eerstgeborene onder vele broederen. Het is te begrijpen, wat het betekent om tot Hem in betrekking te staan als broeder. Maar hoe kan iemand zijn moeder worden? Hij zegt, dat dat ook kan.

Het is een groot voorrecht om een kind van God te mogen zijn, maar wat is het veel groter om God als kind te hebben! Jezus zegt dat ook dat mogelijk is. Nestorius streed ertegen, dat Maria 'Theotokos' (degene die aan God het leven schenkt) genaamd werd, maar een algemeen Concilie veroordeelde hem. Christus is God. En Maria hield God in haar armen in de gestalte van een kind. Ze waste hem, ze verzorgde hem, ze voedde hem, ze bracht hem groot. Haar God was van haar afhankelijk. Ze is uniek als de eerste en de grootste moeder van God. Dit is echter niet alleen voor haar weggelegd. Jezus zegt, dat wie zijn wil doet, zijn moeder kan zijn, tot hem in betrekking kan staan als een moeder tegenover haar kind.

Wat heeft dit alles te betekenen?

4. Johannes 19 : 25

5. Mattheüs 12 : 50

De hoogste vorm van liefde is de liefde van een moeder tot haar kind. De liefde van een kind tot zijn moeder heeft iets van eigenbelang aan zich, het kind wendt zich tot zijn moeder voor alles wat het nodig heeft. Voor de liefde van het kind tot zijn vader geldt hetzelfde. Vader geeft het kind zakgeld. In iedere vorm van menselijke liefde is iets van eigenbelang gemengd. Alleen de moederliefde is niets dan zelfopoffering. Ze heeft alles voor haar kinderen over, terwijl ze er niets voor terug verwacht.

Maria, de moeder Gods, stelde zich geheel ten dienste van Jezus en kreeg nooit iets van hem terug, zelfs geen vriendelijke woorden. Na de opstanding, toen Hij zich aan zovelen vertoonde om hun bedroefde harten te troosten, verscheen Hij niet aan zijn moeder. Hij had daar een speciale bedoeling mee. Hij bood haar hiermee een unieke mogelijkheid, namelijk aan God te geven zonder ooit iets als vergoeding terug te verlangen.

Zij, die dit geestelijk niveau bereikt hebben, dragen de titel van een 'Maria'. Ik vind dat dit de zin zou moeten zijn van het Roomse woord 'Mariaviet'. Daar zouden Protestanten geen bezwaar tegen kunnen hebben.

Nu wil ik nog even terugkomen op de ontbrekende schakel in het geslachtsregister van Jezus. Dit geslachtsregister is niet zuiver historisch. Zelfs een oppervlakkige vergelijking met het geslachtsregister van de Joodse koningen in het Oude Testament en met de geslachtslijst bij Lucas is voldoende om te laten zien dat ze niet overeenstemmen. Het geslachtsregister van Jezus volgens Mattheus is geen historische opvolging, maar als een geestelijke ladder.

Je begint je in te leven in de omstandigheden van Abraham, de vader van alle gelovigen; je maakt mee hoe Izaäk door zijn vader geofferd werd, zoals christenen in ons land hun kinderen een gelukkige jeugd moeten ontzeggen om trouw te kunnen blijven aan Christus. Dan word je een Jacob, die de engelen zag opklimmen en neerdalen, om hem te leren dat je in het geestelijk leven nergens een punt kunt zetten. Als je niet verder komt, glijd je terug. God staat boven aan de ladder. De zalige gemeenschap met Hem in de hoogste zin van het woord is alleen daar mogelijk.

U gaat de treden op, leeft het leven van Juda en al de anderen mee, tot u uitkomt bij Maria, in een verhouding tot God als die van een moeder tot haar kind. De Maria van tweeduizend jaar geleden heeft het leven geschonken aan Jezus Christus, de historische figuur over wie de evangeliën spreken.

Maar ook u kunt een ontmoeting hebben met de aartsengel Gabriël. Christus kan worden ontvangen in uw hart, als de uitkomst van de

veertig voorafgaande ervaringen van gemeenschap met heiligen, gewone mensen en zondaren uit alle eeuwen. U kunt een Maria worden, die zich in liefde opoffert, die alleen maar wil geven en niets in ruil daarvoor wil ontvangen. Christus in u, de hoop der heerlijkheid, zal de tweeënveertigste zijn in de rij. Dan bent u tot uw bestemming gekomen.

U gaat u op één ding concentreren: God te dienen die uw 'kind' is. U zult hier niet van afwijken, ook niet als de communisten u proberen te verleiden door vrijheid te beloven als u ontrouw wordt; zelfs niet als u gemarteld wordt.

Wees gegroet, Maria, geliefde zuster in de vierde cel; wees gegroet, Maria, vol genade. God is met u. Gezegend zijt gij onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht van uw hart. En vanwaar komt mij dit, dat de moeder des Heren naast mij zit in een koninklijke gevangenis? Want zie, toen het tikken tegen de celwand mij uw aanwezigheid en uw trouw te kennen gaf, sprong het kind van vreugde op in mijn hart.

Moge God ons helpen om te komen tot de laatste ontbrekende schakel in het geslachtsregister van Mattheus! Amen.

PLICHT ZONDER EIND

Broeders en zusters,

Paulus kon brieven schrijven in de gevangenis. Hij had inkt en perkament. Ook Johannes kon vanuit zijn ballingschap op Patmos brieven schrijven aan de gemeenten.

Wij hebben papier noch inkt. Maar er is één andere manier om te schrijven, die ze ons niet kunnen verbieden, namelijk met de Geest schrijven in de harten der mensen, ook al zijn ze ver bij ons vandaan. Ik kan u misschien deze schrijftechniek leren, zodat u het ook kunt. Een techniek voor zaken van de Geest? Gewoonlijk blijven christenen erg vaag in hun denken en spreken over geestelijke dingen. Er zijn echter wetten van de Geest, evengoed als er in de stoffelijke wereld wetten zijn. Het is mogelijk zich in de geestelijke wereld te oriënteren, evenals u dat in de stoffelijke wereld doet. De zieners van weleer wisten niet alleen dat ze een engel ontmoet hadden, maar ook tot welk legioen hij behoorde en hoe hij heette — Michael of Gabriël. Als je de wetten van de geest kent, kun je een bepaalde techniek toepassen, zoals dat ook in materiële dingen mogelijk is, als je de wetten van de natuur maar kent.

Dit zijn de grondbeginselen voor het schrijven met de Geest in de harten van mensen die ver van ons weg zijn: 1. Denk niet aan degene op wie u zich wilt concentreren om hem een boodschap van God te brengen, behalve in het uur van die concentratie. Praat niet over hem. Houdt hem buiten uw gedachten. Dan zal het gehele potentieel van uw belangstelling en liefde voor hem, dat anders versnipperd zou zijn, beschikbaar zijn in het uur der concentratie. Ik vertel mezelf grappen, ik schaak met mezelf en ik neurie allerlei wijsjes voordat ik me ga concentreren op het spreken tot u.

2. Aan het brengen van de boodschap moet meditatie voorafgaan. Ik moet die boodschap dóórdenken en aan haar schaven zodat ze in de meest gecondenseerde vorm datgene bevat wat ik voor u van belang acht. Ik moet mij indenken hoe de kennis van deze boodschap van God uw ziel kan verrijken; welk een gemis het voor u zou kunnen zijn wanneer u niet precies de geestelijke toestand zou kennen van uw broeders en zusters in de gevangenis, omdat u geestelijk met hen verbonden bent, omdat hun lijden, hun twijfels en overwinningen ook de uwe zijn.

3. Van de meditatie moet ik overgaan tot de contemplatie. Ik moet u met mijn geestelijke ogen zien, zoals ik u altijd in de kerk zag. Ik moet me ieder gezicht herinneren. U moet me zo helder voor de geest komen alsof ik uw foto voor me zag. Nog sterker: ik moet u zien

lachen of huilen, afhankelijk van wat ik tot u zeg. Meditatie eist vurige liefde, contemplatie vereist een geoefende verbeelding. Wij allen kunnen iemand die wij liefhebben, in onze dagdromen oproepen. Oefen u daarin, en u zult in staat zijn om te schrijven in de Geest.

4. Schrijf uw boodschap werkelijk met letters op de harten van hen die u nu in gedachten voor u hebt. In het begin kunt u het beste de schrijfbeweging met uw hand maken, alsof u werkelijk de woorden inschreef.

5. Laat het beeld van degenen aan wie u schrijft nooit uit uw gezicht verdwijnen voordat u als op hun gezicht kunt lezen dat ze uw boodschap begrepen hebben. Er moet een reactie komen, een knikje, een glimlach of een hoofdschudden.

Alle gevangenen, predikanten en christenen van de ondergrondse kerk moeten deze vergeten kunst leren, naarmate de mogelijkheden voor normale communicatie geringer worden.

Tenslotte: ook het gebed is als het ware een schrijven met de Geest op het hart van God. En de 'techniek' van het ware gebed is zoets als ik zo juist heb beschreven, en het gezicht dat de christen vóór zich heeft, is het aangezicht van Jezus Christus.

Maar eigenlijk was het niet dit, waarover ik vandaag tot u wou spreken. Ik heb u iets anders te zeggen.

Ik heb opgemerkt dat Jezus en de engelen, als ze luisteren naar de preken die ik in mijn eenzame cel houd, vooral genieten van de verhalen die ze illustreren. Net zoals mijn zoon Mihai me altijd vroeg: 'Vertel dat verhaaltje nog eens'. Ik heb het gevoel dat ook zij me zouden willen vragen een bepaald verhaal nog eens te herhalen.

Laat ik u dus een verhaal vertellen:

Een jonge koning was altijd aan het ruzie zoeken en liet de wijze oude koning van zijn buurland nooit met rust. De oude koning drong aan op vriendschappelijke betrekkingen, maar het was tevergeefs. De jonge koning verklaarde de oorlog. De oude koning gaf zijn dienaren het bevel om zijn jonge vijand levend gevangen te nemen, want hij herinnerde zich hoeveel dwaze dingen hijzelf had gedaan in zijn jeugd, en hij realiseerde zich dat er een bepaalde leeftijd is waarop we weinig wijsheid kunnen verwachten.

Dat gebeurde. Hij werd geboeid voor de overwinnaar geleid. De oude man had medelijden met hem, maar deed alsof hij erg boos was en veroordeelde hem ter dood. De jonge koning smeekte voor zijn leven. Toen zei de oude man: 'Ik zal je een kans geven. Morgen krijg je een kruik water, tot de rand toe gevuld. Die moet je van het ene eind van de hoofdstraat naar het andere eind dragen,

zonder een druppel te morsen. Als het niet lukt, verspeel je je leven'. De volgende dag zette zich de stoet in beweging: de gevangene met de kruik water, om hem heen soldaten die hem moesten bewaken, achter hem de beul met zijn bijl, een benauwende waarschuwing dat hij op staande voet onthoofd zou worden als het mislukte. De koning had het bevel gegeven dat aan de ene zijde van de straat het gepeupel moest staan om de gevangene uit te jouwen en aan de overkant een menigte die hem moest aanmoedigen.

Het lukte de gevangene. Hij morste geen druppel. De oude koning vroeg hem: 'Heb je gereageerd toen je door zoveel mensen bespot werd?' De jonge man antwoordde: 'Daar had ik geen tijd voor, ik moest op mijn kruik passen'. 'Maar heb je de mensen bedankt, die je toejuichten?' 'Wat had ik met hen te maken? Hun geroep kon me niet helpen, ik had alleen maar zorg over mijn kruik met water'. De oude koning liet hem gaan, maar gaf hem deze raad: 'Er is je een ziel toevertrouwd. Die moet je ongeschonden en rein aan God teruggeven. Dat is het enige belangrijke. Als je daar niet in slaagt, ga je verloren. Zoek geen applaus van de mensen door goedkope overwinningen. Laat je niet van de wijs brengen als ze je bespotten. Waak alleen over je ziel'.

Door het getik van de klok in de gevangenisgang word ik erbij bepaald dat de tijd hier evengoed doorgaat, als voor degenen die vrij zijn. Weldra zal ik verantwoording af moeten leggen over iedere seconde van mijn leven. Vandaag ben ik veertig geworden. Ik moet verantwoording afleggen over 1.261.440.000 seconden. Terwijl ik dit uitrekende zijn er weer nieuwe seconden voorbijgegaan. Ik heb iedere seconde een plicht te vervullen. Het feit dat ik eenzaam opgesloten zit, ontslaat mij niet van deze plicht.

In de regel brengen gevangenen hun tijd met beuzelingen door. Ik weet dit nog van mijn verblijf in de nazi-gevangenis. Als ze niet gedwongen worden om slavenarbeid te verrichten, vertellen ze moppen en verhalen. Soms maken ze ruzie. Ze verspillen hun tijd, net als sommige miljonairs.

Miljonairs maken een ruim gebruik van de rijkdommen der natuur, en gevangenen maar heel weinig, maar geen van beiden beseffen ze voortdurend hun plicht om iets te geven aan de wereld.

In de gevangenis heb je de neiging om te denken dat je van iedere plicht ontslagen bent, vooral als je in eenzame opsluiting zit. Wie heeft het recht iets van je te verlangen als je in zulke vreselijke omstandigheden verkeert?

De opdracht van het leven kent echter geen excuus. Ieder heeft een onafwijsbare plicht, of hij nu in gelukkige of ongelukkige omstan-

digheden verkeert. Bespot, of hongerig, opgesloten, ziek, vals beschuldigd, gemarteld, eenzaam — wij hebben de Allerhoogste te dienen.

Ik ken mijn taak. Hij bestaat niet zozeer in het *doen* van bepaalde dingen, dat kan hier in de gevangenis niet. Onze plicht bestaat vooral daarin, dat we iets moeten *worden*. 'Ik ben die Ik ben' is de gebruikelijke vertaling van wat God tot Mozes zeide. Een meer letterlijke weergave van het Hebreeuwse '*Ehjah asher ehjah*' is 'Ik zal worden die Ik zal worden'. Hij is zelf voortdurend bezig iets te worden. Dat is ook mijn roeping. Het is mijn opgave om meer en meer mijzelf te worden. Toen God mij in het verborgene maakte, maakte Hij me om mezelf te zijn, om op mijn eigen wijze Zijn heerlijkheid uit te roepen, om uniek te zijn zoals God zelf uniek is. Zichzelf te zijn omvat veel meer dan betrouwbaar, of liefhebbend, of godsdienstig te zijn, want dit alles en nog veel meer is in het 'ik' begrepen. Jezus vond het niet genoeg om alleen de waarheid te zijn. Waarheid is iets dat Hem te klein was. Hitler zei: 'De waarheid is een vaak herhaalde leugen'. Dat is onzin. Als we echter de klassieke definitie van het woord nemen, namelijk: 'de waarheid is de overeenkomst tussen de werkelijkheid en onze gedachten', hoe zit het dan met de werkelijkheden die we niet kunnen bevatten of die we niet eens kennen? Jezus wilde niet alleen de waarheid zijn. Hij is de weg, de waarheid en het leven. Hij wilde ook niet alleen liefde zijn. Hij weet ook te haten. Hij zeide tot de gemeente te Efeze: 'Doch dit hebt gij, dat gij de werken de Nicolaïeten haat, welke ook Ik haat'.¹ Het Hebreeuwse woord voor waarheid is '*emeth*'. Het wordt geschreven met de eerste, de middelste en de laatste letters van het alfabet. De werkelijkheid heeft echter geen begin en geen eind. De werkelijkheid is groter dan de waarheid. Het Griekse woord voor waarheid is '*aletheia*', wat ethymologisch gezien betekent: 'niets vergeten'. Maar er is iets, dat meer is dan '*aletheia*', er is ook het vergeten.

De waarheid behoort tot het bewuste deel van ons bestaan, een eilandje in de oceaan van het onbewuste. Liefde is één uit vele menselijke gevoelens. Jezus is meer dan waarheid en liefde. Van Hem zijn de mythen, net zo goed als de waarheid. Ze zijn dus voor mij van grote betekenis.

Ik moet mijzelf worden, een 'zelf' dat niet is gekerkerd in een vast patroon, zoals mijn lichaam in deze cel opgesloten zit.

Mijn wezen moet hier op aarde tot zijn volste ontwikkeling komen;

1. Openbaring 12 : 6

'ik zal worden die ik zal worden' en daarbij is mijn einddoel Jezus, die het zelf gerealiseerd heeft.

Dan zal ik in staat zijn een uiterlijke plicht te vervullen, zelfs hier. En als ik nu gemarteld word? Christus heeft een moordenaar gered, terwijl Hij aan het kruis hing. Mijn broeders rechts en links hebben in enkele gevallen hun beulen tot Christus gebracht. Een communistische beampte, die bezig was een christen-gevangene met een gummi-knuppel te bewerken, legde zijn stok neer en vroeg: 'Wat is er met jou aan de hand? Hoe is het mogelijk dat je gezicht zo straalt? Het is net alsof je een stralenkrans om je hoofd hebt! Hoe kun je me zo liefdevol aankijken? Ik zou nooit van iemand kunnen houden die me gevangen zette en die me sloeg. Hoe kun je het idiote gebod van je Christus gehoorzamen om je vijanden lief te hebben?' 'De christen antwoordde: 'Ik gehoorzaam geen gebod. Het is niet zó, dat ik u liefheb alleen omdat Jezus dat van me eist. Jezus heeft me een nieuw hart en een nieuwe natuur gegeven. Al wilde ik u haten, ik zou het niet meer kunnen. Een nachtegaal kan het geluid van een kraai niet voortbrengen, want hij is een nachtegaal en geen kraai. Zo kan ook een christen alleen maar liefhebben'. De gummi-knuppel is voorgoed achterwege gebleven.

Wij bevinden ons in een hel. Soms, in nachten van verschrikking, kijk ik naar de beker water die in mijn cel staat. Slechts die geeft mij de zekerheid, dat het de eeuwigdurende hel niet is. Daar hebben de verdoemden geen water. Maar zelfs in de hel zijn we niet ontslagen van onze taak. Hoe vaak heb ik de woorden uit de geloofsbelijdenis: 'nedergedaald ter helle', niet voor mezelf opgezegd. Hij daalde daar neer om de gekwelde zielen te verrijken met de gaven van God. Dat doen we hier ook. We leiden zielen tot Christus, door het evangelie door de muur heen te seinen. Het is altijd van het grootste belang, dat we een doel hebben en dat we het najagen in storm en zonneschijn. Jezus wil, dat ons oog eenvoudig is.² Het Hebreeuwse kende geen woord voor 'bedoeling'. Toen Jezus deze woorden gebruikte, wilde Hij te kennen geven dat onze bedoeling enkelvoudig moet zijn: we moeten streven naar het hoogste dat we kunnen zijn en dan moeten we ons verder geen zorgen maken. De mens doet altijd wat hij is; op uiterlijke omstandigheden reageert hij overeenkomstig zijn karakter.

De Romeinen hadden een spreekwoord: '*Quod agis agi*' (doe wat jij doet), doe maar één ding tegelijk. De meeste mensen denken onder het bidden aan de melk, die weleens over zou kunnen koken. Als

2. Mattheüs 6 : 22

we melk aan 't koken zijn, denken we bij onszelf hoe fijn het zou zijn, onze tijd door te brengen in gebed. Als we met iemand staan te praten, bedenken we hoe nuttig het zou zijn om met iemand anders onze tijd door te brengen. We doen iets nooit goed. We kunnen slechts één ding tegelijk goed doen. Degenen die teveel takken van sport beoefenen, worden nooit kampioen.

Ons aardse leven is maar kort. We moeten oppassen, dat we niet doen zoals die ezel in het verhaal, die twee hopen hooi voor zich had liggen. Toch stierf hij van honger, want hij wist niet welke hij moest kiezen. Laten wij ons richten op dat ene doel: een hemels karakter te mogen ontwikkelen dat op anderen overslaat, en zo Gods hemel met mensen zal vullen. Amen.

SIMSON IN DE GEVANGENIS

Geliefde broeders en zusters,

Mijn mede-gevangenen die om hun geloof gevangen zitten, beschouwde ik gewoonlijk als martelaren. Maar naarmate ik meer contact met hen kreeg via de muur (en die telegraaf bereikte vele cellen rechts en links van mij) ontdekte ik dat niemand van hen zich bewust was een martelaar te zijn. Ze hadden het gevoel dat God hen strafte voor hun zonden. Zelfs Paulus, die zoveel moest lijden om zijn geloof, noemde zichzelf 'de voornaamste der zondaren'.¹

Ik geloof dat ze gelijk hebben. We moeten onderscheid maken tussen verschijning en werkelijkheid, tussen hetgeen men 'feiten' of 'waarheid' noemt en de geestelijke betekenis daarvan.

Wie kan meewerken in de ondergrondse kerk, en altijd de 'waarheid' spreken, d.i. wat men daar in het algemeen onder verstaat? Als ik mij voorstelde, deed ik dat onder een schuilnaam. Degene met wie ik sprak zou een verrader kunnen zijn. Als iemand mij gevraagd had waar ik de vorige dag geweest was, en ik had daar een zakelijk correct antwoord op gegeven, dan zou ik anderen misschien in grote moeilijkheden brengen. Vandaag zei de ondervrager nog tegen me: 'U bent christen en bovendien predikant. Uw geloof verplicht u om de volle waarheid te spreken'. Ik had daar mijn eigen gedachten over. Als ik aan zijn verzoek voldaan had, zouden andere broeders gearresteerd zijn.

Niemand kan leiding geven in de Ondergrondse Kerk zonder herwaardering van het begrip waarheid.

Welnu, terug naar het probleem van de martelaren. Naar de uiterlijke schijn is iemand die om zijn overtuiging is gedood of gevangen genomen, een martelaar. Doch het wezen is misschien toch anders. Mogelijk gebruikt God de communisten om u te straffen voor een zonde. Hij kan het zo besturen dat je in een eenzame cel gezet wordt omdat Hij het beste voor heeft met je ziel.

Wat moeten de Joden diep verontwaardigd geweest zijn, toen ze Jezus het bericht brachten over de Galileërs wier bloed Pilatus met hun offers vermengd had.² Dat waren ongetwijfeld martelaars voor het Mozaisch geloof en voor de nationale zaak. De Joden hadden diep respect voor mensen als deze Galileërs, die gestorven waren 'al kidush hashem', om de eer van de Naam. Maar Jezus noemde deze slachtoffers gewoon 'zondaars'.

1. I Timotheüs 1 : 15

2. Lukas 13 : 1

Hij zag op het wezenlijke. Voor God zijn ook martelaren zondaars. Luther maakt onderscheid tussen 'zondaren ter linkerhand' en 'zondaren ter rechterhand', tussen schurken en wetsgetrouwe mensen die ook de godsdienstige geboden in acht nemen, ook dat van de zelfopoffering, om daarmee de hemel te verdienen. Beide groepen zijn echter zondaars.

Ik ben zelf ook alleen maar zondaar. Ik ben nog nooit iemand tegengekomen die slechter was dan ik. Hij die me zou kunnen bevrijden laat me toch liever in de gevangenis als straf voor mijn overtredingen. Simson zat in de gevangenis omdat hij gezondigd had, hoewel de Filistijnen hem opgesloten hadden om zijn nobele strijd voor de Mozaïsche zaak. Ik ben een zondaar, maar ik weet dat ik meer kracht zal ontvangen, als ik mijn straf in oprechte onderwerping aanvaard.

Tot op vandaag was mijn haar kortgeknipt, zoals bij alle gevangenen. Nu hebben ze aangekondigd dat ik het mag laten groeien, wat een duidelijk teken is dat ik spoedig voorgeleid zal worden. Ze zorgen ervoor dat je er een beetje menselijker uitziet voordat ze je bij de rechters brengen. Hier in deze onderaardse cel zal mijn haar heel langzaam groeien, omdat er nooit een straaltje zon binnenkomt. Toch zal het gaan groeien. Dit deed mij aan Simson denken. Zijn kracht groeide tegelijk met zijn haar.

Ik zal als een belichaming van kracht worden, en zo zal ik in staat zijn om bij mijn sterven meer Filistijnen te doden dan ik in mijn hele leven als christen gedaan heb. Ik zal ze doden, ook al zal ik met hen sterven.

Als deze kracht eenmaal teruggekeerd is, zal ik niet langer naar mijn vrijlating verlangen. Deze eeuw heeft krachten voortgebracht die vroeger onbekend waren. Maar ik zal uit God de nog onbekende kracht putten van de toekomstige eeuwen, de verborgen geestelijke kracht. Degenen die deze kracht bezitten, kunnen tempels afbreken en weer opbouwen, al bevinden ze zich achter gevangensmuren. Ze kunnen in een donkere cel verblijven en toch de zon laten schijnen in vele harten. Ze kunnen bedroefd en terneergeslagen zijn en toch vele harten vervullen met blijdschap.

Wat zou ik graag worden wat Simson in de gevangenis werd!

De ware aanbidding is niet op de berg Gerizim, waar de tempel van de Samaritanen stond, noch in Jeruzalem. De ware godsdienst is toe te nemen in kracht om alles teniet te doen wat zich verzet tegen Hem, Die voor mij gekruisigd is.

Zonde is iedere seconde van mijn leven die ik heb besteed aan iets

anders dan de vernietiging van hetgeen de overwinning van de liefde in de weg staat.

Er zijn geen bepaalde daden die onder alle omstandigheden zondig zijn, en andere daden die altijd goed zijn. Het vuil waarmee we allen besmet zijn bevat ook veel daden, die uit barmhartigheid gedaan worden.

Het geven van een aalmoes aan een dronkaard, die zijn vrouw slaat nadat hij met uw geld gedronken heeft, is zonde. Aan de andere kant is het zo, dat Judith een moord beging, evenals Jaël.³ Maar zij hebben de wereld bevrijd van tyrannen. Naast mij, in andere cellen, zitten tal van patriotten, die een moord hebben begaan. Ze deden het terwille van de vrijheid. Het is idioot om het breien van een trui voor een of andere luiaard te zien als een goed werk, terwijl de poging van Duitse generaals om Hitler te vermoorden, om een eind te maken aan het ombrengen van miljoenen onschuldige slachtoffers, moet worden veroordeeld als moord.

Voor mij is dit het enige criterium voor een daad: wordt hierdoor de weg vrijgemaakt voor de uiteindelijke overwinning van de liefde of niet?

We moeten kiezen tussen het goede als middel en het goede als doel. Als ik altijd goed ben voor iedereen, zelfs voor hen die met bedrog en terreur de overwinning der liefde in de weg staan, zal het goede nooit overwinnen. De slechtaard zal profiteren van mijn zachtmoedigheid en worden versterkt in het kwaad. Als ik het goede als mijn doel kies, moet ik soms dingen doen die door de zedelijke normen der wereld als slecht worden veroordeeld.

De Bijbel vertelt dat God eens een leugengeest gezonden heeft.⁴ Dus heb ik er geen bezwaar tegen om mijn ondervragers op een dwaalspoor te leiden. Ik voel me alleen bezwaard als ik gewetensbezwaren heb tegen zo'n houding.

God heeft degenen die Sisera, Agag en Holofernes gedood hebben, geprezen. In de Bijbel wordt tegen Jaël, die Sisera gedood had, hetzelfde gezegd als wat de aartsengel tegen Maria zei: 'Gezegend boven de vrouwen zij Jaël, de vrouw van Heber, de Keniet, gezegend boven de vrouwen in de tent'.⁵ Dat was omdat ze een vijand van God verslagen had. In een van de cellen in deze gang zit Nina, een Roemeens meisje, dat net zoiets gedaan heeft. Als het enige duizenden jaren geleden juist was om een vreemde onderdrukker te doden, moet het nu ook juist zijn. In het Nieuwe Testament worden zulke

3. Richteren 4 : 21

4. 2 Kronieken 18 : 19-22

5. Richteren 5 : 24

helden uit het Oude Testament geprezen. Het Joodse volk moest verdedigd worden. Het Roemeense volk heeft daar ook recht op. Dezelfde Geest van God die Paulus inspireerde tot het schrijven van I Cor. 13, het lied der liefde, heeft het boek Esther ingegeven, waarin Gods vijanden meedogenloos vernietigd worden. De Heilige Geest had beide gedeelten bestemd voor hetzelfde heilige boek. Wat meer is, de Heilige Schrift van de eerste christenen bestond alleen maar uit de rollen van het Oude Testament. Het Nieuwe Testament werd tientallen jaren later geschreven en pas voltooid tegen het eind van de eerste eeuw.

God heeft gedichten over de liefde en boeken die ons leren dat de vijand verdelgd moet worden, samengebracht in één boek om ons te volmaken en ons te richten op één doel: ten slotte de liefde te doen overwinnen.

De harde strijd tegen tirannen moet samengaan met daden van tedere liefde die op het bereiken van dit doel zijn gericht.

We moeten in ons leven streven naar het hoogste doel: Zijn dienaar te zijn en daardoor ook de dienaar van allen. Dan zal het resultaat van 'goede' en 'verkeerde' daden hetzelfde zijn: de liefde te doen triomferen.

Met die vraag ben ik vaak bezig. Verschillende christenen hier hebben deelgenomen in de strijd voor het vaderland tegen de communistische onderdrukkers, en ze hebben moeten doden. Ze seinen hun bekentenissen door de muur. Was het zonde? Zou ik mee kunnen doen aan zo'n strijd?

In 'De Gebroeders Karamazov' van Dostojewski zegt Iwan: 'Begrijp dit goed: het is niet zo, dat ik God niet aanvaard, maar de goddelijke wereld die Hij geschapen heeft, die kan ik niet aanvaarden... Ik ben er als een kind van overtuigd dat... er bij het eind van de wereld, als de eeuwige harmonie aanvangt, zoiets geweldigs zal gebeuren en verschijnen, dat het voldoende zal zijn... om alle wandaden van de mensen weer goed te maken... maar ik kan het niet aanvaarden, en ik wil het ook niet. Ik zou nog liever achterblijven in het ongewroken lijden... Bovendien, ze maken de harmonie te duur, we kunnen het ons niet permitteren om zo'n hoge entree te betalen. Daarom wil ik zo gauw mogelijk mijn entreebiljet terugbrengen. Als ik eerlijk ben, moet ik het zo gauw mogelijk terugbrengen. Daar ben ik mee bezig. Het is niet zo, dat ik God niet aanvaard, Alyosha, maar ik wil Hem het kaartje zo eerbiedig mogelijk teruggeven'.

Iwan vervolgt tegen Alyosha: 'Zeg me zelf eens eerlijk, ik vraag het je, dus moet je een antwoord geven: Stel je voor, dat je zelf bezig

was het bouwwerk van 's mensen bestemming op te trekken, met de bedoeling om mensen gelukkig te maken als het klaar is en ze vrede en rust te geven. Om dit alles te volbrengen is het echter noodzakelijk en onvermijdelijk om één nietig schepseltje te martelen, dat kleine kind dat met zijn vuistje op zijn borst slaat; dat gebouw zou gegrondvest moeten zijn op zijn ongewroken tranen; zou jij op die voorwaarde de architect willen zijn? Zeg het me heel eerlijk'.

'Nee', zei Alyosha zacht.

Mijn antwoord zou 'Ja' zijn. Dat was ook het antwoord van Abraham. Hij was bereid om zijn eigen kind hiervoor te offeren. Zijn nageslacht weet, dat de 5.000.000⁸ atomen waaruit het lichaam van het kind bestaat, de tempel vormen van de geest, of misschien de gevangeniscel ervan, en dat de geest er graag uit zou willen. Zij geloven wat de *Bhagavad Gita* zegt, dat een moordenaar wellicht niet meer is dan degene die uitvoert wat God over een mens beschikt heeft. Als het nodig is, is het juist om te doden ten bate van de vrijheid, het vaderland, of God. Als het feit dat de Joden streden tegen tirannen behoort tot de gewijde geschiedenis, waarom zou de strijd van de Roemenen om bevrijd te worden van de communistische slavernij dan ook niet gewijd genoemd kunnen worden?

Nee, strijders voor het vaderland, jullie hebben niet gezondigd.

Augustinus heeft gezegd: 'Heb God lief en doe dan wat ge wilt'.

Er staat geschreven: 'Zingt de Here een nieuw lied'.⁶ Dit is het lied van een krijgsman. Niemand is zo'n dappere krijgsman als de Here zelf. Hij sluimert of slaapt nooit. Het christendom leert ons niet zozeer dat we goed moeten zijn, als veelmeer dat we moeten strijden voor het goede. Je kunt geen strijder voor het goede zijn zonder te strijden, en dat niet alleen tegen het kwaad in abstracte zin en tegen verkeerde instellingen, maar ook tegen slechte mensen.

God is het begin en het einde. Het midden van de dag is voor ons. Wij weten niet wat de toekomst voor ons verborgen houdt. En ik wil niet alleen in de toekomst Zijn koninkrijk beleven. Strijd in het heden voor Zijn koninkrijk van rechtvaardigheid, vrede en liefde.

Amen.

6. Psalm 96

EEN PREEK VOOR MIJN EIGEN ZIEL

Ziel,

Ik kan niet langer spreken tegen Hem Die me geschapen heeft. Ik kan niet meer tot Hem roepen met mijn stem. Ik kan niet langer van een afstand tot mijn broeders en zusters spreken.

Vandaag ben ik voor het eerst in een krijsend geschreeuw uitgebarsten, zonder dat ik daar een duidelijk aanwijsbare reden voor had. Ik heb dit schreeuwen vaak gehoord, zoals het de grote stilte in onze gevangenis voor enkele ogenblikken onderbrak. We wisten dan allemaal dat een van ons gek geworden was. Het werd altijd erg gauw weer stil. Ik heb nooit geweten hoe de bewakers de mensen wier zenuwen het begeven hadden, tot bedaren brachten. Nu weet ik het.

Ze hebben me in een heel strak dwangbuis gestopt. Ze hebben een prop in mijn mond geduwd.

De enige waartegen ik kan praten ben jij, mijn ziel. David sprak vaak tegen zijn eigen ziel, als hij haar opwekte om de Here te loven of als hij vroeg waarom zijn ziel zo onrustig was. Maar David wist ook wat krankzinnigheid was. De Bijbel vertelt uitvoerig hoe David deed alsof hij krankzinnig was, toen hij bij de Filistijnen was. De psychiaters vertellen ons dat niemand krankzinnigheid kan voorwenden tenzij hij er aanleg voor heeft. Ik wil doen wat David deed. Ik wil, net als David, in doodse stilte een preek tot jou richten, mijn ziel.

Ik vraag je eerst om je bewust te worden van je eigen bestaan en om, net als God, te verklaren: 'Ik ben'.

Het lichaam heeft enkele dingen nodig om geheel voldaan te zijn: eenvoudig voedsel, warmte, beweging, rust en een metgezel van het andere geslacht. Mijn lichaam heeft dit alles genoten, maar toch was ik niet gelukkig; ik smachtte naar meer. Wie was deze 'ik', die onvoldaan was terwijl toch de behoeften van het lichaam bevredigd waren? Dat was jij, mijn ziel.

Jij was het, die uit puur wetenschappelijke belangstelling alles wilde weten over de melkweg in de verte en over feiten uit de praehistorie, hoewel die volstrekt geen invloed uitoefenen op mijn lichamelijke gesteldheid. Jij was het, die genoot van de kunst en de wijsbegeerte, maar ook van overdrijvingen en verfijningen van de lichamelijke behoeften, zelfs wanneer dit schadelijk was voor het lichaam. Mijn ziel, zie je niet dat Jezus gelijk had toen hij zei: 'Niet alleen van brood zal de mens leven'.¹ Iedere dinsdag krijg ik één boterham.

1. Mattheüs 4 : 4

En wat voor brood! Toch doe ik meer dan vegeteren. Ik leef! Ik kan soms hartelijk lachen om een mop die ik mezelf vertel terwijl ik alleen in de cel zit. Ik denk over politiek, over de vraag hoe een land dat ik niet ken, geregeerd zou moeten worden; ik probeer me kunstwerken voor de geest te halen; ik beleef mijn godsdienst. Dat alles komt van jou. Mijn ziel, zeg eens: 'Ik ben'.

Een paar dagen geleden sprong een christen-gevangene, die de martelingen niet langer kon verdragen en bang was dat hij ten slotte zijn broeders zou verraden, driehoog het raam uit tijdens een ondervraging. Hij was gezond. Hij voldeed niet aan een lichamelijke behoefte door zich te pletter te werpen. Jij kent mijn geheim. Jij weet waar ik die dertig slaappillen verstopt heb, die, als ik ze allemaal inneem, ervoor zullen zorgen dat ik geen Judas word. Dit soort zelfmoorden zijn daden van liefde, ze zijn een erezaak, ze beschermen de ondergrondse kerk. Liefde, fatsoen, eer, zijn een zaak van jou, mijn ziel, en niet van het lichaam. Ik heb een prop in mijn mond en kan niet spreken. Daarom moet jij des te luider spreken en jezelf de verzekering geven: 'Ik ben'.

Je hebt me zien dansen toen ik onuitsprekelijke pijn leed. Je hebt me zien dansen met zware kettingen om mijn enkels. Wie genoot er toen zo uitbundig? Dat was mijn lichaam niet, dat had geen reden tot dansen. Er was geen muziek die mij ertoe aanspoorde. Dat deed jij, mijn ziel.

Word zelfbewust, mijn ziel, en realiseer je je onschatbare waarde. Het lichaam zal sterven. In mijn omgeving sterven gevangenen van de honger, de kou en de martelingen. Maar wie heeft er ooit een ziel zien sterven? Ik heb alles verloren wat ik bezat in deze wereld, maar omdat jij wordt gered, heb ik de kostbaarste parel behouden. De vijanden van Jezus namen Hem alles af. Naakt hing hij aan een kruis. Zijn vijanden stonden er omheen en verheugden zich. Maar op het laatste ogenblik bedierf Hij hun vreugde door te zeggen: 'Vader, in Uw handen beveel ik mijn geest'. Hij had iets wat ze hem niet konden afnemen. En hierdoor leeft en regeert Hij tot in eeuwigheid.

Er is niets of niemand die jou kan te niet doen, mijn ziel.

Je moet alleen maar berouw hebben, in de bijbelse zin van het woord. Het Griekse woord 'metanoia' heeft niets te maken met berouw over de zonde, waarmee we in onze moderne talen het begrip bekering weergeven. Taalkundig gezien, betekent metanoia 'van gedachten veranderen' of 'het denken te boven gaan'. Bijbelse uitdrukkingen die hiermee overeenkomen zijn: 'een nieuw hart ontvangen', 'een nieuw schepsel worden', 'zichzelf verloochenen', 'wedergeboren

worden', 'worden als een kind', 'vrij zijn van elke smet'.

Ik zal je zeggen wat er verkeerd is aan jou, mijn ziel, waarom je een totale verandering nodig hebt.

Sommige mensen geloven dat we, als we ons bekeren, de inhoud van onze ziel moeten veranderen. Ze vullen hun ziel met hemelse gedachten en gevoelens in plaats van aardse. Maar kan een beschadigde auto gerepareerd worden door er andere passagiers in te laten reizen? De ervaring van mensen die zichzelf wijsmaken dat ze christenen zijn, bewijst dat een kapotte auto niet rijdt, wie ook de passagiers zijn. Je kunt al je gedachten en gevoelens op God gericht hebben, en toch geen contact met hem hebben, omdat de structuur van de ziel zelf, haar psychologisch 'mechanisme', haar fundamentele gebrek, niet is aangepakt. Bekering moet niet alleen invloed hebben op onze gedachten en gevoelens en onze wil, maar op het wezen zelf van de ziel, dat gecompliceerde organisme waaruit gedachten, gevoelens en daden voortkomen. Mijn ziel, ik moet je één groot gebrek verwijten: het gemis aan gevoel voor verhoudingen.

Jezus heeft dit gevoel trachten uit te drukken in de woorden: 'Gij blinden . . . wat is *meer* . . . gij hebt het *gewichtigste* van de wet verwaarloosd'.² Paulus vraagt: 'zijn wij soms *sterker* dan Hij?'³

Wij moeten het kleine, het minder belangrijke, het zwakkere, onderscheiden van het grotere, het belangrijker, het sterkere.

Jij, mijn ziel, hebt jezelf de spil gemaakt waar al het andere om draaien moet. Dieren kunnen niet spreken, evenmin als ik met de prop in mijn mond. Toch hebben ze soms interessante dingen te zeggen. Dat blijkt uit het verhaal van Bileam's ezel. Wat zou onze hond ons ook veel hebben kunnen vertellen! Hij wist van tevoren dat ik gearresteerd zou worden. Hij is twee weken beroerd geweest en heeft de hele tijd geblaft. Maar dieren kunnen niet spreken. Jij hebt je dáár nooit zorgen over gemaakt. Je maakt je alleen zorgen nu ik een prop in mijn mond heb. Maar eigenlijk hebben alle communisten dat. Niemand mag alles zeggen wat hij denkt. Ik zit in een dwangbuis, maar er zijn engelen die voor eeuwig geketend zijn. Het moet veel erger zijn voor gevleugelde wezens, die gewend zijn van de ene planeet naar de andere te vliegen! Ik ben geheel vervuld van het lijden van één nietig, onbetekenend wezen — mijzelf. Waarom heb je geen juist gevoel voor verhoudingen? Waarom ben je niet bezorgd over jezelf naar de mate van het aandeel van jouw lijden in het universele leed en naar hetgeen jij, onbelangrijk mensje, betekent in dit oneindige en eeuwige heelal?

2. Mattheüs 23 : 17, 23

3. 1 Corinthiërs 10 : 22

Jij beoordeelt dingen, gebeurtenissen en mensen naar het nut dat ze voor jou hebben of de schade die ze je aanbrengen, alsof het heelal er voor jou was, in plaats van het omgekeerde.

Waarachtige bekering is een omkeer van de verhoudingen. God staat in het middelpunt. Ik ben een uiterst waardevol wezen, maar slechts één uit ontelbare miljoenen van wezens, waarvan ieder het lot moet aanvaarden dat de Schepper hem beschikt heeft.

De ziel die zich bekeerd heeft, verliest zich niet in kleinigheden. De hele wereld, en niet alleen de mensenwereld, gaat door een enorme, langdurige catastrofe heen en ik maak me zorgen over wat *mij* overkomt. In de oorlog maakte ik mee, dat er in een gezin ruzie ontstond, omdat de man zijn vrouw verweet dat ze een kast niet afgestoft had. Op datzelfde moment werden tienduizenden jonge levens vernietigd in Stalingrad, in Londen, in Frankrijk, en in ons eigen land.

Als dit gebrek aan gevoel voor verhoudingen in de ziel niet verholpen wordt, zal het feit dat iemand van een atheïst veranderd is in een godsdienstig mens, hem niet baten. De ziel blijft zich bezighouden met beuzelingen, met het enige verschil dat het nu beuzelingen van godsdienstige aard zijn. Waar je met je kortzichtige ogen naar kijkt, mag dan iets anders zijn dan vroeger, maar je ogen blijven even kortzichtig.

Mijn ziel, probeer je zelf te zien als een klein onderdeelje van een enorm mechanisme, als één cel in een geweldig organisme. De witte bloedlichaampjes offeren zich op voor het leven en het welzijn van het hele lichaam. Je moet lijden omdat God er de een of andere verborgen bedoeling mee heeft, waar je even weinig van weet als het witte bloemlichaampje, dat niet weet waarom het moet doodgaan.

Laat het je genoeg zijn te weten dat je lijdt voor het koninkrijk Gods.⁴ Al het lijden is dienstbaar aan dit uiteindelijke doel.

Jezus zag zijn lijden ook in dit licht. Hij aanvaardde het gewillig en zelfs aan het kruis dacht Hij niet aan zichzelf, maar aan de misdadiger naast hem, aan zijn moeder en aan jou. Laat je eigen kleine lijden verzinken in de grote oceaan van pijn. Geloof, dat het een zin heeft, en je zult getroost zijn.

Mijn ziel, luister naar mij en loof uw Heer in alles wat Hij doet.

Amen.

4. 2 Thessalonicenzen 1 : 5

HET WOORD IS VLEES GEWORDEN

Geliefde broeders en zusters,

Het Hebreeuwse woord '*dabar*' is een zogenaamde homoniem, dat tegelijk 'woord' en 'ding' betekent, de zaak zelf. In de taal van Gods uitverkoren volk zijn de woorden niet slechts symbool en de weerklink van een werkelijkheid, maar ze zijn zelf werkelijkheid.

Toen Johannes in het Hebreeuws de aanhef van zijn Evangelie overdacht, was het zijn bedoeling dat het zou betekenen: 'In den beginne was de werkelijkheid. En de werkelijkheid was bij God. En de werkelijkheid was God'.

Ik slaap bijna nooit 's nachts. Er ligt een zegen in nachtwaken. 'Komt, prijst den Here, alle gij knechten des Heren, die *des nachts* in het huis des Heren staat'.¹ 's Nachts komen mensen bijeen om kwaad te doen. Inbraken, moorden en verkrachtingen vinden des nachts plaats. Stalin sliep 's nachts niet. Dan ontving hij zijn mensen en organiseerde hij zijn massamoorden. De heiligen moeten het wapen van de nachtwaken gebruiken om de macht der duisternis tegen te staan. Degenen die overdag moeten werken, kunnen dit niet. Maar ik ben bevoorrecht, dat ik een geïsoleerde gevangene ben. Ik kan overdag slapen. 's Nachts kan ik waken.

Ik breng mijn nachten door in geestelijke oefeningen, in gebed; ik reis in gedachten de wereld rond en ik breng ieder land voor God in gedachtenis; ik maak preken en ik houd ze.

Iedere nacht maak ik ook een gedicht. Ik maak het in gedachten, omdat ik geen papier heb om het op te schrijven.

Arme gedichten van een onbegaafde geest! Wat zijn ze, vergeleken met de werken van de grote kunstenaars? Maar toch, als ik bezig ben met metrum en rijm, kan ik me indenken hoe moeilijk het voor dichters is om liefde en wijsheid en leven te vatten in een gedicht. Die in verzen opgesloten woorden moeten zich net zo voelen als ik, toen ik in een dwangbuis gestopt werd.

Tweeduizend jaar geleden is het Woord vlees geworden. Het Woord zou ook nu vlees willen worden, en niet alleen maar een stukje dichtwerk. Het Woord verlangt opnieuw vlees te zijn in een mens, die liefdedaden kan doen en die tevens scherp kan zijn terwille van de gerechtigheid en het onrecht bestraft, zoals Jezus deed — Die alles verlaat, Die allen liefheeft en Die zichzelf geeft als een offer voor allen, zelfs voor degenen die Hem verraden en Hem geselen, zelfs voor hen die Hij zelf moest geselen terwille van de gerechtigheid.

1. Psalm 134 : 1

Het woord van God en de geest der liefde verlangen altijd naar vleeswording. Christus is niet alleen vleesgeworden in de timmerman Jezus, Hij leefde ook in Paulus. *Wij* werpen alleen maar woorden op de bewogen wateren dezer wereld en deze woordenmassa treedt voor de werkelijkheid in de plaats.

God heeft mij in de stilte gebracht. Er heerst volstreckte stilte om mij heen. Je kunt de bewakers niet horen aankomen. God wil me mijn woorden laten vergeten. Het wordt steeds moeilijker voor me om lange, duidelijke zinnen te vormen. Misschien doen ze het een of ander verdovend middel in het eten om mijn geest te vertroebelen.

Ik leef in volstreckte stilte, een stilte zoals die heerst bij de vissen in de diepte der zee. Het geheime teken van de eerste christenen was een vis.

Ik begin van deze stilte te houden. Soms maak ik verzen om de tijd door te komen, maar wat ik eigenlijk zou willen, is mensen maken, ieder van hen een brok poëzie. In het oorspronkelijke Grieks van de brief aan de Epheziërs staat, dat christenen het gedicht (*poiema*) van God zijn.² Dus God is ook dichter. Zijn gedichten zijn sereen, flexibel en rijk van gedachte. Hij heeft zijn gedichten belichaamd in vlees. Elk heeft weer een ander onderwerp. Het ene is de belichaming van heldenmoed, een ander van heiligheid, of van wijsheid, en weer een ander van gezond verstand. Christenen zijn niet alleen verschillend, maar zijn soms ook sterk uiteenlopende of zelfs tegengestelde karakters. Toch is elk van hen aangenaam voor God. Volgens de brief aan de Epheziërs³ ligt de betekenis van een predikant niet in het maken van preken, maar in het maken van heiligen. Ik zou ook graag zo'n taak hebben. Allereerst zou ik mezelf tot een tempel der liefde willen maken, zodat degenen die de wijzen en herders van weleer navolgen, in mij Christus in het klein zien, en de Zaligmaker in mij aanbidden.

Inplaats van een wereld waar in boekwinkels bundels met preken en gedichten verkocht worden, zou ik een wereld willen waar iedere man en iedere vrouw een gedicht was met diepe gedachten, vol van kleur en melodie.

Als ik de komst van zo'n wereld in de weg sta, moge God me hier in de gevangenis doden! Maar toch zou de wereld zo moeten zijn. Ik wil voor mijn deel bijdragen aan de komst van zo'n koninkrijk door het voorbeeld van Laban te volgen. Zijn naam betekent in het

2. Efeziërs 2 : 10

3. Efeziërs 3 : 11-12

Hebreeuws 'witte'. Hij had twee dochters, Rachel en Lea. Een jonge man, Jacob, had de mooie Rachel lief. Maar Laban wilde hem haar niet geven, tenzij hij de lelijke Lea ook nam. Laban was een rechtvaardig mens, hij duldde geen voorkeur-liefde. Een christen moet goede en slechte mensen liefhebben.

Goethe noemde kleur het lijden van het licht, omdat de kleur het gevolg is van het uit elkaar trekken van lichtstralen als ze door een prisma vallen. Het volle, onverdeelde licht is wit, 'laban'. Het wit omsluit iedereen en alles wat zichtbaar is, en zelfs nog meer. De mens die het wit in zijn ziel cultiveert, wandelt dus eerbiedig, als in een liturgie, door een wereld van onbemide en onbeminlijke Lea's, wier huilerige ogen zo onprettig zijn om aan te zien. Het is een wereld vol meisjes wier hart gebroken is omdat niemand ze liefheeft. Omdat ze geen liefde vinden, worden ze al maar lelijker, zodat zelfs een heilige zoals Jacob ze niet begeert. Hij wil alleen maar met de mooie Rachel door het leven. Om haar werkt hij hard, veertien lange jaren, en het lijkt hem toe of het maar een paar dagen zijn. Voor Lea zou hij geen dag gewerkt hebben.

Binnen de *ecclesia*, de kerk, is een '*ecclesiola*', een kleine kerk, die goeden en slechten aanvaardt, die geen onderscheid maakt tussen mooie en lelijke mensen. Als God een misdadiger als Borgia en een heilige als Franciscus van Assisi in één kerk heeft verenigd, en de priesters die ons verraden hebben en de martelaars die hier met mij lijden, in dezelfde instelling samengebracht heeft, dan moet ook ik hen allen liefhebben.

Jezus toonde allereerst zijn liefde voor de lelijke Lea's door te eten met tollenaars en zondaars om ze tot bekering te brengen. Er zijn schone Rachels hier met mij in de gevangenis, die Zijn nabijheid niet voelen. Ze zullen hun deel ontvangen, alleen veel later.

Geliefde broeders, heb alle mensen lief, maar schenk het grootste deel van uw liefde aan de lelijkste zielen. Zij hebben uw liefde meer nodig dan iemand anders. Jullie, medegevangenen, moeten je grootste liefde tonen aan de communisten die je martelen en hun die ons verraden hebben. De mooie zielen kunnen ook wel zonder de blijken van uw liefde. Besteedt uw kracht waar die het dringendst nodig is!

Ik wil u vooral op het hart drukken om de predikanten en priesters lief te hebben, die samenwerken met de communistische vervolgers en hun broeders aangeven. Ik word bang bij de gedachte dat ons land steeds meer gaat lijken op de Sovjet Unie, waar het veel voorkomt dat deze verraders gelyocht of doodgestoken worden door christenen van de Ondergrondse Kerk. De Katakombenkerk moet

beschermd worden tegen verraders, en als het niet anders kan, neemt men zijn toevlucht tot zulke methoden. De kerk uit de eerste eeuwen deed het ook, hoewel de geschiedschrijvers van de kerk er weinig over vertellen.

Dit is echter alleen een oplossing als het beslist niet anders kan. In de nazi-tijd hebben we mensen voor Christus gewonnen die ons verraden en in de gevangenis gezet hadden. We moeten onze uiterste best doen om dit ook nu te bereiken. Laat het woord in ons vlees worden, het vlees van iemand die de kus van Judas aanvaardt en hem vriend noemt, zelfs al komt hij naar je toe aan het hoofd van een gewapende bende om je te arresteren. Amen.

ZONDAGSSCHOOL

Lieve kinderen,

Vandaag hebben de communisten me vreselijk geslagen. Ten slotte viel ik flauw. Ze brachten me bij door water over me uit te gieten en toen begonnen ze me opnieuw te slaan.

Toen gebeurde het allerergste. De deur werd opengegooid en onze broeders en zusters kwamen de kamer ingerend waar ik ondervraagd werd — broeder Davidescu, met zijn lange baard, en broeder Marinov, en de oude 'tante' Ionescu, Suzanne en al die anderen die mij zo lief zijn. Ik vroeg me af hoe ze de gevangenis waren binnengekomen. Toen begonnen ze me te slaan, terwijl ik ze toch nooit enig kwaad gedaan had. Daarop ging de deur opnieuw open. Ditmaal waren het Binzea, mijn vrouw, en Mihai, mijn zoon. Ze spuwden op me, ze bespotten me en zeiden dat ze zich schaamden dat ik hun man en vader was. Mihai stak zijn vuist op om mij te slaan. Het werd mij teveel. Opnieuw verloor ik het bewustzijn. Toen ik wakker werd was ik alleen met de ondervragers. De hele scène was een hallucinatie geweest.

Ik wist toen dat het waanzin was geweest, zoals bij zovelen voor mij; ik kan hun gegil horen weerklinken in de geweldde corridor.

En nu, lieve kinderen, zijn jullie me in mijn eenzame cel komen opzoeken. Jullie zijn echt hier. Ik weet niet of dat hetzelfde is als wat gezonde mensen 'hier' noemen, misschien is het mijn 'hier', het hier van een krankzinnige. Maar jullie zijn er. En jullie zijn niet de enige in mijn zondagsschoolklas. Ditmaal kan ik ook jullie beschermengelen zien, die zelf ook verlangen naar een mooi verhaal over Jezus, in de hoop dat ik het jullie goed zal vertellen.

En kijk, daar is hij zelf, het heilige kind. Heel vroeger verscheen hij in de gedaante van een kind aan Hiëronymus, de monnik die als eerste de Bijbel in het Latijn vertaalde.

Hiëronymus werkte aan zijn vertaling in Bethlehem, waar de Here geboren is. Toen hij bad, verscheen Jezus aan hem in de gestalte van een kind. Dat vervulde het hart van de heilige met zo'n overweldigende liefde dat hij zei: 'Lieve Jezus, ik zou je zo dolgraag iets willen geven. Zeg me eens, wat zou je het liefst willen hebben?' Het kind glimlachte en antwoordde: 'De hemel en de aarde en alles wat erin is, zijn van mij. Wat kunt u me dan nog geven?' De heilige zei weer: 'Maar ik houd van je, en ik wil je een geschenk geven. Wil je het kleine beetje geld aannemen dat ik als monnik bezit?' Het kind antwoordde, nog steeds glimlachend: 'Geef uw geld aan de armen. Ik weet niet wat ik ermee zou moeten doen'. Hiëronymus

stond erop: 'Ik kan je niet met lege handen weg laten gaan. Wat zal ik je geven?' Toen werd het kind heel ernstig en zei: 'Als u me iets wilt aanbieden dat mijn hart met vreugde vervult, geef me dan al je zonden en al je begeerten. Terwille daarvan wil ik sterven aan het kruis. Geen geschenk zou mijn hart met zoveel blijdschap kunnen vervullen als dit'.

Gezegend is hij, die komt in de Naam des Heren! Het kind Jezus is hier bij ons. Laten wij hem dit geschenk brengen — onze oprechtheid, ons egoïsme, onze boosheid, onze bitterheid. Dan zal hij zijn tijd bij ons in blijdschap doorgebracht hebben.

De heilige Antonius van Padua heeft, toen hij nog een kind was, Jezus ook ontmoet. Er werd geklopt aan de deur van zijn woning en Antonius ging gauw kijken wie er was. Toen hij de deur opendeed, zag hij een bedelaar, die in lompen gekleed was en rilde van de kou. Het was midden in de winter. Antonius had medelijden met hem en zei: 'Ik zal aan mijn vader vragen of hij u wat warme kleren geeft'. De bedelaar antwoordde: 'Het is erg koud in jullie wereld, maar toch vraag ik niet om kleren'. Toen zei het kind: 'U zult wel honger hebben, komt u toch binnen, dan zal mijn moeder u wat te eten geven'. De bedelaar antwoordde: 'Ik heb wel honger, maar toch vraag ik niet om brood'. Vol verbazing vroeg Antonius: 'Maar waarom hebt u dan bij ons aangeklopt?' De bedelaar zei: 'Ik ben gekomen om te vragen of je me je hart wilt geven'. Het kind deed een stap achteruit: 'Maar als ik u mijn hart geef, ga ik dood'. Toen maakte de bedelaar een zak open die hij op zijn rug droeg, haalde er een paar harten uit en zei: 'Dit is het hart van Paulus, dit is van Maria Magdalena en dit is van de Heilige Ignatius. Ieder die mij zijn hart geeft, zal niet sterven, maar eeuwig leven hebben'. Toen begreep Antonius dat de man die voor hem stond, Jezus zelf was en hij werd zijn volgeling.

Laten wij ons hart ook aan Hem geven.

En nu wil ik hem en jullie en jullie beschermengelen, een verhaal over hem vertellen.

Jozef, de vader van Jezus op aarde, was een arme man. Hij kon het zich niet permitteren om hem een goede opleiding te geven. Toen het kind twaalf jaar geworden was, zei hij tegen hem: 'Nu is het afgelopen met spelen en dromen. Ik wil een timmerman van je maken, net als ik ben'.

De volgende dag ging hij met het kind naar het bos om hout te hakken. Maar deze keer zag hij geen kans om de bomen aan te raken met zijn bijl. Iedere keer hield het kind hem tegen en zei: 'Vader, u weet dat de Schrift het doden verbiedt. De boom is jong

en heeft zijn leven nog niet gehad. Laat hem genieten van de zon. Kijk eens hoe hij omhoog geschoten is, op zoek naar het licht. Als hij een jaar langer geleefd heeft, zijn er mensen genoeg om hem dood te maken . . . En hakt u die ook niet om. Kijk eens wat een mieren daar onderaan zitten. Wat zijn die druk met het verzamelen van kruiden en stukjes stro! Ik ben bang dat, als u de boom omhakt, er ook veel mieren gedood zullen worden . . . En laat u die ook staan. Er zit een vogelnest tussen de takken. Hun getjilp wordt in de hemel gehoord. De kleine vogeltjes zullen doodgaan en u zult daar in het land boven de sterren de schuld van krijgen . . . Spaart u die ook, want het geluid van de zaag zal opstijgen naar de hemel, naar de Vader, die ons geboden heeft om voor mensen en bomen, dieren en vogels, bloemen en planten barmhartig te zijn. Heilige ogen wenen om het verdriet van die alle'.

Jezus hield zo'n vurig pleidooi en er rolden zoveel tranen over zijn wangen, dat Jozef in de schaduw ging zitten om hem te troosten. Het was de tweede Sabbat die week. Een blad fluisterde tegen een ander blad: 'Het is de Zaligmaker'. Er speelden mieren aan hun voeten. De vogels zongen: 'Onze wens is vervuld'. Er was geen wolk aan de hemel.

Het kind legde zijn hoofd in Jozef's schoot. Jozef speelde met de krullen van het kind. De zoon was de leermeester, de vader zijn discipel. De engelen waakten over beiden.

Het kind vroeg: 'Zeg, vader, waarom hebt u een bijl? U weet dat het ijzeren gereedschap is uitgevonden door een afstammeling van de goddeloze Kaïn. Toen de Romeinen u vroegen om een kruis te maken om iemand te kruisigen, hebt u ook het leven van een boom verkort. Ik heb mensen gezien die hun kruis moesten dragen naar de executieplaats. Ik heb ze zien bezwijken onder de last. U hebt me verteld dat dat ook mijn eind zal zijn. Zal een boom voor mij zijn leven verliezen voordat ik dat doe voor de mensheid? Ik moet huilen als ik mensen bezig zie roeden te snijden, omdat roeden gebruikt worden om er kinderen mee te slaan. U snijdt iets af dat leven heeft om het te gebruiken voor het begaan van wreedheden'.

Zoals de olie afdruipt in de baard van een priester als hij gezalfd wordt, zo liepen de tranen in Jozef's baard, een teken dat de woorden zijn hart hadden geraakt.

Toch probeerde hij zich te verontschuldigen: 'Als een timmerman medelijden gaat koesteren met de bomen, zal hij van honger omkomen'. Hij sprak te gauw. De gedachte van te sterven als de uitkomst van het doen van wat goed is, viel op een vruchtbare bodem. Het kind zei: 'Als we moeten sterven van de honger, doordat we

geen bomen meer doden om te kunnen timmeren, zullen we naar het land gaan, waar geen dood meer is, en waar we elkaar de hele dag lief zullen hebben. Daar zal moeder niet meer huilen. U weet, dat de mensen haar hier bespotten. Ze zal rechts van mij zitten, en u links, en ik zal u liefhebben, op mijn plaats tussen u in. Ik word geen timmerman, maar ik zal sterven, opdat de bomen een overvloed van leven hebben en de zon weer aan de hemel zal staan. Ik wil het leven van de bomen niet vernietigen'.

Die dag bleven de bomen leven. Het kind was hun redder. Voor het donkere bos kondigde hij een wolkenloze dag aan.

Maar Jozef, de arme timmerman, had zware zorgen. Hij moest voor een heel gezin zorgen. Hij was geen kind, dat kon opgaan in zijn dromen.

De volgende morgen nam hij Jezus mee naar de timmermanswerkplaats. Hij leerde hem hoe hij een plank moest meten met een duimstok, hoe hij er een rechte lijn op moest trekken, hij leerde hem de schaaf en het andere gereedschap te gebruiken. In dit leven moet je werken. Anders sterf je.

Maar moeder Maria merkte dat het kind iedere dag bleker zag en ernstiger keek. Hij was stil en hield voor ieder de oorzaak van zijn bleekheid verborgen. Het was omdat hij, iedere keer als de hamer het hout raakte, de slag in zijn eigen lichaam voelde. Hij huilde iedere keer als de zaag in het hout gezet werd. Hij viel verslagen op de grond, terwijl zijn tranen in het zaagsel rolden, dat werd opgeofferd om er bedden en stoelen mee te vullen, waarop de mensen konden rusten; op dezelfde manier zou Hij zelf eenmaal geofferd worden opdat anderen eeuwige rust zouden hebben. Hij huilde omdat hij zijn besluit genomen had. Hij zou boeten voor de zonden die de mensen begaan hadden tegenover de bomen. Hij zou geofferd worden aan een boom die het slachtoffer geworden was van de ongerechtigheid.

En nu kan ieder takje geduldig en in stilte afwachten. Jezus is aan de boom gestorven om de verzekering te geven, dat jullie afgebroken takken, weer in de olijfboom geënt kunnen worden. Jezus heeft jullie strijd gestreden aan het hout van de boom, om je een heerlijke toekomst te bereiden.

Het kind Jezus heeft dus zijn leertijd afgemaakt. Hij heeft het vak van de timmerman geleerd, een timmerman die zijn vak wenende uitoefent, de timmerman die de poort naar de hemel heeft gemaakt. Gij, die mij geschapen hebt — ik richt me niet tot U met de naam die men gewoonlijk voor U gebruikt. Ik herinner me, dat de heilige Paphnutius toen hij de beroemde courtesane Thais tot Christus ge-

leid had, tegen haar zei: 'Jouw lippen zijn het niet waard om de heilige naam van de Schepper uit te spreken. Je gebed zou moeten luiden: 'Gij die mij gemaakt hebt, wees mij genadig'. Zo heeft ze drie jaar lang gebeden, terwijl ze alleen in haar kloostercel zat. Na drie jaar kreeg een broeder een visioen van een prachtige ziel op een met rozen overdekt bed, waar omheen de engelen de wacht hielden. Hij was er zeker van dat dit het plaatsje in de hemel moest zijn voor de heilige Anthonius de Grote, de grondlegger van het kloosterwezen. Maar Anthonius vertelde hem dat het de plaats van Thais was, de nederige zondares, die zich ervoor gewacht had Zijn naam uit te spreken.

Gij, die mij geschapen hebt — De kinderen, die me zo blij gemaakt hadden met hun aanwezigheid, zijn verdwenen, evenals hun beschermengelen en het heilige kind. Dit was dus ook een hallucinatie, net als ik vanmorgen had, toen ze me sloegen. Ik ben echt gek geworden.

Ik heb veel inrichtingen bezocht. Er zijn patiënten, die gelukkig zijn. Ze denken dat ze keizer of heilige zijn. Anderen lijden voortdurend aan nachtmerries, ze denken dat ze achtervolgd worden, in gevaar zijn en gemarteld worden.

Zou het teveel zijn als ik U één ding vroeg? Geef mij een blijde krankzinnigheid. Laat me kinderen zien die zich om mij verdringen, laat me hun schone engelen zien. Laat me altijd het kind Jezus mogen aanschouwen. Misschien zijn er mensen, die dit niet als een waan-idee beschouwen, maar als een visioen van U. Ze zijn misschien net zo gek als ik. Maar ze zullen begrijpen wat ik hun vertel en dat zal mij tot troost zijn.

Dit alles vraag ik van U: geef me een blijde krankzinnigheid. Amen.

OPNIEUW GEKNEVELD

Beste ziel van me,

Vandaag wil ik weer met jou praten. Ik heb weer vreselijk moeten schreeuwen, iets wat ik niet kan bedwingen, evenmin als de andere gevangenen. Ik zit weer in een dwangbuis en ik heb voor de tweede keer een prop in mijn mond. Met wie anders kan ik nu praten dan met jou?

Ik vraag me af hoe Franciscus van Assisi zich gevoeld zou hebben in mijn plaats.

Ik herinner me zijn gesprek met broeder Leo, die hem vroeg waarin volmaakte vreugde te vinden is. Is het in veel weten? Franciscus ontkende dit. Leo vroeg verder of je volmaakt gelukkig zou zijn als je een profeet was en de geheimen van God kende. Zwiggend schudde Franciscus zijn hoofd om duidelijk te maken dat de broeder ernaast zat. Leo vroeg toen of het winnen van veel zielen voor Christus geen volmaakte vreugde zou schenken. Hij kreeg nog steeds hetzelfde antwoord: 'Nee'. Leo vroeg of een grote mate van heiligheid die iemand in staat zou stellen zelfs wonderen te doen voor het welzijn der mensen, geen volmaakte vreugde zou geven.

Franciscus antwoordde: 'Geen van deze dingen kan volmaakte vreugde geven. Zulke vreugde zullen we alleen maar vinden wanneer we doorweekt van de regen, hongerig en bibberend van de kou bij het klooster Sancta Maria der engelen aangekomen, door de portier worden weggejaagd, terwijl hij ons uitscheldt voor bedelaars en landlopers. Wij zullen volmaakte vreugde kennen als we hongerig buiten de muren van het klooster blijven, in de regen en in de modder, en dit alles met blijdschap, en geduld, en dankbaarheid ondergaan. Het kruis is de enige boom waaraan de bloesem van de volmaakte vreugde wil groeien'.

Ik heb het kruis. Dus besloot ik blij te zijn, en ik danste. Ik draaide in het rond totdat mijn geest volkomen leeg werd. Mijn lichaam was geheel bezweet toen ik op mijn bed neerviel, terwijl de tranen over mijn wangen stroomden; de bewakers, die door het kijkgaatje in de deur hadden toegekeken, stonden te lachen.

Nu leef ik mijn leven achterwaarts, beginnend bij de eeuwige gelukzaligheid die wacht voor allen die de Here liefhebben, via het tijdstip waarop jij, mijn ziel, bevrijd zult worden uit de gevangenis van het lichaam, naar mijn huidige toestand. Dan herinner ik me hoe ik een paar minuten geleden mijn armen nog kon bewegen. Ik herinner me de mooie jaren met mijn gemeente en mijn gezin, en dan mijn hele leven, terug tot in mijn prille jeugd. Op de een of andere ma-

nier kan ik me herinneren dat ik als baby in de armen gehouden werd. Daarvoor was ik een embryo, bewaakt door een beschermengel. Daarvoor was ik in de lendenen van mijn voorouders. Ik ken zovelen van hen, omdat ik het voorrecht heb, een jood te zijn. Ik weet dat Abraham mijn voorvader was, en Tera en de anderen. In Adam ben ik in zonde gevallen, daarvoor genoot ik de gemeenschap met God. En daarvoor? Ik was een geest bij God. Daarvoor... was er geen ik en geen hij. Slechts de Ene was er, Die in volmaaktheid van eeuwigheid bestaat.

Mijn ziel, waarom ben je zo dom dat je je de laatste gebeurtenis, het feit dat ik in een dwangbuis gestopt werd en een prop in mijn mond kreeg, zo sterk aantrekt?

Niet ingewijde zielen oordelen altijd naar de laatste indruk. Als iemand vandaag iets verkeerd zegt, vergeten we de vele goede daden die we jaren achtereen in diezelfde persoon hebben opgemerkt. Eén vriendelijk gebaar doet ons iemand vertrouwen, wiens reputatie in het verleden hem helemaal niet vertrouwenswaardig doet zijn. Niet-ingewijden zijn niet in staat om alles wat ze van iemand weten in aanmerking te nemen, alvorens over hem te oordelen. Voor hen geldt alleen de laatste indruk.

De Farizeeën oordeelden op die manier. In hun ogen was Jezus een zondaar, omdat hij de Sabbat brak. Dat was alles waar ze aan konden denken. Ze vergaten alle goede werken en onderwijzingen van Jezus. Kan ik me een juiste mening over iemand vormen, als ik er alleen maar aan denk dat hij in één bepaald opzicht de wet heeft gebroken, terwijl ik het geheel van zijn persoonlijkheid uit het oog verlies?

Er zijn mensen, die uiterlijk berouw tonen en nu bij de kerk horen inplaats van in de wereld te leven zoals vroeger. De structuur van hun ziel is echter gelijk gebleven. In plaats van de mensen van de wereld, beoordelen ze nu de broeders naar wat het laatst is voorgevallen. Maar hun denken is verkeerd gebleven. Ze beoordelen zelfs God naar deze maatstaf; ze prijzen Hem als Hij hun iets goeds geeft, en ze beginnen te twijfelen als er moeilijkheden komen.

Maar jij, mijn ziel, moet niet oordelen naar het feit dat ik dit laatste uur in een dwangbuis zit. Houd het geheel van het leven in het oog, met heel zijn kringloop. Er is iets, dat meer is dan het oneindige. Er is het *transfiniet*, een meervoud van oneindigheden. Als ik, uitgaand van een zeker punt, een oneindige lijn trek, is de wiskundige waarde daarvan 'oneindig'. Als ik echter vanuit hetzelfde punt twee eindeloze lijnen trek in tegenovergestelde richting, dan heb ik het *transfiniet*, meer dan één oneindigheid. Jij bent meer dan eeu-

wig, mijn ziel, jij bent van God tot God, en je zult weer in Hem terugkeren, verrijkt door de ervaring van het mens-zijn. 'God zag alles wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed'.¹ Alleen als je alles ziet, zul je zien hoe goed het is. Het mooiste schilderstuk is niet meer dan een vormloos mengsel van kleuren en zinloze lijnen totdat het voltooid is. Het schoonste beeldhouwwerk is niet meer dan een stuk uitgehouwen steen, totdat het zijn definitieve vorm krijgt.

Wacht, mijn ziel, totdat je weer vrij bent in God. Dan zul je ook de zin van het dwangbuis verstaan.

En als ik dan telkens weer een prop in mijn mond geduwd krijg, zal ik het misschien nog fijn gaan vinden. Ik word erdoor weggehaald uit de sfeer van de woorden, waarin de mensen gevangen zitten. Vooral predikanten lopen het risico om praters te worden.

Woorden, die aanvankelijk gevormd werden om de ons omringende werkelijkheden te benoemen, worden na verloop van tijd verarmd, omdat hun oorspronkelijke betekenis is weggefallen. Trage zielen blijven aan die woorden dezelfde waarde toekennen, die ze hadden toen ze nog een rijkere inhoud hadden. Ze merken niet dat het nog slechts kreten zijn, woorden zonder inhoud.

Het woord 'bisschop' betekende oorspronkelijk opperste zieleherder, degene die het verst gevorderd was in het geloof, de man die in een tijd van vervolging zijn leven gaf voor zijn schapen. Nu is hij iemand met een academische vorming, gekozen door mensen die zelf dikwijls niet eens kinderen Gods zijn. Reeds vóór mijn arrestatie hadden al onze orthodoxe bisschoppen, op één na, zich accoord verklaard met hetgeen de communistische moordenaars van de christenen eisten. De hervormde bisschop deed het ook. Nu prijzen ze de communisten en verraden ze hun eigen schapen.

Zo hebben de woorden 'priester', 'pastoor', 'rabbi', 'kerk', 'christen', 'Jood', 'gelovige', 'geloof', 'godsdienst', 'kunst', een totaal andere betekenis gekregen.

Juist mijn kneveling maakt mij vrij om de werkelijkheid te zien die vandaag aan een bepaald woord verbonden is.

De communisten martelen ons onder de mooie leus van een gelukkige toekomst voor de mensheid.

'Ieder mens moet... langzaam zijn om te spreken'.² Dat betekent, dat hij altijd moet nagaan bij ieder woord of het een daaraan beantwoordende werkelijkheid heeft. Mijn hoogste ondervrager heet

1. Genesis 1 : 31

2. Jacobus 1 : 19

Dulgheru, wat timmerman betekent. Dit is echter niet meer dan een naam. Hij heeft nog nooit een schaaft in handen gehad.

Een van de hogepriesters die Jezus veroordeelden, heette Annas, wat betekent 'ontferming' (afgeleid van de Hebreeuwse naam Hanaanja: 'Jehovah is genadig').

Mijn ziel, zegen de communisten, die door mij te knevelen, mij bevrijden van de leegheid van woorden, en me inzicht geven in de werkelijkheid. Zelfs deze kneveling heeft een betekenis. Dank God ervoor. Amen.

ZICHTBARE WONDEN

Geliefde broeders en zusters,

Een paar dagen heb ik niet als gewoonlijk voor u kunnen preken. Ik had teveel pijn. Toch was er nog blijdschap, door de pijn heen. Tot nu toe hebben ze me geslagen en gezeseld. Nu hebben ze me voor het eerst gemarteld, zodat er zichtbare littekens op mijn lichaam zullen blijven, tot mijn dood toe, en misschien zelfs daarna.

Ik heb me er dikwijls over verwonderd dat het herrezen lichaam van de Here littekens van zijn wonden vertoonde. Kan een herrezen lichaam er zo uitzien? Zullen wij bij de opstanding nog reumatiek, misvormingen, kromme ledematen hebben? Zal het lichaam na de opstanding nog de zichtbare tekenen dragen van alles wat het heeft moeten doormaken? Jezus heeft gesproken over sommigen, die ten leven ingaan met één oog of één hand.¹

Hij moest opstaan met de tekenen op zijn lichaam, opdat Hij, die zo dikwijls als de zonden der mensen voor de Vader gebracht worden, Zijn wonden kan laten zien die Hij ontvangen heeft opdat de zondaar gered mocht worden.

Door dit Zijn offer ben ook ik gered.

Maar misschien zullen mijn littekens ook enig nut hebben. Mijn gebed voor mijn beulen zal misschien meer uitwerken als ik de Vader de wonden kan laten zien die ze me toegebracht hebben. Als ik ze nog steeds kan liefhebben, als ik kan vergeven, waarom zou God hen dan van Zijn liefde uitsluiten en ze niet vergeven?

En dan is er heel misschien een kans dat ik eenmaal uit de gevangenis kom en naar het Westen kan gaan. Dan zal ik de ongelovige Thomassen, die niet willen geloven dat het communisme misdaad is op grote schaal onder de dekmantel van een ideaal, kunnen laten zien wat Jezus zijn twijfelende apostel liet zien om hem te overtuigen — de tekenen van de wonden.

Er schuilt een zegen in de martelingen, die ik heb doorgemaakt. We moeten God voor alles danken. Als ik gemarteld werd, kon ik niet denken. Maar op een keer flitste dit ene woord door mijn brein: '... dat wij daartoe bestemd zijn'.² — dat zijn de verdrukkingen.

De martelingen hebben enkele veranderingen teweeggebracht in mijn ziel. Ze hebben mijn verlangen naar de hemel gematigd. Wat voor vreugde zou het zijn, als ik in de hemelse zaligheid deelde, terwijl ik wist dat intussen op aarde anderen gemarteld werden? Ik zou

1. Markus 9 : 43-47

2. Thessalonicenzen 3 : 3

behoren tot de mensen waarover Jezus eens sprak, die Abrahams schoot zouden willen verlaten om naar de gepijnigde zielen te gaan om ze te troosten.³ Mijn verlangen is nu veel meer dat Gods wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op aarde. Waarom van de aarde geen hemel gemaakt, zoals Jezus ons leerde bidden?

Ik verlang naar een aarde waarop recht en gerechtigheid en liefde wonen; een wereld waarin zelfs de dieren in een paradijs leven, waar de leeuwen nederliggen bij de lammeren en ze niet verslinden.

Toen ik in de gevangenis zat onder de nazi's, merkten we op dat het leek alsof de vogels een meelevende kenden met mensen, en alsof ze altijd een voorgevoel hadden van wat ons boven het hoofd hing. Er zaten duiven op de binnenplaats van de gevangenis. Ze kwamen vaak voor onze tralievensters zitten en dan gaven we ze broodkrumels. Het was geen verbeelding, alle gevangenen hadden opgemerkt, dat de duiven tegen de tijd dat er dagen van veel slaag voor ons aanbraken, met hun vleugels sloegen en wild rond fladderden, onder het uitstoten van alarmerende geluiden. De boeren met wie ik nu in de gevangenis zit, vertellen me in onze lange morse-gesprekken, dat hun honden van tevoren wisten dat ze gearresteerd zouden worden en een hele nacht onophoudelijk gejankt hadden, wat ze anders nooit deden.

In mijn cel zit maar één dier, een spin. Ik weet niet hoe hij deze ondergrondse cel binnengekomen is. Hij was er zomaar. Hij heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt toen een bewaker de deur opendeed. Hij spon zijn web. We werden goede vrienden. Ik gaf hem te eten. Ik praatte tegen hem. Ik heb gemerkt dat hij abnormaal onrustig was op de dag voordat ik meegenomen werd om gemarteld te worden. Misschien was het toevallig. Ik weet het niet. Maar ik heb het idee dat hij met me meevoelt. Wij zouden nog veel meer moeten meevoelen met de dierenwereld en voor hen en voor onszelf wensen, niet maar dat we naar Gods koninkrijk gaan — de weg daarheen kon voor een spin wel eens te ver zijn — maar het zou veel eenvoudiger zijn als het koninkrijk hier kwam. Jezus leerde ons daarom te bidden. Dan zouden misdadigers en leeuwen en vossen veel makkelijker ingaan.

Dan zal de wereld waar we vandaan komen voor ons gevoel de plaats zijn waar we ons als rupsen bevonden. In het lijden van deze tijd, zijn we cocons. Eens zullen we vlinders zijn. We zullen van de ene ster naar de andere kunnen vliegen, waarbij we onze eigen plaan niet vergeten. Op de ladder van Jacob gingen de engelen heen

3. Lucas 16 : 26

en weer tussen hemel en aarde. Dus is er een ladder die de aarde met God verbindt. Nu eens zullen we opstijgen, dan weer zullen we afdalen. Het zal geen verschil maken, want op aarde zal het net zo zijn als het in de hemel is. Degenen die van Christus zijn, zullen Hem dan gelijk zijn. Bij hen te zijn, zal wezen alsof men bij Gods Zoon zelf is.

Mijn grote zorg is nu veel meer om van de aarde een paradijs te maken dan om naar een hemels paradijs te gaan. Dit impliceert op ieder terrein van het leven een strijd om de rode draak en alle andere verschijningen van het beest uit de Openbaringen te verslaan.⁴

Geliefde broeders en zusters, ik zou willen dat u strijdt voor de overwinning van gerechtigheid en liefde, dat is voor de overwinning van Christus op aarde; maar denk eraan dat het altijd gemakkelijker is om te strijden voor een beginsel dan om ernaar te leven. Kies niet de makkelijkste weg, maar kies de weg van het kruis. Waak ervoor, dat u zelf niet blijft steken in de ongerechtigheid en het gebrek aan liefde, terwijl u strijdt voor de gerechtigheid. Bekleed u met Christus en met al zijn deugden en strijdt dan.

Ik ben niet de enige die in de gevangenis zit. U zit allemaal gevangen in uw eigen zondige leven en in uw verkeerde, bekrompen ideeën. Laat Jezus u hiervan bevrijden. Dan zult u kunnen vechten en uw doel bereiken.

Ik ben blij dat ik, na een korte onderbreking, weer met u heb kunnen spreken.

Zoals ik u verteld heb, heb ik ook in die dagen een vleugje blijdschap gekend als ik nadacht over de waarde van de littekens van de martelingen. Maar u moet heus niet denken dat ik een held ben, dat ik maar wat floot en lachte als ik hevige pijn leed. Het was veel eerder een tijd van grote neerslachtigheid. Ik kon niet bidden. Ik kon me niet indenken dat God bij me was, slechts af en toe voelde ik een paar seconden lang Zijn nabijheid.

De littekens zijn een zegen. De tijd dat ik neerslachtig was, was ook een zegen. Ik heb ervan geleerd hoe vreselijk de eeuwigheid zou zijn zonder God. De dagen dat ik Zijn aanwezigheid niet voelde, leken elk duizend jaar. Ik realiseerde me hoe vreselijk het zou zijn om in de hel te zijn met onboetvaardige misdadigers, die tot in alle eeuwigheid zweren, vloeken en kwaad bedenken, zoals mijn communistische beulen. God heeft me in een communistische gevangenis gebracht, God heeft me door martelingen laten heengaan en door

4. Openbaring 12 : 3

een donkere zielenacht, opdat ik zou weten wat de hel is, en mijn uiterste best zou doen om die te ontgaan.

Broeders, streef ernaar om in de hemel te komen, een hemel die mede de aarde zal omvatten.

Er is een legende, die vertelt over een monnik, die zijn klooster verliet om in een bos bomen te gaan vellen. In het bos hoorde hij een vogel uit het paradijs zingen. Hij bleef een ogenblik staan om te luisteren naar de prachtige trillers, toen deed hij snel zijn werk en ging terug naar het klooster. Er was echter een andere portier. Hij wou hem zelfs niet binnenlaten. Hij noemde zijn naam, men kende hem niet. Hij vroeg naar de abt. Er verscheen iemand, die hij nog nooit eerder gezien had. Het gaf niet of hij ze al zei dat hij pas een uur geleden het klooster verlaten had. Niemand herkende hem. Tenslotte herinnerde iemand zich, dat er in het klooster een verhaal ging over een monnik die eeuwen geleden het klooster verlaten had om hout te hakken en dat hij spoorloos verdwenen was. Het hemelse lied van een vogel uit het paradijs, dat schijnbaar slechts een paar minuten geduurd had, had naar menselijke maatstaven eeuwen geduurd.

De dagen dat u niets van me gehoord hebt, waren dagen van neerslachtigheid, maar een neerslachtigheid vol diepe zin. Er zijn enkele zeldzame ogenblikken geweest waarop ik me blij voelde, als ik me de waarde van mijn wonden realiseerde. Eindelijk werd ik toch uit mijn depressie verlost doordat ook ik een lied uit het paradijs hoorde. Ik heb in mijn leven de muziek van Beethoven en Bach gehoord, maar wat is dat arm, vergeleken met het lied dat ik nu heb gehoord!

Broeders en zusters, strijdt om de aarde te vervullen met dit hemelse lied! Vergeet alle oude liederen om dit ene: '*Shiru le-Adonai shir hadash*' — 'Zingt den Here een nieuw lied'. Dit is de opdracht aan de engelen. Luister maar. U zult het van hen leren. Amen.

BINZEA

Geliefde broeders en zusters,

Vandaag zal Sabina, mijn vrouw, die u en ik liefhebben, het onderwerp van mijn preek zijn. We noemen haar allen Binzea.

Als Ruth en Ester het onderwerp van hele bijbelboeken kunnen vormen, waarom zou de vrouw van een predikant dan niet het onderwerp van zijn preek kunnen zijn? God heeft Binzea lief, net als ik, en net als Boaz Ruth liefhad en Ahasveros Esther liefhad.

Vandaag heb ik mezelf in een spiegel gezien, voor het eerst sinds twee jaar.

Wegens reparatie-werkzaamheden in onze toiletten lieten de bewakers ons naar die van hen gaan en daar was een spiegel.

Ik brak uit in een homerisch gelach toen ik mijzelf zag. Ik werd altijd als een knappe man beschouwd. Nu ben ik mager, lelijk en heb ik zwarte kringen onder mijn ogen. Dat blijft dus over van lichamelijke schoonheid! En eens zal ik nog veel lelijker zijn. Dan ben ik een skelet met een doodskop.

Toen ik in mijn cel terug was, herinnerde ik me een andere keer dat ik voor de spiegel gestaan had. Ik had vaak nagedacht over de woorden 'God schiep de mens naar Zijn beeld, naar Gods beeld schiep Hij hen', en dan vroeg ik mij af waarin onze gelijkenis met God bestaat. Ik kon geen bevredigend antwoord vinden. Op zekere dag stond ik voor de spiegel en weer stelde ik mezelf de vraag: 'Welke van mijn gelaatstreken komt nu overeen met iets van God?' Mijn vrouw, die intuïtief aanvoelde wat er in mijn gedachten omging, kwam zwiwend naast me staan. Toen begreep ik het opeens. 'God schiep de mens naar Zijn beeld... man en vrouw schiep Hij hen'.¹

Onze gelijkenis met God bestaat in de eenheid van de twee geslachten. Hierdoor worden we mede-scheppers, of plaatsvervangende scheppers. We worden in staat gesteld om eeuwiglevende wezens te scheppen, zoals God Adam en Eva schiep.

Ongetrouwde mensen hebben in de geest ook een partner van het andere geslacht; de vrouwen hun *animus* en de mannen hun *anima*, zoals Jung het noemt — hun ideale liefde, die ze nooit ontmoet hebben en met wie ze nóóit verenigd zouden kunnen worden. Het leven is echter oneindig. Ze zullen verenigd worden.

Het is Binzea die, door haar vereniging met mij, me meer de gelijkenis Gods deed worden. Hoewel ik eerder tot bekering gekomen ben

1. Genesis 1 : 27

dan zij, heb ik het aan haar te danken dat ik nu een christen ben. Ik herinner me de tijd dat we samen in de gevangenis zaten onder de nazi's. Toen ontmoetten we elkaar iedere dag in de gang en konden we samen een wandeling maken. Ik herinner me hoe ze, toen ik bij een andere gelegenheid gearresteerd werd, vroeg of ze met me mee mocht naar de gevangenis.

Toen kwamen de communisten aan de macht. Een hoge orthodoxe prelaat, die een werktuig van de communisten was, maar die persoonlijk erg aardig voor me was, had me gewaarschuwd dat men besloten had me te arresteren. Ik had gelegenheid om te vluchten. Moest ik er gebruik van maken of niet?

Toen ik mijn vrouw om raad vroeg, was haar antwoord: 'Als je vlucht, hoe zul je dan ooit nog kunnen preken over de tekst: 'De goede herder zet zijn leven in voor zijn schapen; maar wie een huurling is en geen herder, wien de schapen niet toebehoren, ziet de wolf aankomen, laat de schapen in de steek en vlucht . . .'?'²

Maar nog steeds was er de verzoeking om te vluchten. Toen kreeg ik op een dag bezoek van een predikant voor wiens bekering God mij gebruikt had. Hij was alcoholist geweest. Ik had hem dronken op straat gevonden, hij wilde niet naar huis. Dus ging ik met hem mee van de ene bar naar de andere en ik praatte met hem. Toen hij de volgende dag uit zijn roes wakker werd, was hij een nieuw mens. En nu herinnerde hij me daaraan. Tijdens ons gesprek herhaalde hij steeds weer: 'Wat mij het meest getroffen heeft in wat u toen tegen me zei, was het vers: 'Vlucht om uws levens wil, ziet niet om'.³

Toen hij weg was, vroeg ik aan mijn vrouw: 'Was zijn voortdurende herhaling niet een boodschap van God, dat ik mijn leven moet redden door te vluchten?' Ze antwoordde: 'Ja, je moet je leven redden. Maar wie in deze wereld zijn leven redt, zal het verliezen. Wie zijn leven verliest zal het behouden'.

Dus besloot ik om te blijven. Ik heb er geen spijt van.

Wel spijt het me dat ik door de communistische politie op straat werd opgepakt. Als ze me uit mijn huis hadden weggehaald, had ik haar nog vergeving kunnen vragen voor het feit dat ik vaak onaardig tegen haar geweest was.

Nu betrap ik mij er vaak op dat ik zeg: 'Binzea, help me!', in plaats van 'Jezus, help me!' Ze heeft zoveel van Jezus. De mensen die Paulus volgden, volgden Jezus. Voor zieken maakte het niet uit of

2. Johannes 10 : 11-12

3. Genesis 19 : 17

ze zich tot Jezus of tot zijn apostelen wendden om hulp. Ze werden evengoed genezen. Eens zullen de christenen zijn als Christus. Een gesprek met hen zal zijn alsof men met de Heiland sprak. Daarom is het misschien niet verkeerd als ik zeg: 'Binzea, help me'. Dat zou heel normaal gevonden worden als ze bij mij was. Maar nu, in mijn enge cel, ben ik vrij van ruimtelijke begrenzingsen. Er is geen ver of dichtbij. Waarom zou ik me niet tot haar wenden? Alle goede mensen uit alle tijden zijn dicht bij elkaar en kunnen elkaar helpen. Misschien is het aanroepen van heiligen met alles wat van waarde bleef of schadelijk werd in later jaren, voortgekomen uit deze ervaring der christenen in de eerste eeuwen, als ze zo zwaar moesten lijden.

Binzea wist niet wat het betekende om het gevaar te ontlopen. Zij drong erop aan, dat ik me openlijk uit zou spreken tegen de communisten op het congres der kerken dat ze bijeengeroepen hadden in ons parlamentsgebouw.

Ik citeerde eens een Cambodjaans spreekwoord: 'Als twee olifanten vechten, moet een mier opzij gaan'. Ze lachte en zei: 'Ik ben geen Cambodjaanse, ik ben Roemeense. Wij hebben ons eigen spreekwoord: 'Een klein houtblok kan een hele wagen doen kantelen'.

Waar zou ze nu zijn? Waarschijnlijk in een cel hier dichtbij. Ik heb een vrouw horen gillen. Ik zou zweren dat het haar stem was. Ik heb haar laatst in de geest gezien. Ze bloedde, alsof ze zwaar gemarteld was.

Toen ik zat te huilen van verlangen naar haar, dacht ik opeens: Er staat geschreven 'het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden'.⁴ Maar waar is het bloed van Jezus? Waar kan ik het vinden om het mijn zonden te laten afwassen? In het verheerlijkte lichaam van Christus was geen bloed. De Here bezigde, in plaats van de gebruikelijke Joodse uitdrukking 'vlees en bloed' (*basar vedam*), de term 'vlees en beenderen'.⁵ Het bloed dat Hij verloor bij de geseling, de doornenkroon, de kruisiging, is er niet meer, zoals het bloed van allen die in de loop der eeuwen gestorven zijn, weg is en door de duizenden veranderingen in de natuur nergens meer bestaat.

Waar is dan het bloed van Christus dat mij kan verlossen van mijn zonde? Ik ben bang dat het bloed van Jezus waarover bepaalde priesters en predikanten spreken, meer weg heeft van het kunstmatige bloed dat men in filmstudio's gebruikt bij geweldscènes en dat

4. 1 Johannes 1 : 7

5. Lucas 24 : 39

slechts uit chemicaliën bestaat, die men op het gezicht van de toneel-
spelers gesmeerd heeft.

De naam van Christus kan in twee betekenissen worden gebruikt. Er kan de historische figuur van tweeduizend jaar geleden mee bedoeld worden, maar ook het mystieke lichaam waarvan de verheerlijkte Jezus het hoofd is en waarvan wij allen het lichaam vormen.⁶ Deze Christus bloedt voortdurend. Nooit in de geschiedenis is er één dag geweest waarop er niet één lid van dit verborgen lichaam gebloed heeft. Hun bloed is het bloed van Christus. Alles in hen behoort Christus toe. En zij vullen in hun vlees aan wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus.⁷ Zij doen het offer voortduren en zo reinigt Zijn bloed nog steeds.

Wij passen op de gebeurtenissen een vals tijdsbegrip toe. Als we in de trein zitten, krijgen we de indruk, dat de dorpen en steden aan ons voorbijgaan. We zeggen, dat het ene station voorbij is en dat er een ander volgt. In werkelijkheid bestaan alle steden gelijktijdig. Wat wij zien, is zinsbegoocheling. Daardoor ziet onze door de tijd begrensde geest bepaalde historische gebeurtenissen als behorend tot het verleden en andere als toekomstig. In werkelijkheid bestaat er slechts een eeuwig 'nu', waarin de bloedende Jezus op Golgotha vandaag even werkelijk is als tweeduizend jaar geleden. En het bloeden van de martelaren van voor Jezus' tijd en dat van de martelaren van alle eeuwen, het behoort alles tot het eeuwig 'nu'.

In het oneindige beeld van dit eeuwig 'nu' zit ook een stukje waarop ik Binzea zal weerzien en waarop u al degenen zult zien die u liefhebt, in eeuwige blijdschap. Welterusten, Binzea. God geve je vrede. Broeders en zusters, laten we onze echtgenoten liefhebben zoals Christus ons liefgehad heeft en Zich voor ons overgegeven heeft!

'Indien nu het zout zijn kracht verliest, waarmede zal het gezouten worden?'⁸ Zout is natriumchloride. Het zoutmolecuul kan een van zijn atomen verliezen. Dat houdt dan op zout te zijn en het verliest zijn smaak. Het kan weer zout worden zolang het blijft openstaan voor verbinding met een ander atoom. Niemand is verloren zolang hij iemand heeft die hem onderricht geeft, dat hem zal 'zouten'. Welnu, als de besten van uw leraren in de gevangenis zitten, en er zoveel onbetrouwbare zijn die een compromis hebben gesloten met de communisten, dan is uw man of uw vrouw wellicht degene die u het beste kan zouten. Benut deze mogelijkheid zolang u nog samen bent. Amen.

6. 1 Corinthiërs 12 : 12

7. Colossenzen 1 : 24

8. Mattheüs 5 : 13

AAN DE SLACHTOFFERS VAN MIJN LEVEN

Hier bent u dus weer, slachtoffers van mijn leven. Goedenavond! Ik ken niets, dat de ziel zo reinigt als een openhartig gesprek met u. Ik geloof, dat niet alleen in de Bijbel waarheid te vinden is. Ik geloof dat ik op het terrein van de rekenkunde evengoed kan vertrouwen op een rekenboek als op de bijbel. Ik geloof ook in Shakespeare. Zoals de Schrift het maximum leert dat een mens over God kan weten, leert Shakespeare ons het meeste dat iemand kan weten over de menselijke aard. Het stuk 'Romeo en Julia' kan zelfs gezien worden als een allegorie van de liefde tussen de Heiland en zijn bruid, evenals wij een allegorie vinden in het Hooglied en de Hindoes in de *Bhagavad Gita*.

Er zijn echter twee dingen die ik niet begrijp van Shakespeare. Allereerst, waarom beschrijft hij geen christelijke karakters? Voorts vraag ik me af of de verschijning van de geest van Hamlet's vader en de aanwezigheid van de vermoorde Bangus bij Macbeth aan tafel fictie of werkelijkheid voorstelt. Ik ben altijd geneigd geweest ze als een beschrijving van werkelijkheid op te vatten.

Ik zat in de nazi-gevangenis met een moordenaar die zijn misdaad ontkende. De aanklager zette hem alleen in een cel, op de muren waarvan tientallen foto's van het slachtoffer geplakt waren. De moordenaar bonkte op de deur van zijn cel, bekende alles en vroeg alleen of de foto's weggehaald konden worden. Wat voor ons alleen maar een foto was, riep bij hem een werkelijkheid op, die met hem in de cel aanwezig was.

Nu maak ik hetzelfde mee. Nacht op nacht komen jullie. Maar ik bons niet op de deur. Ik wil uw verwijten niet ontvluchten. Probeer me niet bang te maken door zo wild om me heen te dansen en op me te wijzen met uw knekelige vingers.

Ik kan ook dansen. En u weet dat mijn dans effectiever is dan de uwe, evenals de wonderen van Mozes, die veel groter waren dan die van de Egyptische tovenaars die tegenover hem stonden.

U danst? Ik zal ook dansen en ik zal het lied erbij zingen dat Jezus zong als Hij danste. Ha, ha, ha. Wist u niet dat hij danste? Luister naar de betoverende woorden terwijl ik dans — woorden, die ik van Hem geleerd heb:

Ere zij aan U, Vader. Amen.

... Ere zij aan U, Genade. Amen.

Ere zij aan U, Geest: Ere zij aan U, de Heilige.

Eer zij aan Uw heerlijkheid. Amen.

Ik zou willen eten, en ik zou gegeten willen worden. Amen
Ik zou willen horen, en ik zou gehoord willen worden. Amen.
Genade danst. Ik zou willen pijpen; danst allen. Amen.
Nummer acht zingt met ons een loflied. Amen.
Nummer twaalf danst in de hoogte. Amen.
In de hoogte deelt het Ganse in ons dansen. Amen.
Wie niet danst, weet niet wat er plaats vindt. Amen.
Ik zou willen vluchten, en ik zou willen blijven. Amen.
Een plaats heb ik niet, en ik heb plaats. Amen.
Een tempel heb ik niet, en ik heb tempels. Amen.
Een lamp ben ik voor U die mij ziet. Amen.
Een spiegel ben ik voor U die mij opmerkt. Amen.
Een deur ben ik voor U die bij mij aanklopt. Amen.
Een weg ben ik voor U, de Zwerver. Amen.
Beantwoord nu mijn dansen (als gij kunt. Waarom kunnen jullie het niet? Ha, ha, ha, ik lach je uit!)
Als gij hadt weten te lijden, zoudt gij in staat geweest zijn niet te lijden.
Leer te lijden, en gij zult in staat zijn, niet te lijden'.¹

Waarom kruipen jullie weg in een hoek? Kom, ik wil je niet bang maken. Ik heb jullie allemaal lief. Kom aan, laten we eens redelijk met elkaar praten.

Ik heb inderdaad velen van jullie vermoord. Sommigen van jullie heb ik vermoord toen ze nog ongeborn waren. Jullie zouden mijn zelfzuchtig leven in de weg gestaan hebben. Ik liet niet toe dat jullie geboren werden. Nu begrijp ik de gynaecoloog, die me vroeg of ik hem wou dopen, omdat hij 's nachts werd achtervolgd door de vele kinderen die hij gedood had.

Jullie hebben de woorden uit de Bijbel vernomen: 'Het loon, dat de zonde geeft, is de dood',² en bedreigt me daarmee. Het is best mogelijk, dat u de Bijbel kent. De duivel kent hem ook. Maar ik zou hem geen theoloog willen noemen. Dat zijn jullie evenmin. Zo eenvoudig ligt dat niet. 'Wie doodslag pleegt, zal vervallen aan het gerecht'.³ Heb je dat goed gehoord? De moordenaar is nog niet verloren. Hij is alleen in gevaar. Hij zal geoordeeld worden, dat bete-

1. Handelingen van Johannes. Het Aprocriefe Nieuwe Testament. (Vertaling van Montagne Rhodes James, aangehaald met toestemming van Claredon Press, Oxford).

2. Romeinen 6 : 23

3. Mattheüs 5 : 21

kent, nog niet, dat hij veroordeeld zal worden. Misschien wordt hij wel vrijgesproken. Ik zal misschien tegenover de Rechter verklaren dat ik erfelijk belast ben, of misschien zal hij dat tegen mij zeggen. Ik zal misschien aanvoeren dat ik een verkeerde opvoeding gehad heb, een slechte omgeving, of dat ik niet toerekenbaar ben. Hij zal weten hoeveel duivels op mij losgelaten waren. Als dit alles in overweging wordt genomen, word ik misschien alsnog vrijgesproken.

En jullie, met wie ik overspel gepleegd heb — zijn jullie niet even schuldig als ik? Waarom dan stenen op mij geworpen? of u, heiligen die nooit gezondigd hebt op dit gebied, omdat u impotent of lelijk was of nooit de gelegenheid kreeg. 'Een ieder, die een vrouw aanziet om haar te begeren, heeft in zijn hart reeds echtbreuk met haar gepleegd'.⁴ En laten de vrouwen hun winst doen met Jezus' bijzondere welwillendheid tegenover het vrouwelijk geslacht, die hem ervan weerhield om zich te richten tegen vrouwen die een man aanzien om hem te begeren. Hang tegenover mij niet de rechtvaardige uit! En kom mij niet met bijbelteksten aan.

We zijn allemaal gelijk. En het oog dat uitgerukt en van ons geworpen moet worden, is alleen het rechter; het oog dat daden beoordeelt naar de maatstaf van gerechtigheid en zedelijkheid, niet wetend dat het leven zijn eigen wetten kent, en dat de wet van de Geest des levens, dat is het eenvoudig aanvaarden van het leven met al zijn verwickelingen, u vrijmaakt van die andere wet van zonde en dood.

Ik heb Jezus er eens aan herinnerd dat Luther, Christus de grootste leugenaar, meinedige, dief, echtbreker en moordenaar genoemd heeft, die de mensheid ooit gekend heeft. Niet in die zin, dat Hij deze zonden bedreven heeft, maar omdat hij ze zich toegeëigend heeft. Ik vroeg aan Jezus: 'Aanvaardt U deze beschuldiging?' en ik hoorde een zeer beslist antwoord: 'Ja, behalve de echtbreuk'. Toen wist ik zeker dat het niet zijn stem was. Ik kan niet geloven dat hij zich minder aantrekt van degenen die hun ouders verwaarlozen, hun werkgever bedriegen, roddelen of stelen, dan van hen die een liefdesaffaire hebben. In 'De koopman van Venetië' zegt Portia: 'De deugd der barmhartigheid is niet uitgewerkt'. Het is voor Jezus niet moeilijk om ook ons overspel op zich te nemen.

En daar bent u nu, de vele duizenden die naar mijn preken geluisterd en mijn boeken gelezen hebben. U, die vele verschillende godsdiensten en tradities aanhangt, u beschuldigt mij van de grootste zonde die er is: ketterij. Alle andere zonden vallen hierbij in het

4. Mattheüs 5 : 28

niet: het verdraaien van het Woord van God. Heb ik me daaraan schuldig gemaakt? Wat is waarheid? Eens stond ik voor de waarheid. Hier ben ik er niet meer zeker van. Ik word geteisterd door vele stormen. De zetel van Rome trekt mij aan door haar gezag, en ik vraag me af waarom ik iets anders dan rooms-katholiek heb kunnen zijn. Is het Adventisme de echte waarheid? Er zijn honderden teksten die ons leren dat we de Sabbat moeten houden, en er is geen enkel gebod omtrent de zondag. Ik zie de schoonheid van de orthodoxe traditie, stil en diep als de Stille Oceaan. Wat is het ware geloof? Wat is ketterij? Wat had ik moeten prediken? Ik ben ik en niet iemand anders. Misschien is de waarheid in het protestantisme, waarbij ieder zijn eigen verhouding tot God vaststelt. Dan ben ik geen ketter. Ieder een Abraham in persoonlijke gemeenschap met God — dat is het eindresultaat van het protestantisme. Wat is daar verkeerd aan?

Ik heb gepredikt wat ik wist. En ik trek me niets aan van uw beschuldigingen, '... dat ik naar de weg, die zij een secte (in de Engelse bijbel: *ketterij*) noemen, inderdaad de God der vaders vereer', zei Paulus⁵ toen hij beschuldigd werd van hetzelfde als waarvan u mij beschuldigt.

Waarom bent u allemaal zo boos op mij? Wat hebt u verloren doordat ik zwaar tegen u gezondigd heb? Zacheüs had van één man misschien honderd dinar gestolen, waarmee hij in ieder geval niet veel heeft kunnen doen. Hij kwam echter tot bekering en gaf aan ieder het viervoudige terug. Nu heeft de man die door hem bedrogen was, vierhonderd dinar, genoeg om een winkeltje te beginnen. In het Hebreeuws van Jesaja 53 wordt Christus '*asham*' genoemd, wat niet alleen 'een offer voor de zonde' betekent, maar ook 'een schadeloosstelling'. Aan al degenen onder u, die ik van dit vergankelijke leven beroofd heb, zal Hij eeuwig leven schenken. Aan al degenen onder u, die ik verontreinigd heb, zal hij blanke reinheid schenken. Aan al degenen onder u die ik heb doen wenen, zal Hij voor iedere traan een parel schenken. Aan allen die ik dwalingen geleerd heb, zal hij de eeuwige waarheid schenken.

Kan geen redenering u geruuststellen? Kan niets u ervan weerhouden om mij te achtervolgen? Ik zie in, dat redeneren niet helpt om schuldgevoelens te overwinnen. Schuld kan iemand tot waanzin brengen. Een waanzinnige is niet te helpen met redeneringen.

Vroeger werden de christenen naar de brandstapel gebracht. Die hadden het tenminste warm. Wij zitten te rillen van de kou in onze

5. Handelingen 24 : 14

cellen. Toch baad ik in het zweet, als ik naar u kijk en hoor hoe u tegen me schreeuwt.

En nu bent u hier ook, Mozes. Ik kende u als de eerste dorpelwachter van het heilige der heiligen. Ook U zegt me dat ik de wet geschonden heb en dat ik daardoor verontreinigd ben en niet kan ingaan.

Ik denk dat U ook zo sprak tegen Luther. Soms ontvlamde zijn haat zich tegen joden en roomsen; bij tijden was hij zo ongeremd als een krankzinnige. Hij behoorde tot de categorie mensen die hij 'martelaren van de Voorzienigheid' noemde, hij had Jezus van harte lief, maar hij had een opvliegend karakter dat hij nooit heeft kunnen overwinnen. Luther leerde: 'Als je Mozes tegenkomt, vermoord hem dan'. In een andere zin zegt het Zen-Boeddhisme hetzelfde: 'Als je Boeddha tegenkomt, vermoord hem dan'. Ik ben niet bang voor u, Mozes. U mag me niet in de weg staan. Ik zal tegen u strijden, en ik zal ingaan.

Wilt u me confronteren met de tafels van de wet? Maar hebt u ze zelf niet te pletter gegooid? Paulus heeft dat ook nog een keer gedaan. Heeft hij niet geschreven dat de stenen tafelen afgedaan hebben? ⁶

Ik herinnerde me vaag dat u een kerkvergadering die het antinomia-nisme, de leer dat geen zedelijke wet meer van kracht is, brandmerkte als ketterij. Ik maak me op dit moment echter niet zozeer druk over kerkvergaderingen en hun besluiten.

Ik heb behoefte aan vergeving. Aan rechtvaardiging. Aan vrede, onverschillig wat ik in het verleden gedaan heb. Het verleden is voorbij. Ik leef in het heden en in de toekomst, en de spoken van het verleden mogen me niet achtervolgen. U hebt evenmin het recht om me te martelen door mijn zonden te plaatsen in het licht van de geboden. U hebt ze zelf niet geëerbiedigd. Wat geeft u het recht om tegenover mij de zedenmeester uit te hangen?

Draait u weer om me heen en schreeuwt u weer tegen me?

Ik kan ook schreeuwen, en ik zal het doen ook, al weet ik dat ik weer in een dwangbuis gestopt word. Ja, ik roep het uit: 'Geen enkele zonde is er van mij. Alle zonde hoort bij Jezus. Hij heeft ze allemaal begaan. Vraag het Hem, en Hij zal het bevestigen. Als u mij mijn zonden niet kunt vergeven, als u zo gemeen bent om me iedere nacht te martelen in mijn hulpeloosheid, vergeef mijn zonden dan aan Hem, die ze op zich genomen heeft. Vergeef Jezus mijn zonden. Als u Hem niet vergeeft, zal Hij u ook niet vergeven. En

6. 2 Corinthiërs 3 : 3

vergeet niet dat hij de macht heeft om u voor eeuwig in de hel te werpen'.

Nu nog mijn laatste kreet: 'Ja, ik heb gedood, ik heb echtbreuk gepleegd, ik heb gelogen, ik was een ketter, maar het bloed van Jezus heeft me gereinigd van al mijn zonden en het kan u ook reinigen. Dan zult u goed worden, en dan zult u de mensen van wie u het slachtoffer geworden bent, niet meer pijnigen. Eruit! Eruit! Ik ben gedoopt. Ik ben gewassen in het bloed van Jezus'.

De bewaker heeft de sleutel al in het slot gestoken. Nu zal ik wel weer een prop in mijn mond krijgen. Maar de klok slaat juist het uur na middernacht. Is dat toeval? Is dit het tijdstip waarop u moet verdwijnen? Dat kan niet het enige zijn. Het bloed van Jezus Christus heeft u overwonnen. Ik zie u niet meer.

Terwijl ze me het dwangbuis aandoen, voordat ik een prop in mijn mond krijg, wil ik u nog één ding naropen: 'U hebt me zo gemarteld omdat u zelf vreselijk gemarteld moet zijn. Heiligen bidden voor degenen die hen tot slachtoffer gemaakt hebben, inplaats van modder naar hen te gooien. Toen Jeanne d'Arc de roomse bisschop zag aankomen, die haar ter dood veroordeeld had, riep ze: 'Past u op, dat de vlammen uw leven niet in gevaar brengen'. U bent nog niet gered. Geloof in het bloed van Jezus Christus. Dat zal u vrij maken'. Amen.

Geliefde broeders en zusters,

Het ware kennen van iets betekent een even diepe vereniging met zo'n onderwerp als die welke men beleeft tijdens een geslachts-gemeenschap. De kenner, het gekende en de daad van het kennen worden één. Je vergeet dat jezelf en je partner bestaan. Je denkt niet langer, maar je geest lost zich op in de vurige omhelzing.

Het is misschien in deze zin bedoeld als Meister Eckhart, de grote Duitse mysticus, zegt dat de christen, als hij alles opgeeft ook God moet opgeven. Zolang je je nog bewust bent een God te hebben, ben je nog niet één met Hem geworden.

Wie over de waarheid denkt en redeneert, bewijst daarmee, dat hij de waarheid nog niet bezit. Wie koningin Waarheid ontmoet heeft en haar vurige kus gevoeld heeft, zoekt niet langer naar de waarheid, spreekt de waarheid niet, maar is de belichaming ervan. Dan is Christus niet meer voorwerp van je gedachten. Je bent Zijn manifestatie. Inplaats van te zijn als Christus, word je met Hem vereenzelvigd. Hij is het licht der wereld. Jij bent het licht der wereld. Je bent hetzelfde licht.

De H. Gertrudis bad: 'Ik ben U. Gij zijt mij. Ik ben U niet. Gij zijt niet mij. Ik en Gij, wij vormen een nieuw wezen: een ik-Gij'.

Voordat ik in de ondergrondse gevangenis gezet werd waar ik nu ben, stond ik eens voor het raam van mijn cel en riep: 'Here, waar bent U?' Ik was nauwelijks uitgesproken, of ik zag mijn vrouw met Bianca en een andere zuster op de binnenplaats van de gevangenis verschijnen. Ze kwamen bij de directeur informeren of ik in deze gevangenis zat. Ik had tot de Here geroepen. Er waren drie zusters gekomen. Sinds die tijd is het mijn gewoonte geworden om hen en alle ware kinderen van God met Hem te vereenzelvigen, en ik weet dat dat geen inbeelding is.

Jezus zelf vereenzelvigd zich met ons... Wie één van deze mijn minste broeders te eten of te drinken heeft gegeven, gekleed of in de gevangenis bezocht heeft, heeft het Mij gedaan'.¹

Toen Jezus Saulus van Tarsen ontmoette, vroeg Hij hem: 'Saul, Saul, waarom vervolgt gij Mij?'² Nu had Saulus in werkelijkheid Jezus nooit vervolgd. Hij had alleen de discipelen vervolgd. Jezus ziet echter geen verschil tussen Zichzelf en Zijn discipelen. Als Hij over de discipelen spreekt, gebruikt Hij niet de derde persoon. Hij

1. Mattheüs 25 : 31-40

2. Handelingen 9 : 4

zegt 'mij'. Hij weet, dat ik Hem ben. En iedere christen zou zich identiek moeten weten met Hem, als deel van Zijn mystieke lichaam.

Er zijn zo vele mensen die me geholpen hebben in mijn leven. Ik zie de arm van de Almachtige in alle armen die om mijn schouder gelegd werden als ik terneergeslagen was. God en de gelovige, goede ziel zijn één. Kijk naar een gelovige, dan zie je de Here zelf.

Onze Bijbel vertaalt Jesaja 48 : 12 met de woorden: 'Ik ben dezelfde, Ik ben de eerste, ook ben ik de laatste'. In het Hebreeuws is het: '*Ani-hu ani harishon af ani haaharon*', wat, letterlijk vertaald, betekent: 'Een 'ik-Hij' (een eenheid tussen mij en Hem) is de eerste, en een 'Ik' (ik alleen) ben de laatste'.

Eens was ik op zoek naar de presbyteriaanse dominee in een zekere stad. Ik ging naar de kerk, maar de koster zei, dat hij ergens anders woonde. Er waren een paar jongens op het kerkplein aan het spelen. Een van hen had ons gesprek gehoord en bood aan om me naar het huis van de dominee te brengen. Toen we erheen liepen, vroeg ik hem of hij in Christus geloofde. De jongen, hij was veertien, antwoordde heel beslist: 'Nee'. Ik vroeg hem waarom hij niet geloofde. Hij antwoordde op kinderlijke wijze: 'Ik geloof dat als God die goede, zachtmoedige en liefhebbende Jezus van tweeduizend jaar geleden in Palestina geschapen heeft, op wie wij moeten vertrouwen, Hij dan overal in iedere generatie een kleine Jezus moet hebben geschapen, zodat we door op die kleine Jezus te zien, in de grote Jezus kunnen geloven. Maar ik heb nooit een kleine Jezus ontmoet. Ik ben een arm kind. Mijn vader is een dronkaard en hij slaat me vaak. Mijn moeder is wasvrouw en heeft geen tijd voor me. Ik heb nog nooit een net pak gehad. Er heeft nooit iemand chocolade of snoep voor me gekocht. Ik heb nooit speelgoed gehad. Als God almachtig is, waarom heeft hij Jezus dan maar één keer gemaakt? Een almachtige God zou vele Jezussen kunnen maken. Dan zou het veel makkelijker zijn om te geloven'. Ik vroeg hem: 'Maar is jouw dominee geen Jezus?' Zijn antwoord was even vastberaden als het eerste: 'Nee'.

En zo bereikten we het huis van de dominee. De jongen ging weg. Ik was met de dominee alleen. Ik sprak met hem over Christus. Dat was een weinig interessant onderwerp voor hem. Toen vertelde ik hem wat de jongen gezegd had. De dominee riep uit: 'Wat een idioot!', waarmee ik het van harte eens was. Voor mij was die idioot echter iemand anders.

Christen-zijn betekent '*Ani-hu*' zijn, een 'ik-Hij', een innerlijke vereniging tussen de menselijke ziel en Christus. Jezus zei tot Filippus:

'Ben ik zolang bij u, Filippus, en kent gij Mij niet? Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien'.³ Op dezelfde manier kan een christen tegen iemand, die hem allang kent, zeggen: 'Wie mij gezien heeft, heeft Christus gezien'.

De mensheid heeft in haar godsdienstige ontwikkeling de zogenaamde animistische periode gekend. De primitieve mens geloofde dat ieder ding in de natuur een geest had. Dit stadium van ontwikkeling hebben wij allang achter ons gelaten, precies zoals een meisje op een bepaalde leeftijd niet meer met poppen speelt. Een christen ziet de dingen realistisch en laat het spelen met poppen aan kinderen over.

Poppen zijn van plastic. Ze hebben geen verstand. Het heeft geen zin om tegen ze te praten en om ze mooi aan te kleden. De bruiden van de Hemelkoning vullen hun denkende geest niet met de voorwerpen van hun verbeelding. Wij zien de koele werkelijkheid onder ogen. Wij gevangenen hebben het jarenlang uitgeschreeuwd van pijn, zonder dat we enig antwoord kregen. Zo vele wijngaarden des Heren zijn verwoest. De Here houdt Zijn aangezicht voor ons verborgen. Als wilden, die achter iedere boom en in iedere steen een geest zien, zo roept ons verziekte voorstellingsvermogen in ons de aanwezigheid van Jezus op. Sommigen zien Hem in het brood en de wijn van het Heilig Avondmaal en geloven dat er een transsubstantiatie heeft plaatsgevonden of tenminste een consubstantiatie, zoals de Lutherse leren. We willen niet zomaar toegeven dat de Hemelkoning er niet is. Net als Hij roepen we tevergeefs: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?'

Hij is achter de scheidsmuur die we zelf door onze zonden hebben opgetrokken tussen Hem en ons. Achter die muur zijn de engelen. Er komt alleen wat koud licht van de sterren, en donkere gedachten maken mijn haar wit.

Het is zo koud in de cel. Ik ben bijna bevroren. Het enige levende gezelschap dat ik een tijdje gehad heb, een spin, is bevroren. Ik leef in een koud heelal.

Het enige plekje waar nog leven is, is diep in mijn binnenste. Maar is Hij daar niet? Is het niet zo, dat degene Die ik in de wereld buiten mij tevergeefs zoek, de ijzige stilte in mij verbreekt; dat Christus en God in mij zijn, dat mijn stem, mijn gefluister of mijn geschreeuw, waarvoor de bewakers me straffen, hun gefluister en hun geschreeuw zijn?

Christus heeft beloofd, dat Hij zal komen om te wonen in diegenen,

3. Johannes 14 : 9

die Zijn geboden houden. Ik heb ze niet volkomen gehouden, maar toch is Hij gekomen. Hij is nog veel milder dan Zijn woord. Of misschien is voor Hem berouw hebben over het niet vervullen van de geboden hetzelfde als het vervullen ervan.

Misschien is er nog iets anders. Ik denk dat God zich verveelde in een lege hemel. Ik ben zijn echte hemel. De hemel is voor Hem geen hemel zonder mij en anderen zoals ik. Zo is Hij dus gekomen. Maar Hij kwam!

Ik ben een *Ani-hu*. Dat geeft me een enorme stimulans om het goede te doen. De levende God woont in mij.

Met Petrus zou ik willen uitroepen: 'Here, het is goed, dat wij hier zijn!' ⁴ Ik voel me hier in de gevangenis veel gelukkiger met U, dan vroeger op de preekstoel. Toen preekte ik zovaak over U en schreef ik zoveel boeken over U, dat U voor mij iets gewoons werd. Ik sprak en schreef zo makkelijk over christelijke zaken, dat ik er geen behoefte aan had om mijn aandacht op U te richten.

En zo hebt U me dan meegenomen naar de top van de berg, dat is, naar deze ondergrondse gevangenis. Hier hebt U me geleerd stil te zijn, samen met de mensen die er plezier in hebben me weer een prop in mijn mond te stoppen, al schreeuw ik niet eens. En zo geschiedde het overweldigende, de mystieke unie, de verwezenlijking van *Ani-hu*.

Geliefde broeders, zoekt dit te bereiken. Amen.

4. Mattheüs 17 : 4

ZIEK VAN LIEFDE

Jezus,

In een luxe, met bloemen versierde slaapkamer in een koninklijk paleis, een nogal theatrale achtergrond voor de liefde, wacht de bruid uit het Hooglied op de komst van Salomo.

Wij bezwijmen van liefde tot U in onze gevangenis.

Zij werd omringd door meisjes die haar bedienden. Wij worden alleen maar omringd door haat en gemeenheid. Iedere dag worden we bespot, geslagen en gemarteld. Het is jaren geleden, dat ik voor het laatst iemand gezien heb die me liefheeft en dat ik een enkel vriendelijk woord gehoord heb.

Jezus, spring over de bergen die ons scheiden en kom tot Uw beminden. Wij komen om! De geest die in ons was, is al lang geleden uitgedoofd. Wij hebben Uw Heilige Boek niet. Onze ogen zijn dag en nacht vol tranen.

Zou Hij, Die riep: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?' Die zelf de verschrikking van de eenzaamheid kende, ons verlaten?

Jezus, een gebroken hart roept tot U. Ik ben vermoeid. Geef me rust. Gij, die een hel in een paradijs kunt veranderen, die door het ene woord 'Ik wil' een melaatse gereinigd hebt, Gij kunt mij rust geven. Salomo gaf zijn bruid dienstmaagden. Geeft U me engelen die me omringen, ik smeed U, zend engelen die ik kan zien, geen engelen wier aanwezigheid ik me altijd moet trachten in te denken. Tot voor enkele weken had ik tenminste de troost dat ik zielen tot Christus mocht leiden door het evangelie in morse door de muur heen te seinen. De bewakers hebben het ontdekt. En nu hebben ze de cellen links en rechts van mij leeg gemaakt. Ik voel me volkomen nutteloos. Ik zit te wachten op het eind van dit zinloze leven, dat bestaat in het tweemaal daags eten van vieze soep en het ondergaan van afranselingen die gaan vervelen. Zelfs die hebben niet meer de bekoring van het nieuwe. De beulen hebben geen fantasie. De pijnen die ze bij ons veroorzaken, zijn altijd gelijk. Bovendien zijn ze zinloos, want ik ben alles vergeten en ik zou ze geen enkel geheim van de ondergrondse kerk kunnen vertellen, zelfs al zou ik dat willen.

Wat de mensen meestal in de godsdienst zoeken, is zichzelf te behouden voor de eeuwigheid. Ik zou van mijzelf af willen, om 'U' te worden. Als ik hier ziek van liefde lig te wachten op uw komst, is dat niet in de hoop dat U mijn ik, dat ik verafschuw, eeuwig leven schenkt, maar dat U het van me afneemt. Dan zal er in mijn

plaats een ander wezen zijn, iemand als U, vol van genade en waarheid.

Vroeger kon ik er urenlang over denken wat ik zou doen als ik een koning was, een bedelaar, een miljonair, of een meisje, wat ik zou doen als ik de Paus was of aan het hoofd van mijn land zou staan. Nu droom ik steeds meer over wat ik zal doen als ik aan U gelijk ben. Zal ik weer moeten lijden, nog erger dan nu? U had een hemel en die hebt U verlaten, omdat er op een stofje in Uw oneindige heeal een nietig schepsel was: de mens, en dit schepsel was in lijden. Maar — als er nu weer ergens lijden of oproer was in wat men ten onrechte het 'universum' noemt? (Ik zou het liever het 'pluriversum' willen noemen. Het is zo groot en zo gevarieerd). Ik zou me net zo voelen als U, en ik zou komen om voor de opstandelingen te lijden. Ik zou de zwakheden van anderen op me nemen en hun ziekten dragen. De profetieën van Jesaja zouden ook op mij betrekking hebben.¹

Eens was ik Uw discipel. Toen werd ik arbeider in Uw oogst. In het christendom zijn drie rangen te bereiken, zoals in ieder beroep en in de vrijmetselarij. Van leerling word je arbeider, daarna kun je nog een trap hoger komen. Evenals Paulus, moet ik een 'meesterbouwer' ² worden (Eng: master builder. Vert.).

Wee de leerlingen die nooit werkers worden, wee de werkers die nooit meesters worden. Ze zijn net als eeuwige studenten, die nooit dokter of ingenieur worden. Wat heeft een violist te betekenen, die er niet naar streeft een virtuoos te worden?

U hebt me dus naar de gevangenis gebracht om een meester van me te maken. Maar terwijl de leerlingen dansen en de werkers slapen na een werkdag, blijft de meester tot diep in de nacht op om plannen te maken voor toekomstig werk en voor al het nodige te zorgen. Meesters krijgen geen rust. Zal ik ook nooit rust krijgen?

Nee, ik kan nooit worden als U als ik over deze dingen blijf nadenken. Werd U een Man van Smarten door te denken? Of is dat over U gekomen op de eenvoudigste wijze, namelijk door te aanvaarden wat de Vader voor U beschikt had?

Volgens de Roomse kerk hebt U een hoge dunk van scholastieke theologen, men zegt dat Thomas van Aquino, toen hij zijn *Summa Theologica* voltooid had, Uw stem uit de hemel hoorde: 'Je hebt goed over me geschreven, Thomas'.

De scholastieken zijn voor mij allen onaanvaardbaar. Zij hebben de

1. Mattheüs 8 : 16-17
2. 1 Corinthiërs 3 : 10

waarheid te pasklaar gemaakt. Natuurlijk konden ze de theorie van Heisenberg niet kennen omtrent de onbepaaldheid van elementaire deeltjes. De maatstaf die wordt aangelegd, verandert het voorwerp dat gemeten wordt.* Dit gaat niet alleen op in de microfysica. Een God, die ik liefheb is anders dan een God die men niet liefheeft. Jegens de reine toont Hij Zich rein, jegens de verkeerde toont Hij zich een tegenstander.³ Er is geen absolute waarheid. De waarheid is een richting, niet een verworvenheid. Voor ieder mens is de waarheid omtrent God anders.

Maar, hoe dan ook, de scholastieke theologen maakten onderscheid tussen wat zij in het Latijn de *mens agens* (de actieve geest) en de *mens patiens* (de passieve geest) noemden. De actieve geest zal over bergen en door dalen en hollen gaan om de waarheid te vinden. De passieve geest ligt ziek van liefde en legt eenvoudig vast wat hij hoort, net als een bandrecorder.

Terwijl andere christenen uitgaan tot de strijd, blijven meesters, de mensen met de passieve geest, rustig in het heilige der heiligen van de tempel. Zij weten, dat een God, die door mij verdedigd moet worden, een God wiens heilige ark omvergeworpen kan worden door ossen, zodat ik hem op zijn plaats moet houden, de naam 'God' niet waard is.

Gij hebt geen verdedigers nodig. Gij hebt geen met stokken gewapende mensen nodig om voor Uw zaak te strijden. Wat Gij zoekt, dat zijn aanbidders in de hoogste zin van het woord, mensen die U in zuiverheid en rust liefhebben, wat er ook om hen heen en in hen geschiedt. Gij zoekt zielen waarin rust woont, en stilheid, en onbeweeglijkheid, want die alleen kunnen de schoonheid van de hemel weerspiegelen. God heeft U zo liefgehad omdat Gij Zijn heerlijkheid zo klaar hebt weerspiegeld. Gij hebt niet gevreesd dat Gij een Man van Smarten zoudt worden. Gij hebt daar zelfs niet over gedacht. 'Ehjah asher ehjah', zei God tot Mozes.⁴ Dit kan niet alleen vertaald worden als 'Ik ben wat Ik ben'. Het kan ook de betekenis hebben van 'Ik zal worden wat Ik worden zal'. Als u een zoon van God bent, wordt u stilaan wat u wordt door de wil van de Vader en de werking van Zijn wetten. De bron wordt een rivier, het ei wordt een vogel, de

* Werner Heisenberg, Duits natuurkundige, stelde in 1927 de *onzekerheidsrelaties* op — de zogenaamde 'punt-deeltjes' zijn niet onveranderlijk en daarom niet met nauwkeurigheid te beschrijven. Heisenberg's theorie stelt dus een grens aan het vermogen tot beschrijving van de microwereld en heeft op de ontwikkeling van de wetenschap grote invloed gehad (Vert.).

3. Psalm 18 : 26

4. Exodus 3 : 14

knop een bloem, het levende wezen een lijk, de kalme zee wordt onstuimig, de ruwe zee wordt stil. Er is niets om over na te denken. Ik ben in ontwikkeling om u te worden, zoals een rups zich ontwikkelt tot vlinder. *'Ehjah asher ehjah'*. Ik zal worden wat de wetten van de goddelijke natuur, waaraan ik deelheb, mij zullen doen worden. De rups wordt wat de wet van haar natuur hem doet worden.

Ik ben altijd zo actief geweest. Toen U geen andere weg zag om Uw doel te bereiken, hebt U het zo beschikt dat ik een gewicht van twintig kilo aan kettingen om mijn benen kreeg, zodat ik genoodzaakt ben rustig aan Uw voeten te zitten, zoals Maria van Bethanië.

De actieve geest komt altijd met lege handen terug van de jacht, zoals Ezau, terwijl Jacob, de passieve geest die thuisgekomen is, Ezau's eerstgeboorterecht kan kopen voor een bordje soep.

Stilheid is het tegengif voor al het leed van dit leven. Het is ook het tegengif voor het leed in de gevangenis en het is een schild tegen de vrees voor het lijden dat nog komt.

Het strijden is voor hen die nog gevangen zitten in de ijdelheid van deze wereld. In mijn ondergrondse cel vertoef ik als Mozes op de bergtop. Ik kan mijn handen niet opgeheven houden. Daar ben ik te zwak voor. Ik ben alleen. Ik heb geen Aäron en geen Hur die mijn armen omhoog kunnen houden. Maar ik verhef mijn hart opwaarts en ik weet dat Israël op deze wijze onoverwinnelijk zal zijn.

Ik wil hier ziek liggen van vurige liefde en ik wil niet trachten me in te denken wat ik zal doen als ik U word. Er is niets in mijn cel dat de actieve geest kan stimuleren. De passieve geest overdenkt slechts in stilte een gedachte die reeds lang door God werd gedacht. Wij spelen de opname terug die lang geleden in onze geest werd gemaakt door de Heilige Geest.

Heb dank, lieve Jezus, dat U me in deze eenzame cel hebt gezet met het doel mij tot een meester te vormen. Heb dank voor de verlamme bezwijming der liefde. Ik heb nog maar één wens en dat is, dat mijn eigen ik mag sterven en dat mijn laatste adem als een bloem mag worden toegevoegd aan de krans die U verheerlijkt. En als deze bloem zou moeten verdorren op een tweede Golgotha, hoef ik me daar nu geen zorgen over te maken.

Nu heb ik alleen maar lief. Amen.

DE VOLKOMEN SABBAT

O, mijn ziel,

Nu moet ik echt gek geworden zijn.

Toen ik nog vrij was, heb ik veel psychiatrische inrichtingen bezocht. Er waren patiënten met wie een goed gesprek te voeren was. Sommigen waren buitengewoon intelligent. Soms konden ze plotseling overgaan tot onredelijk gedrag, maar dat duurde nooit lang.

Ik ben aangewezen op de zelfdiagnose van iemand die geen psychiater is. Er is geen dokter bij me geweest om me te vertellen wat er met me aan de hand is. Soms word ik bang van mijn helderziendheid. Ik heb het gevoel, dat ik de dingen niet alleen goed zie en begrijp, maar dat ik door de dingen heen zie. In feite ben ik het, die de verhoren leid. Ik kan de ondervrager laten vragen wat ik wil. Ik slaag er altijd in om hem van onderwerpen af te brengen waarbij ik mij niet op mijn gemak voel. Ik breng het gesprek op het verband tussen christendom en marxisme, daar kunnen we urenlang over praten totdat hij vergeten is waarom hij me geroepen heeft. Ik heb het gevoel dat ik zou kunnen preken en boeken zou kunnen schrijven als nooit te voren. En dan opeens wordt mijn geest verward, verduisterd en vervuld met dwaze gedachten. Ik begin te gillen zonder dat daar een aanwijsbare reden voor is. Ik bons op de celdeur en ik roep: 'Geef me mijn Mihai terug. Geef me mijn zoon terug'. Het lijkt wel of de toestand steeds slechter wordt. Het is sabbat vandaag. Ik heb nu niet alleen een dwangbuis aan en een prop in mijn mond, maar ik heb nu ook zware kettingen aan mijn voeten, zodat ik niet kan lopen. Sabbat! De rijkste sabbat die ik ooit in mijn leven genoten heb. Mijn rust kan ik niet verstoren, zelfs niet door een beweging van mijn handen, mijn voeten of mijn lippen.

Even kwam de gedachte bij mij op om God te vragen wat de heilige Theresia Hem vroeg: 'Waarom behandelt U ons zo? Het is geen wonder dat U zo weinig vrienden hebt'. Ik wilde tegen God zeggen: 'U moogt doen wat U kunt om de trouw en de liefde, die ik voor U koester, teniet te doen, maar dat zal U niet lukken'.

Toen besloot ik echter om Hem Zijn rust te laten. Laat Hem ook een volkomen Sabbat genieten, zonder gestoord te worden door enig verwijt van mij.

Ik wil me nog eens alleen tot jou richten, mijn ziel, mijn enige schat. Ik hoop dat dit niet godslasterlijk klinkt, want ik geloof dat jij één bent met Christus — met Christus, die Zich wederom vernederd heeft door binnen in mij zonde te zijn en mens, vol zwakheden. Jij bent Hem, en daarom ben je dat juweel. In ieder geval heb ik geen

bisschop, geen theologen en ouderlingen die mijn gedachten kunnen censureren. Dus noem ik je zoals ik dat wil, mijn enige schat.

Ga in tot de sabbat, mijn ziel. Stap over je vrees en je twijfel heen. Je zonden zijn vergeven. Niet alleen de zonden die je gedaan hebt, maar ook de zonden die je nog zult doen. Als je mij niet wilt geloven, geloof Spurgeon dan. Hij zei het precies zo. Ik vraag me echter af waarom je Spurgeon wel zou geloven en mij niet. Ga in tot de sabbat, mijn ziel. Je bent bevrijd van de vrees voor het oordeel. Je hoeft zelfs jezelf niet meer te oordelen. Je kunt volkomen objectief over jezelf denken, alsof je iemand anders was.

Het is wel begrepen, en vergeven, je moet er dus niet over tobben, maar het is eenvoudig niet goed dat je God dikwijls alleen maar hebt vereerd door middel van mijn lippen, terwijl het hart verre van Hem bleef. Ik verwijt je dit niet. Het kon niet anders. Jezus heeft gezegd: 'De ure komt en is nu . . .'¹ Wij zijn geen mensen uit één stuk. Terwijl voor een deel van onze ziel de ure al gekomen is om in geest en in waarheid te aanbidden, moet die ure voor een ander deel nog komen. Luther leerde dat we '*simul justus et peccator, comprehensor et viator*' zijn (rechtvaardigen en zondaars tegelijk, mensen die het doel bereikt hebben en er toch nog heen op weg zijn). Mijn ziel, ik vraag je niet om jezelf te beoordelen en te veroordelen, maar je veelmeer om er naar te streven lief te hebben en te aanbidden 'met geheel uw hart, met geheel uw ziel'.

Maar hoe kan ik God met heel mijn hart liefhebben, als er in mijn hart slechte, zowel als goede neigingen zijn? De Kabbala, de oude, mystieke leer van het Joodse volk, geeft het volgende antwoord: 'Dien God ook met uw slechte aandriften, dan zult ge hem met uw ganse hart dienen'. Als je het begrepen hebt, heb je het begrepen. Als dat niet zo is, kan toch niemand het je uitleggen.

Je godsdienst moet echter volle werkelijkheid worden. Zelfs als je twist met God, zoals David en Job met Hem getwist hebben onder soortgelijke omstandigheden, moet dat een diep religieuze twist zijn, met heel het hart.

Toen de verloren zoon naar huis terugkeerde, hield hij niet stil bij het huis van een tante, of een buurman. Hij ging regelrecht door naar de Vader. Het is zelfs niet juist om bij Jezus op te houden. Jezus leert, dat je door Hem bij de Vader moet uitkomen, de Allerhoogste, de God der goden, het hoogste punt van de Jacobs ladder. Het woord 'religie' komt van een Latijns woord, dat betekent 'weer binden'. Voel je je even verbonden met God als ik met mijn dwang-

1. Johannes 4 : 23

buis en mijn kettingen, zodat je je niet kunt bewegen tenzij Hij je ontbindt?

Laat geen woorden de werkelijkheid verdringen. In het Hebreeuws is 'dabar' een homoniem, dat 'woord' en 'ding' betekent. Het Hebreeuwse taaleigen wil, dat woorden dingen zijn. Mijn ziel, vergeet niet, dat je het voorrecht geniet, een joodse ziel te zijn. Hier, temidden van 'internationalistische' communisten, wier partij opgericht is door een antisemitische Jood, Marx, betekent dat een pak slaag meer. Maar voor God is het van grote betekenis en het geeft je een bijzondere verantwoordelijkheid.

Blijf niet steken in de sfeer van woorden en namen. Eén van de hogepriesters die Jezus ter dood brachten, was Annas, wat in het Hebreeuws 'medelijden' betekent. Maar wat was hij een meedogenloos mens!

Begrijp me goed, mijn ziel. Ik veroordeel je niet, evenmin wil ik je verwijten maken. Het oordeel over onszelf is altijd onzuiver. Het leven is zeer gecompliceerd en wij begaan altijd de fout om bij zo'n oordeel slechts één criterium op het leven toe te passen. Om billijk te zijn moet men de menselijke handelingen naar vele criteria beoordelen.

Een woord moge niet waar zijn, maar kan toch nuttig zijn. Het gerucht gaat, dat Churchill op de conferentie in Teheran gezegd heeft: 'De waarheid is zo kostbaar, dat ze omringd moet worden door een omvangrijke lijfwacht van leugens'. Een verschrikkelijke uitspraak. Maar ik vraag me af, wie een oorlog zou kunnen winnen met militaire en diplomatieke wapens, zonder misleiding te gebruiken? Paulus deed het toen hij de hogepriester een 'gewitte wand' genoemd en hem vervloekt had en zich daarna verontschuldigde door te zeggen dat hij niet wist dat het de hogepriester was. Dat deed hij ook toen hij, om tweedracht te zaaien tussen de Saduceeën en de Farizeeën uitriep: 'Ik ben een Farizeeër . . . ik sta terecht om de hoop en de opstanding der doden', hoewel het helemaal niet om die kwestie ging.² Hij gebruikte misleiding, of, zachter gezegd, diplomatie, toen hij Timotheus besneed, hoewel hij had geschreven dat wie het Joodse ritueel volgt, buiten de genade komt te staan. We hebben nog andere woorden, die niet direkt bedoelen de waarheid door te geven, maar om de mensen op te heffen tot het gebied van het mysterie; weer andere kunnen het leven mooier maken of gemakkelijker te dragen. Dat is het geval met kunstwerken en met humoristische verhaaltjes. Sommige woorden mogen dan al niet waar zijn,

2. Handelingen 23 : 3-6

toch kunnen ze waardevol zijn ter zelfverdediging of ter verdediging van de onschuldige. Zo is het met de woorden waarmee ik mijn ondervragers op een dwaalspoor leid. We kennen niet slechts waarheid en leugen. Er zijn ook nuances tussen.

Nederigheid is soms juist, bij andere gelegenheden kan het verkeerd zijn. Wat zou het een ramp geweest zijn, als Robert Koch, de ontdekker van de tuberkelbacil, zo nederig geweest was om toe te geven toen alle wetenschapsmensen zijn ontdekking bestreden! Hij was zeker van zijn zaak. Ook Athanasius was dat. In zijn strijd tegen de ketter Arius is niet de minste nederigheid te bespeuren. Ook bij Wycliff of Luther zal men dat tevergeefs zoeken.

Men kan menselijke daden niet zonder meer beoordelen naar geïsoleerde maatstaven als waarheid, liefde, nederigheid of godsdienstigheid.

Bovendien is er in onze geest een objectieve wet. Ik kan niet altijd doen wat ik wil. Er zijn natuurlijke reacties en impulsen die ik niet in mijn macht heb, evenmin als het kloppen van mijn hart, de werking van mijn nieren en het bewegen van sterren aan de hemel. Ze zijn niet aan mijn wil onderworpen. Voorvaderlijke krachten voeren strijd in mijn binnenste. Ik ben een afstammeling van mensen die tweeduizend jaar lang het christendom afgewezen hebben. Het is niet makkelijk om het te planten in een ziel die tegen zo'n erfenis heeft te strijden.

Mijn ziel, ik wil je niet oordelen, noch veroordelen, maar ik plaats je voor deze nobele roeping: wees christen met je gehele hart. .

Hoe? Dat weet ik echt niet. Dwaalleraars zijn gemakkelijk te herkennen doordat ze op alle vragen een antwoord weten.

Maar misschien zou mijn huidige toestand een aanwijzing voor je kunnen zijn: ga in tot de volkomen sabbat. Beweeg je niet, net als ik. Lao Tse beval het niets-doen aan als de hoogste vorm van bezig zijn.

Blijf slechts vertrouwen, in de wetenschap dat Jezus de teugels van de ezel in Zijn hand houdt.

Ik zal je een verhaal vertellen.

Een predikant ging op Palmzondag preken voor een groep cowboys, die gewend waren wilde paarden te temmen. Toen hij het verhaal beëindigd had van Jezus' intocht in Jeruzalem op een veulen waarop nog nooit iemand gereden had, en hoe de mensen Hem toejuichten en met palmtakken zwaaiden, kwamen de cowboys om hem heen staan en riepen: 'Jezus was één van ons! Hij was ook cowboy!' De predikant begreep het niet, toen legden de cowboys het hem uit: 'Als u op een ezel zou rijden, die nog nooit eerder bereden was, en

er stonden duizenden mensen te schreeuwen en vlak voor de ezel met takken te zwaaien, dan zou u onder de ezel terecht gekomen zijn! Als Jezus zijn ezel rustig kon houden, geloof ons, dan moet hij de vaste hand en de bedrevenheid van een cowboy gehad hebben'. Laat de teugels maar rustig in Jezus' handen. Hij heeft moordenaars en dieven tot heiligen gemaakt. Hij kan ook van jou een heilige maken, mits je Hem met rust laat. Het is Sabbat. Koester geen haat. Doe net of je een prop in je mond hebt, zoals ik, en spreek slechts dan, wanneer het ter ere van God is en ten goede komt aan Zijn werk.

Het is de rijkste Sabbat die zich denken laat. Je hoeft zelfs niet bang te zijn voor dwaling. Je bent een pion in de hand van een schaak-kampioen. Hij zal het spel niet verliezen.

Zet je wroeging opzij, het vreselijke 'als'. 'Als ik maar anders gehandeld had'. Je zou niets anders hebben kunnen doen. Er bestaat geen vrije wil. Je bent wat erfelijkheid, opvoeding, maatschappelijke omgeving en de invloeden van goed en kwaad van je gemaakt hebben. Dat betekent uiteindelijk, dat je in ieder ontwikkelingsstadium precies datgene bent, wat God bedoelde dat je op dat moment zou zijn.

Zet je twijfels opzij. Het leven is onberekenbaar. We kennen zelfs niet één van de ontelbare atomen waaruit ons lichaam is opgebouwd. We kennen onze genen niet. We kennen onze eigen ingewikkelde ziel niet; evenmin weten we wat er in ons onderbewustzijn gebeurt. Je kunt alleen Sabbat vieren als je vertrouwt dat je levensweg uitgestippeld is door Hem Die iedere regendruppel en iedere haar op mijn hoofd kent. Iedere schrede van ons pelgrimsleven is geteld. .

Vertrouw op Hem, zelfs al slaat Hij mij. Dat is de enige raad die ik je geven kan. Amen.

ER IS GEEN GOD

(Een meditatie)

Onze onderdrukkers zeggen: 'Er is geen God'. De communisten vragen ook van ons dat we God verloochenen als voorwaarde voor onze vrijlating.

Ik vraag me af of ik dat niet *zal* doen.

Door onze ervaringen in communistische gevangenissen zijn we vele atheïsten als dwazen moeten beschouwen omdat David zegt: 'De dwaas zegt in zijn hart: er is geen God'.¹ Ten eerste is het zelfs bijbelgedeelten nieuw gaan verstaan. Ik geloof niet, dat we alle bijbels, dat alleen degene die het in zijn hart zegt, een dwaas is. Hij verdient die naam omdat hij niet openlijk zegt wat hij denkt. We kunnen deze tekst echter niet uitbreiden tot hen, die ons oprecht en ronduit vertellen dat hun levenservaring hen tot overtuigde atheïsten gemaakt heeft.

Sommige christenen raken hier in de gevangenis hun geloof kwijt door de zwaarte van het lijden. Job heeft gezegd: 'O, dat mijn verdriet toch goed gewogen werd, en men mijn leed in een weegschaal daarnaast legde! Ja, dan zou het zwaarder blijken dan het zand der zee...'² Er zitten nu weer gevangenen in de aangrenzende cellen. Zojuist heeft een christen-gevangene me — in morsecode — een kort gedicht voorgelezen: 'God, ik vergeef U'. Hij heeft het gemaakt nadat hij vreselijk gemarteld was. Anderen vinden meer gemoedsrust als ze eenvoudig het bestaan van God ontkennen, inplaats van hem te beschuldigen of te vergeven. Ik kan deze mensen geen dwazen noemen.

Voorts waren de feiten die nu wetenschappelijk vaststaan, in Davids tijd niet bekend. Sommige moderne geleerden zijn bij het ontleden van de feiten tot geloof gekomen. In hetzelfde laboratorium zijn anderen, met dezelfde feiten voor zich, atheïst geworden. Billijkheidshalve moeten we zeggen, dat de stoffelijke werkelijkheid op beide manieren uitgelegd kan worden, evenals er twee theorieën zijn omtrent de aard van het licht. Is het fair, als de ene groep de andere een troep dwazen noemt?

Ik geloof. Mijn communistische onderdrukker niet. Dat is alles. Hij is een onderdrukker, ik niet. Maar ik heb zonden die hij niet heeft, en de mijne zijn misschien wel snoder dan die van hem. Paulus zag zichzelf als de grootste der zondaren. Ik geloof hem als hij dit zegt, evengoed als ik hem in andere dingen geloof. Hij was de ergste zon-

1. Psalm 14:1

2. Job 6:2-3

daar, en niet Annas, Kajafas of Judas, of de Romeinse beulen. Paulus wist dingen uit zijn eigen leven, die wij niet weten. Hij kende ook de verschrikkelijke daden van hen, die verantwoordelijk waren voor de dood van de Zoon van God. Er was geen valse nederigheid in hem. Als hij zei dat hij de ergste zondaar was, nadat hij zichzelf vergeleken had met wat hij wist over die anderen, heb ik geen reden om zijn woorden in twijfel te trekken.

Waarschijnlijk beschouwen de broeders die vrij zijn, mij als een martelaar. Ze herinneren zich preken die ze van me gehoord hebben. Ze hebben een paar van mijn boeken gelezen. We hebben fijn gepraat. Toch kennen ze me niet. Ik ken mezelf. Ik ben niet beter dan mijn beulen. Mijn zonden behoren alleen tot een andere categorie. De opvattingen van de onderdrukker gelden evengoed als die van de onderdrukte. Hij gelooft niet. Ik wel. Hij heeft dezelfde rechten als ik. Ik kan hem geen dwaas noemen.

God loochenen? In een bepaald opzicht kan een mysticus dat doen. De grote mysticus Meister Eckhardt leerde, dat een volgeling van Jezus, nadat hij uit liefde tot Hem alles verlaten heeft, tenslotte ook God moet verlaten. Dat lijkt mij haast vanzelfsprekend. Tijdens het hoogtepunt van een geslachtsgemeenschap, realiseert men zich het afzonderlijk bestaan van zijn partner niet. In de ogenblikken van mystieke eenheid worden ik als denker, God als onderwerp van mijn gedachten en het denken zelf, tot één. Dit is de vervulling: 'Hoor, Israël, de Here uw God is één'. Slechts wie nog niet één geworden is met God, heeft een God. In zekere zin is er een religieus atheïsme, dat het stadium waarin een mens een God heeft, te boven gaat.

Wat beweer ik als ik zeg, dat 'God is'?

Chrysostomus zei, dat het woord 'God' niet de naam is voor zijn wezen of voor zijn bestaan, en dat het niet mogelijk is om de juiste naam voor Hem te vinden. Augustinus zegt dat het zelfs niet juist is om God 'de onuitsprekelijke' te noemen, want ook hiermee brengen we iets over Hem tot uitdrukking.

Maimonides, en velen met hem, dacht dat de beste manier om God te kennen de *via negationis* is, de weg der ontkenning, dat is: alles vermijden wat over hem gezegd kan worden in menselijke bewoordingen.

Toen Moffatt als zendeling naar Afrika ging, wilde hij aan inlanders uitleggen wat een trein is. Deze mensen kenden alleen maar de ossewag. Hij legde twee stukken hout op de grond, die moesten de rails voorstellen. Toen zette hij een paar wagens achter elkaar. Aan de eerste wagen maakte hij een span ossen vast en hij hing een

stoomketel om de nek van één van de dieren. Hij legde uit, dat dit een trein voorstelde. Als een van zijn toehoorders zo brutaal geweest was om te zeggen dat zo'n ding niet bestaat, zou hij gelijk gehad hebben, en de zendeling niet.

Zo is het ook met God. Wie zegt dat het niet waar is wat wij beweren over God, is misschien dichter bij de waarheid dan wij.

De taal is ontstaan uit de behoefte aan communicatie tijdens de jacht, de landbouw of in het huwelijk. Vervolgens hebben we woorden toegepast op geestelijke zaken, die totaal anders zijn. Woorden zijn niet adequaat — ook het woord 'God' niet.

Er was eens een monnik, die met een broeder afspraak dat wie het eerste stierf, zou proberen terug te komen om te vertellen hoe het in de andere wereld is. Degene die het eerste stierf, kwam zijn belofte na. Toen de nog levende man hem in het Latijn vroeg: '*qualiter?*' (hoe is het?), luidde het antwoord '*totaliter aliter*' (geheel anders). De christenen hebben woorden voor de beste kenmerken van God. Er zijn echter kenmerken — bijvoorbeeld Zijn verschrikkelijkheid ('de Schrik des Heren', zoals de Bijbel het noemt) en Zijn wraak, waarover ze liever zwijgen, omdat ze vinden dat het Ielijke in het karakter van de mens ook voor God niet past, wat ik erg dom vind. Veel dingen die voor een kind een schande zouden betekenen, zijn toelaatbaar bij een volwassene. We kunnen God niet in woorden vatten.

'Wat we met het woord Tao (God) trachten uit te drukken is niet de echte Tao', zegt Lao-Tse.

Als de communisten God slechts zien als een woord, en ik zelf ook niet in dat woord geloof, waarom zou ik Hem dan niet verloochenen en vrij zijn?

Formeel gesproken zou ik gelijk hebben als ik dat deed, en ik zou het ook doen, als ik niet bang was daardoor de meeste schade te berokkenen aan mijn onderdrukkers.

Als ik zeg 'er is geen God', waar zullen zij dan terecht komen? Wat zal hun levensdoel dan zijn? De Bijbel zegt dat we bij de verschijning van Christus zullen worden zoals Hij is, en dat zij die overwinnen, met God en Christus op dezelfde troon zullen zitten. Ik ben in ontwikkeling naar het goddelijke toe, zoals het embryo zich tot mens ontwikkelt. Als er in de hele wereld geen mens zou zijn behalve één manlijk en één vrouwelijk kind, zou je toch niet kunnen beweren, dat de mensheid niet bestaat. Spoedig zou er een man zijn. Als ik me op de juiste manier ontwikkel, zal er spoedig een Christus, een goddelijk wezen zijn, dat zit op een troon in de hemel.

Als ik God verloochenen, sluit ik mijn beulën uit van deze gelegenheid

om zich te ontwikkelen. Dan hebben ze geen levensdoel meer en ik ben er de oorzaak van, dat ze hun ziel verliezen, met de enorme mogelijkheden die daarin verborgen liggen.

De Hindoes noemen God 'No, No', wat betekent dat Hij niets is van hetgeen wij denken dat Hij is. Zelfs als er geen God is, wil ik althans over Hem denken, en over de vraag, hoe een wereld met God er uit zou zien. Nooit zal ik God als mijn doelwit opgeven. Ik ben aan mijn communistische beulen verplicht om in voor hen begrijpelijke taal te getuigen van Hem Die voor mijzelf mysterie is, van wie niemand het 'hoe' en het 'wanneer' kan aanduiden, Die zelfs voor genieën op het gebied van de godsdienst ontoegankelijk en onbegrijpelijk is en Die Zich slechts kan openbaren door Zich te vernederen tot de beperkte wereld van het woord.

Nee, ik wil hem niet verloochenen. Mijn verstand weet niet wie Hij is of waar Hij is. Toen ze me aan mijn armen hadden opgehangen met mijn tenen net boven de grond en gedurende andere, dergelijke martelingen, had ik geen bewijs dat hij bestaat. Ik was in staat om Hem te beschuldigen, zoals een van de grote christen-mystici Theresia, Hem vóór mij durfde beschuldigen: 'O Heer, het is geen wonder dat U zo weinig vrienden hebt als U ze zo wreed behandelt'. Maar ik geloof in de Onbegrijpelijke en Vreselijke. Ik geloof dat Hij liefde is, hoewel ik op dit ogenblik niets van Zijn liefde voel. Ik heb te geloven in de uitdrukking van die liefde in een offer van tweeduizend jaar geleden. Ik wil Hem verlaten noch verloochenen, zelfs al zou Hij mij vergeten.

HET ONREDELIJKE VAN DE LIEFDE

Geliefde broeders en zusters,

Ik heb eens een vrouw ontmoet die zendeling was in Afrika. Ze was vermaard om haar buitengewone ijver in haar dienst aan de mensen. Eerst praatten we over koetjes en kalfjes. Daarna daalden we dieper af. Ik kon haar de vraag stellen: 'Wat weerhoudt u om stil te zitten, en uren en dagen door te brengen met de Christus die u liefhebt? Wat beweegt u om Hem te verlaten en u te storten in activiteiten naar buiten?'

Ik had een teer punt aangeroord. Ze gaf toe dat ze over-ijverig was omdat ze niet zeker wist of het wel goed was wat ze deed. Ze vertelde me dat Jezus heeft gezegd: 'Indien gij blind waart, zoudt gij geen zonde hebben'.¹ Ik ging naar een blind volk, Moslims, die, omdat ze niets van Christus wisten, de zonde van het ongeloof niet hadden. God kon hun niets verwijten over hun verkeerde geloof, omdat ze nog nooit gehoord hadden van een beter geloof. Nu vertel ik ze over Christus. Bijna zonder uitzondering weigeren ze mijn boodschap. Maar ze hebben hem gehoord, daarom blijft hun zonde. Door mijn zendingsactiviteiten doe ik ze meer kwaad dan goed. Het is onmogelijk om Moslims te bekeren. Waarom moet ik ze dan de last opleggen van een boodschap die ze niet kunnen aannemen?'

Ze hield van deze Moslims. Ze had echter haar liefde en haar bezorgdheid om hun heil voor de rechtbank van de rede gebracht. Als je eenmaal het verstand, dat door Luther 'het beest' genoemd werd, toelaat om over gevoelens te oordelen, moeten die gevoelens altijd het onderspit delven. Verstandelijk bekeken was Romeo een dwaas. Hoe kunt u aan het verstand bewijzen dat het goed is voor een Julia te sterven, terwijl er in Verona duizenden even bekoorlijke Rosalinda's waren?

Het verstand zal u wijzen op de dwaasheid van het kruis. Jezus was jong, schoon en sterk. Hij had als timmerman of als wetgeleerde een goed bestaan kunnen opbouwen. Hij had kunnen trouwen en van het leven genieten en tegelijk godsdienstig en menslievend kunnen blijven. Waarom zou Hij sterven om mensen te redden die niet gered willen worden? Waarom een godsdienst stichten die de overgrote meerderheid van de mensen niet wil aannemen of zelfs niet wil horen, en die slechts door enkele alleenstaande heiligen zou worden beleefd?

Wie zou ooit zo'n onredelijk plan opvatten? Alleen Paulus durfde

1. Johannes 9:41

een antwoord te geven op deze vraag. De rillingen lopen over je rug als je het antwoord hoort. Dit heilsplan kwam op uit 'het dwaze van God'.² De Bijbel is het enige godsdienstige boek dat zo'n uitdrukking bevat, wat door alle wereldgodsdiensten, inclusief het christendom, beschouwd moet worden als een godslastering — 'het dwaze van God!'

De liefde moet bereid zijn te worden veroordeeld door de rede. Ik zei tegen de zendeling: 'Luister alleen maar naar de stem van de liefde. Tracht niet uw daden te rechtvaardigen door ze te beredeneren'.

Ook in de gevangenis laten we ons niet leiden door de rede. Als we het geschreeuw horen van iemand die geslagen wordt, beginnen we allemaal op onze deuren te bonzen en te roepen: 'Help! Help! Niet slaan!' Er is niemand die ons hoort, behalve de beulen, die zich nu niet zullen beperken tot één gevangene, maar die ons allen zullen slaan, één voor één. Je hoort dat de celdeuren worden ontgrendeld. Nu is de vierde gevangene rechts van mij aan de beurt. Dan de derde. Nog twee. Nu hoor ik mijn naaste buurman schreeuwen. Nog twee of drie minuten — wat uren die minuten lang — dan zal ik ook geslagen worden. Wat heeft een collectief protest hier voor zin? Wat heeft het voor zin om je solidariteit te betuigen met hen die geslagen worden? Het is onzin, wat betekent dat het louter liefde is. De liefde denkt er niet over na wat zij zal bereiken, wat zij ermee zal winnen. De liefde denkt helemaal niet. De liefde geeft niets om redelijkheid. Waarom zou ze?

Als we onze vijanden moeten liefhebben, waarom zouden we dan de rede, die bittere criticus, ook niet liefhebben? Dat kan lukken. We zullen er echter nooit in slagen de rede te overreden de liefde lief te hebben. De rede beschouwde Jezus en Paulus als dwazen. Mijn eigen verstand veroordeelt mij ook als een dwaas.

Ditmaal heeft mijn onredelijkheid een hoogtepunt bereikt. Toen de bewakers binnenkwamen om me mijn portie slaag toe te dienen, vloog ik op één van hen af en gaf hem een schop. En ik ben zo tener. Zij zijn met zovelen. Het was dwaas. De rede zegt me: 'Christus heeft je geleerd je andere wang toe te keren'. Ik antwoord: 'Schei uit! Ik moet mijn andere wang toekeren als ik geslagen word, niet als mijn broeder gemarteld wordt en mijn hele land onderdrukt wordt'.

Voor straf hebben ze me, ik weet niet voor hoelang, in een cel gestopt waarvan ik al enige tijd het bestaan afgwist. Er zijn daar tien-

2. 1 Corinthiërs 1 : 25

tallen ratten die uitgehongerd rondrennen en me geen gelegenheid geven om te slapen.

Ik ben hier nu een paar uur. Ik ben niet moe. Ik sla de ratten gade en ik moet denken aan de wet van Heisenberg over de onbepaalbaarheid van elementaire deeltjes. (Wat idioot om in zulke omstandigheden over natuurkunde te denken.) Als je water kookt, weet je dat de hete moleculenmassa sneller gaat bewegen. Je kunt echter niet zeggen wat iedere afzonderlijke molecuule zal doen. Sommigen gaan in hun oorspronkelijke snelheid, anderen worden zelfs trager. Hetzelfde neem ik waar bij de ratten. Ik had ze altijd gezien als soort. Maar ook een rat is een individu en ieder heeft zijn eigen karakter. Sommigen rennen rond op zoek naar voedsel dat er niet is. Anderen proberen te knagen aan de vodden die ik aan mijn voeten heb. Ik doe zelfs geen moeite om ze weg te jagen. Er zijn er, die aan hun eigen staart knagen. Sommigen zien er uit als wijsgeren, in een houding van berusting. Ze zitten gelaten op hun dood te wachten. Ze hebben het zoeken opgegeven.

Lieve ratten! Er staat geschreven: 'De jonge leeuwen brullen om roof en begeren hun spijs van God'.³ En God geeft ze hun spijs. Soms geeft Hij ze de lichamen van zijn heiligen te eten. Waarom ook niet? Als een gelovige in een godsdienstige plechtigheid het vlees van een onschuldig lam eet, waarom zou dan ook zijn tijd niet komen en zijn eigen onschuldige leven opgegeten worden door een leeuw? Zullen jullie, ratten, niet evenzeer je spijs van God verwachten? Iedere zondag las ik in de kerk voor dat God de Schepper is van alle zienlijke en onzienlijke dingen. Dus Hij is ook jullie Schepper, hoewel ik het nut niet inzie van het bestaan van ratten. Maar evenmin zien de communisten het nut in van het bestaan van Wurmbrand. Gods gedachten zijn niet mijn gedachten.

Het verhaal gaat, dat Franciscus van Assisi de vogels africhtte om op zijn commando God te loven. Anthonius van Padua zou de vissen naar de oever geroepen hebben om naar zijn prediking te luisteren. En ratten dan?

Ha, ha, ha! Nu heb je het, Richard! Je bewakers hebben gelijk dat ze je af en toe een dwangbuis aandoen. Je bent beslist gek. Alles wat je net gezegd hebt is je reinste dwaasheid. Ik ben het ermee eens, maar ik vraag me alleen af of het niet 'het dwaze van God' is.

Rede, ik vraag je niet of mijn liefde en zorg ook betrekking moeten hebben op ratten. Ook ik zou zeggen dat ze uitgeroeid moeten worden. Ze eten het gewas op dat wij mensen nodig hebben. Zij zouden

3. Psalm 104 : 21

zeggen: 'De boeren eten het gewas op dat wij ratten nodig hebben'. Maar zij zijn verspreiders van ziekten. Ik vraag me af hoe ze dat zouden goedpraten.

Mijn geest wordt steeds warriger. Waarschijnlijk ga ik dadelijk schreeuwen. Via de moleculen ben ik bij de ratten terecht gekomen. Nu denk ik niet meer aan de ratten maar aan de christenen in het Westen. Ik word bepaald bij het woord uit Philippenzen 4: 'geen gemeente heeft met mij in gemeenschap gestaan'. (Eng. tekst: 'No church communicated with me'.) Waarom worden wij door de Westerse christenen in de steek gelaten?

Hun verstand zegt hun waarschijnlijk dat ze niets voor ons kunnen doen. Maar waarom laten ze zich leiden door de rede, die door Luther 'het beest' genoemd werd en niet door de liefde? Waarom komen ze ons niet bevrijden met het gevaar dat ze verslagen worden en hetzelfde lot te ondergaan krijgen als wij? Hun strategen beweren misschien dat de machtsverhoudingen voor hen niet gunstig zijn. Maar sinds wanneer houdt de liefde rekening met strategen? Waarom komt er niet een groep van duizend Westerse christenen als toeristen naar hier, om onze gevangenis binnen te vallen, de gangen in te rennen en ons te zeggen: 'We zijn jullie niet vergeten. We hebben jullie lief'. Misschien is het een dwaze onderneming. Van onze kant was het echter ook dwaas om op de celdeur te bonzen toen onze broeder geslagen werd.

Bovendien hebben de Westerse christenen allen hun beschermengel. Iedere engel heeft zes vleugels, wat betekent dat ze klaar staan om boodschappen over te brengen. Waarom sturen ze hun beschermengelen niet om ons vermoeide hoofd te strelen en ons van liefde te spreken? Ik ervaar de nabijheid van zulke engelen, maar als ik ze vraag waar ze vandaan komen, komen ze bijna altijd uit een andere gevangenis of van een broeder in Roemenië zelf. Kunnen engelen uit het Westen tegengehouden worden bij het IJzeren Gordijn? Hoe groot zijn hun vleugels? Zijn het de vleugels van een kip, die niet kan vliegen, of van een adelaar?

Waar is de onredelijkheid der liefde? Als ze 'de goddelijke natuur deelachtig geworden zijn', waarom hebben ze dan ook geen deel aan het dwaze van God?

Het zijn dwaze vragen, broeders en zusters. Als ik vanavond tot u gesproken heb, was het om u één ding te leren: durf de dwaze, volkomen onredelijke paden der liefde te bewandelen! Augustinus heeft gezegd: 'Heb God lief en doe wat je wilt'. Heb lief, dan zullen uw dwaze daden wijzer zijn dan de wijsheid der mensen. Amen.

4. Filippenzen 4 : 15

WAT IK LEERDE IN DE CEL MET DE RATTEN

Geliefde broeders en zusters,

De communicatie tussen ons is een tijdje onderbroken geweest. God heeft in oude tijden een engel gezonden om de muil der leeuwen toe te sluiten zodat ze Daniël niets konden doen. Ik weet zeker dat hij dat ook voor mij gedaan heeft. Er werd een engel gezonden. Engelen zijn echter onberekenbare wezens. Als ze onderweg een bloem zien die geleden heeft van zware regenval, houden ze even stil om de bloem weer op te richten. Ze zullen hun tocht onderbreken om iemands tranen te drogen, of om een overbelaste ezelt te helpen zijn last te dragen. Als ze een kind tegenkomen, houden ze stil om het te liefkozen. Mijn engel is niet op tijd gekomen. De bekken van de ratten werden niet toegesloten. Zij waren er de oorzaak van, dat ik me niet kon concentreren.

Gelukkig hoefde ik niet lang bij de ratten te blijven, slechts achtenveertig uur. Toen werd ik weer mee naar beneden genomen naar mijn eigen cel. Toen ik naar beneden ging was het alsof ik de hemel naderde. Het was geen mysterie voor me, dat de hemel veeleer beneden is dan boven.

Ik heb eens een visioen gehad dat ik naar de hemel geleid werd. Voor die tijd had ik altijd gedacht dat de hemel boven was. Een beeldschone vrouwelijke engel die me op beminnelijke wijze de weg wees, legde me echter uit dat voor velen de hemel te hoog was en dat velen de koude op de hemelse toppen niet konden verdragen. Daarom was de hemel afgedaald in de persoon Jezus Christus, tot dat het allerdiepste punt was bereikt. Al is de mens nog zo diep gevallen, de hemel is altijd nog lager. Behalve in ogenblikken van zielsvervoering kan het ook voorkomen dat de mens in de hemel is al hij een grote zonde bedrijft. De tollenaar, die in de tempel zei: 'O God, wees mij, zondaar, genadig', ging gerechtvaardigd naar huis terug.¹ Er wordt ons nergens verteld dat hij daarna geen tollenaar meer was. Hij heeft ook nooit te kennen gegeven dat hij dat wilde. Omdat hij echter op de juiste wijze bad, daalde de hemel af tot beneden hem, tot het niveau van tollenaars die nog ergere afpersers waren dan hij. Hij kon zich in de hemel bevinden, en toch tollenaar blijven, tenminste voor een tijd.

Zo vond ik het heel natuurlijk dat de cel met de ratten boven was, en mijn eigen cel, een plaats van heerlijke rust, beneden.

Mijn rustige cel waarheen ik nu afdaal is een hoger gelegen hemel. Maar zelfs de cel met de ratten ligt niet buiten de hemel. 'In God

1. Lucas 18 : 14

leven wij, en bewegen wij ons'.² Als wij ons in God bewegen, zoals christenen zich bewegen van en naar de martelcellen, dan zullen wij God en Zijn hemel nooit verlaten.

Hoe kan zelfs een cel met ratten een hemel zijn? Hierover wil ik vandaag tot u spreken.

Jezus sprak aan het kruis: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?'³ Let goed op de tijd waarin het werkwoord staat. Hij zei niet: 'Waarom verlaat Gij mij?' Hij gebruikte de voltooid tijd. Hij sprak over iets dat al gebeurd was, niet over wat op dat moment gebeurde. Maar had God Hem niet op dat ogenblik verlaten, omdat Hij de verpersoonlijking van de zonde geworden was? Was het kruis, was Golgotha niet de plaats waar Hij verlaten werd?

Ja, maar ik heb de dagen met de ratten niet als heden ervaren, maar als een verleden waarop ik terugzag. Ik geloofde niet alleen, dat wij als christenen een plaats hebben ontvangen in de hemelse gewesten (Ef. 2 : 6). Mijn geloof — of, zo u wilt, mijn fantasie, of mijn waanzin — liet me vele hemelse plaatsen van een onbeschrijfelijke schoonheid zien. Ik zocht een zetel uit en ging vastberaden zitten. Het was een 'lommerrijke legerstede',⁴ en naast me zat mijn geliefde, schoon en heerlijk'. Deze hemelse plaats, vol van vreugde, was mijn huidige staat in de cel met de ratten en zal tot in alle eeuwigheid mijn staat blijven. Hoe zit het dan met de ratten? Ze konden slechts mijn verleden zijn. Ik keek naar hun geknaag als naar iets in het verleden, dat mij, mijn wezen, mijn geest, even weinig deerde als het pak slaag dat ik vijfendertig jaar geleden van mijn moeder kreeg. Het was voorbij, het had afgedaan.

Daarom gebruikte Jezus de voltooid tijd toen Hij aan het kruis het zwaarste lijden moest doormaken: verlaten te worden door zijn God. Hij zei dat God hem verlaten had, niet dat hij op dat ogenblik verlaten was.

Ieder mens kan zijn eigen toekomst bouwen, ook al is het maar een 'luchtkasteel'. Een denkbeeldig luchtkasteel is echter heel echt. Je kunt er soms gelukkiger in zijn dan de eigenaars van werkelijke kastelen.

Op dezelfde manier kan ik voor mezelf een denkbeeldig verleden construeren (ik beschouw het evenwel niet als iets denkbeeldigs, maar als een geestelijke werkelijkheid), en ik kan het huidige lijden, het kruis van de cel met de ratten, in dit verleden plaatsen. Huss, Cranmer en andere heiligen in de hemel, voelen de pijn van de

2. Handelingen 17 : 28

3. Marcus 15 : 34

4. Hooglied 1 : 16

brandstapel niet meer, omdat dat tot het verleden behoort. Jezus voelt de pijn van het geselen en het nagelen aan het kruis niet meer. Golgotha is een voorbije episode uit zijn eeuwige leven. En Hij beleefde het als in een verleden tijd, zelfs toen hij op Golgotha was. Ik zou teveel nadruk leggen op het feit dat het werkwoord sabachthani in de voltooide tijd staat, als het niet was om mijn eigen ervaring en die van vele lijdende christenen. Er bestaat een 'religieuze anaesthesie'. Daardoor was het Paulus en Silas mogelijk om te zingen na zware geseling en met hun voeten in het blok.

Toen volgde er een ander stadium. De ratten zullen er wel gebleven zijn, voor zover het mijn lichaam en misschien de lagere vermogens van de eenvoudige waarneming der ziel betrof. Ik was me echter hun bestaan niet meer bewust.

Op het bruiloftsfeest in Kana heeft Jezus water in wijn veranderd. Wat voor wijn? Er staat geschreven dat Hij het veranderde in 'goede wijn'. De leider van het feest zei: 'Gij hebt de goede wijn tot dit ogenblik bewaard'.⁵ Alleen oude wijn is goede wijn. Hij heeft het water dus niet in nieuwe wijn veranderd. Hij maakte het zo, dat het al jarenlang wijn geweest was. Je wordt geen heilige als je bekeerd wordt. Jezus verandert water in oude wijn. Hij verandert Magdalena in iemand die altijd een heilige geweest is. Hij laat de martelingen niet op een gegeven moment ophouden. Hij maakt het zo, dat ze nooit zijn begonnen. Hij zet je niet in de hemelse plaatsen op het moment dat je dat praktisch ervaart. Hij maakt het zo, dat je daar altijd gezeten hebt.

Mensen kunnen het heden of de toekomst van hun medemensen ten goede of ten kwade veranderen. Jezus is echter de enige die het verleden kan veranderen. De cel met de ratten bestond dus niet meer, zelfs niet in het verleden. De geest had zich losgemaakt van de uiterlijke werkelijkheid en verheugde zich in de Bruidegom.

Toen ze de deur openmaakten om me eruit te halen, werd ik wakker. Ik zag de ratten. Ik was bang en dacht dat het de hemel zou zijn om hier uitgehaald te worden. Het duurde echter maar een paar minuten dat ik uit de hemel was, toen de bewakers de deur openmaakten, binnenkwamen en me terugbrachten tot wat ze de werkelijkheid noemen en wat ik slechts kan zien als een nachtmerrie.

Beleef presente smarten alsof ze verleden tijd waren. Geloof dat Jezus uw hele verleden veranderd heeft en dat Hij alles teniet gedaan heeft wat lelijk en verdrietig was. Dit is de sleutel tot het geluk, die ik vond in de gezegende cel met de ratten.

Deze ontdekking wilde ik met u delen. Amen.

5. Johannes 2 : 10

EEN GESPREK MET MIJN ZOON MIHAI

Mihai,

Toen Maria het huis van Elisabeth binnenging, sprong Elisabeth's kind van vreugde op in haar schoot. Was dit iets buitengewoons? Kunnen babies dingen begrijpen? Een paar jaar geleden is er in Joegoslavië een wonderkind geboren, dat na zes weken kon praten en vragen kon beantwoorden. De Bijbel zegt: 'Uit de mond van kinderen en zuigelingen hebt gij uw lof bereid'.¹

In ieder geval hebben je moeder en ik tegen jou over God gepraat vanaf de tijd dat je nog een baby was. We geloofden dat je het zou begrijpen.

Nu ben je elf jaar. Nu begrijp je het zeker. Je weet, hoeveel ik van je houd. Uren achtereen streel ik mijn kussen en praat ik ertegen, ik doe net alsof jij het bent. Jezus heeft gezegd dat een stuk brood van de bakker Zijn lichaam was en dat wijn uit een winkel Zijn bloed was. Waarom zou mijn kussen dan niet Mihai kunnen zijn? Ieder stoffelijk voorwerp kan een geestelijke werkelijkheid vertegenwoordigen. Jezus is een deur, een licht, een leeuw en een lam. Geestelijke werkelijkheden kunnen door allerlei dingen tot uitdrukking gebracht worden, zelfs door tegenstrijdige dingen.

Als ik het kussen vasthoud, wordt het warm, en dan voel ik hetzelfde als toen ik je tegen me aandrukte toen je nog klein was. Ik zing en praat met je. Het kussen wordt de geleider van de liefdestroom tussen jou en mij. Nee, het is de geleider niet. Hier probeert het verstand weer mijn gevoelens te corrigeren. Jij bent het zelf.

Mihai, het eind is gekomen. Ik kan dit niet langer dragen. Ik heb dertig pillen opgespaard. De martelingen zijn te pijnlijk geworden. Ik ben bang dat ik instort. Ik neem de pillen in en dan ga ik naar Hem Die jij een keer door de kamer zag lopen toen je vijf was. Ik ga naar Hem Die gezegd heeft: 'Ik ben de opstanding en het leven'.² Hij heeft zelfmoord nooit verboden. Dat kon Hij niet. Hij beging zelf wat men in een bepaalde zin als zelfmoord zou kunnen aanduiden. Hij heeft zelf gezegd: 'Niemand ontneemt mij het leven, maar Ik leg het uit Mijzelf af . . . Ik zet mijn leven in voor de schapen'.³

1. Mattheüs 21 : 16

2. Johannes 11 : 25

3. Johannes 10 : 18, 11

Noot:

In zijn boek *'De Ondergrondse kerk'* vertelt de schrijver dat de bewakers op het laatste moment nietsvermoedend de matras uit zijn cel haalden waarin hij de dodelijke pillen verborgen had.

Hij heeft zijn eigen dood opgeroepen. Hij vroeg wolven om lammen te worden, wat ze zelf niet kunnen. Het enig mogelijke gevolg dat hij voorzag was, dat de wolven Hem zouden verslinden. Maar het was Zijn bedoeling dat Hij, door hen verscheurd, van binnen uit de verandering zou bewerken, die niemand uit eigen vrije wil tot stand kan brengen.

Hij zal begrip hebben voor mijn zelfmoord. En eenmaal zul jij het ook begrijpen, ook al zal dat nog jaren duren. Je zult vaderloos moeten achterblijven, net als ik, toen ik negen was.

Ik heb ergens gelezen dat negentig procent van de beroemde mensen weeskinderen waren. Je hebt je eens tegen me beklagd: 'Vader, u weet het antwoord op al mijn vragen. U laat me nooit zelf nadenken omdat u altijd gelijk hebt'. Ik zal jouw ontwikkeling niet langer in de weg staan. Mijn zelfmoord kan voor jouw bestwil zijn.

Mijn laatste woorden tegen jou, Mihai, zijn: 'Heb de Here Jezus lief. Buiten Hem kun je niet'.

We hebben hier in de gevangenis een cel tot cel telegraafdienst, die perfect functioneert. Daardoor hebben we vernomen dat de communisten steeds meer van hun eigen mensen in de gevangenis stoppen. Dit zijn mensen die gezondigd hebben tegen de communistische moraal, tegen de partijregels. Ook de communisten hebben hun zedenwet. Het communisme vraagt volledige gehoorzaamheid aan het beleid van de partij. Ieder mens erkent bepaalde zedelijke normen. Dieven delen eerlijk wat ze samen gestolen hebben. Beulen zien het als hun plicht om meedogenloos te zijn jegens de klassevijand. Iedereen overtreedt ook zijn eigen zedelijke wetten. Het is bekend, dat Göring, die miljoenen Joden vermoord heeft, één Joods gezin het leven gered heeft. Dat betekende ontrouw aan zijn antisemitisme. Onze bewakers bewijzen ons weleens een kleine gunst, of wijken op een andere manier van de partij-lijn af, net als christenen die de christelijke leefregels aanvaardden maar er toch op de een of andere manier tegen zondigen. Niemand kan vermijden te zondigen. Zelfs wanneer iemands godsdienst die van de duivel zelf was en hij het vaste voornemen had om dagelijks elke mogelijke doodzonde te begaan, zou hij toch soms een ogenblik van zwakheid kennen en een mogelijk slachtoffer laten ontsnappen. Daarmee zou hij zondigen tegen zijn godsdienst.

Ik weet niet, hoe je verdere godsdienstige ontwikkeling zijn zal. Misschien zit moeder ook in de gevangenis. Misschien zullen de communisten je vergiftigen met hun atheïsme. Misschien zul je, op straat opgegroeid, een misdadiger worden. Misschien word je een heilige. Maar ik heb vele heiligen hier in mijn omgeving. Het zijn

ook zondaars, en al hun rechtvaardigheid is gelegen in het feit dat ze deel hebben aan de vergeving der zonden.

Mihai, jij zult Hem nodig hebben Die alleen de zonden kan vergeven. Zelfs niet-christenen kennen de vergeving der zonden. Ze schenken die zichzelf na iedere daad waarvoor hun geweten hen aanklaagt. Maar als ik, schurk die ik ben, mezelf, de schurk, vergeving schenk voor mijn schurkerij, dan ben ik, schurk, verstandig genoeg om aan de vergeving die ik, de schurk, aan mij, de schurk, geschonken heb, geen geloof te hechten.

Slechts de Rechtvaardige kan me van mijn zonden vrijspreken. Je zult zondigen, Mihai, wat je ook wordt en wat je ook gelooft. Je zult een verlosser nodig hebben, zelfs al word je atheïst, omdat je beslist wel eens zult zondigen tegen je atheïsme. Niemand kan vierentwintig uur per dag konsekvent atheïst zijn. Een atheïstische propagandist heeft me eens bekend hoe bang hij was toen hij in een vroeger kerkgebouw dat nu als clubhuis gebruikt werd, tegen God moest spreken. Jammer genoeg is er geen atheïsten-God. Deze man zou vergeving nodig gehad hebben voor de zonde dat hij gewankeld had in zijn god-loos geloof.

Mihai, je zult een verlosser nodig hebben. Het leven zal je leren dat, in meerdere of in mindere mate, alle mensen leugenaars zijn. Dat zal maken dat je aan geen enkele, door mensen aangeboden, verlossing, geloof zult hechten. Je hebt God als verlosser nodig. Er staat geschreven dat God zijn gemeente verworven heeft door Zijn eigen bloed.⁴ God werd mens, Hij had bloed, en vergoot dat voor onze zonden. Alleen daardoor kun je gered worden.

Hij is God, en daarom boven ons begrip. Toen je nog klein was, kon je niet begrijpen waarom je mijn horloge niet op de grond mocht gooien. Dat zou zo'n leuk geluid gegeven hebben. Ik heb je een keer een gedicht laten zien van Eminescu, onze grootste dichter, en ik vroeg je wat dat was. Je antwoordde: 'Zwarte letters op wit papier'. Dat was alles wat je er toen van kon zeggen. Je kon het niet lezen.

Zo kun je ook het schrift van Gods voorzienigheid niet lezen. Je zult moeten lijden en je zult niet begrijpen waarom. Misschien zoek je op dit moment eten op een vuilnishoop, terwijl in rijke landen de vuilniswagen vol zit met weggegooid eten. Je zult misschien wel wanhopig worden. Misschien kom je ook nog wel eens in de gevangenis terecht.

Omdat Hij God is, moeten zijn wegen ondoorgrondelijk zijn, zoals

4. Handelingen 20 : 28

de bezigheden van wetenschapsmensen ondoorgrondelijk zijn voor leken. Ik heb geen idee waarom ik zo veel heb moeten lijden.

Wat ik echter wel weet, is, dat God van jou en mij een meesterwerk wil maken. Goethe had veertig jaar nodig om *Faust* te schrijven. Leonardo da Vinci heeft tientallen jaren aan de 'Gioconda' gewerkt. Ik heb je het verhaal van Faust verteld en ik heb je het schilderij laten zien. Eminescu heeft zijn prachtige gedicht 'De morgenster' ongeveer dertig keer herschreven. Gods hamer en beitels zullen je telkens weer pijn doen. De beeldhouwer zegt niet tegen het marmer wat hij ervan wil maken. Pas als je door genade een meesterwerk geworden bent, dat door engelen wordt bewonderd, zul je het lijden begrijpen.

Geloof alleen maar, zonder te begrijpen en klem je vast aan Jezus, de Heiland. De littekens in zijn handen vormen het bewijs voor zijn liefde jegens jou. De hand die je slaat draagt de tekenen van de wonden die hem ter wille van jou aangedaan zijn. Geloof dat je lijden noodzakelijk is voor je eigen bestwil en voor het grote geheel, waarvan jij maar een heel klein stukje bent.

En, gekocht door een offer, laat heel je leven een offer zijn. Het offer van Christus is niet genoeg. Paulus heeft gezegd: 'Ik vul in mijn vlees aan wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus'.⁵ Wat een wonderbaarlijke uitspraak: 'het ontbrekende van Zijn verdrukkingen'. Verworpen te worden door je eigen volk, verraden door je eigen discipel, door bijna iedereen in de steek gelaten, geselsd worden, een doornenkroon moeten dragen, gekruisigd en uitgescholden worden — dat is 'een tekort aan verdrukkingen!' Wat zou dan een overvloed aan verdrukkingen zijn? Paulus gebruikt echter hetzelfde Griekse woord dat in het Evangelie gebruikt wordt als het gaat over de vrouw die gaf 'van haar armoede'.⁶ Vele duizenden anderen moeten hun vrijheid en hun leven offeren om bekendheid te geven aan het kruis van Christus. Anders zou het iets armzaligs moeten blijven, dat de mensheid niet kan verlossen.

Mihai, kies de weg van het offer. Ik kan het niet. Ik deserteer naar een andere wereld. Doe het beter dan ik, Mihai. Draag wat ik niet dragen kon. Heb Jezus lief en houd vol tot het einde.

Mihai, maak moeder gelukkig. Zeg haar dat ik haar heb liefgehad en dat het me spijt dat ik wel eens lelijk tegen haar geweest ben.

5. Colossenzen 1 : 24

6. Marcus 12 : 44

EEN BOODSCHAP AAN DE KERKEN IN HET WESTEN

Geliefde broeders en zusters in het Westen,

Degene die nu tot u spreekt is een christen die opgesloten zit in een communistische gevangenis.

Twee jaar lang heb ik door middel van geestelijke telepathie tot mijn vroegere gemeente gesproken en ik geloof dat dat effect heeft. Nu heb ik besloten om nog een stapje verder te gaan en te spreken tot u die in verre landen woont.

Om dit te doen slagen heb ik een lange tijd volledige stilte betracht. Ik ben opgehouden met preken voor mijn eigen mensen. Ik heb zelfs een tijdlang niet tot God gesproken. Ik heb zelfs geen enkele innerlijke stem toegelaten om de stilte te verstoren. Ik heb innerlijk en uiterlijk stilte betracht. Ik herinnerde me dat Jozua, voor de val van Jericho, het volk beval: 'Gij zult niet juichen en uw stem niet laten horen, ja, laat er geen woord uit uw mond uitgaan tot op de dag dat ik u zeg: Juicht'.¹ Toen het volk juichte na zo'n langdurige stilte, stortte de muur ineen.² Hoe ver je kunt reiken in de geest hangt daarvan af, hoe lang je stil geweest bent.

De stem van Jezus heeft de hele wereld bereikt en wordt nu, na tweeduizend jaar, nog gehoord, omdat Hij zichzelf stilzwijgen heeft opgelegd totdat Hij dertig jaar was. Stilzwijgen, hoewel Hij zo veel te zeggen had!

Ik heb terwille van u gezwegen. Luister dan nu!

Iemand die een beperkt gezichtsveld heeft kan niet goed denken. Iemand die alleen maar weet wat er in zijn eigen kamer gebeurt kan op het volgende moment gedood worden door iemand die de kamer ernaast al is binnengedrongen met de bedoeling hem te vermoorden. Als uw gezichtsveld niet verder reikt dan uw eigen parochie of gemeente of uw land, bent u verloren. Hoe moet het als een ander land de wapens al heeft klaarliggen om u te doden? Of als een andere godsdienst waardevolle inzichten heeft die u niet kent, en die een bewijs zouden zijn dat die godsdienst u van het heil verzekeren kan?

Slechts de strateeg die weet wat er aan heel het front te doen is, kan zuiver denken. De wereld is mijn parochie', zei Wesley. De wereld (niet in de zin van de aarde, maar van de kosmos), met al haar bewoners en haar Schepper, vormt het gezichtsveld van de christen. Met minder kan hij niet volstaan.

Zeg me nu niet dat zo'n wijd gezichtsveld alleen maar iets is voor

1. Jozua 6 : 10

2. Jozua 6 : 20

de hoogste kerkelijke leiders en niet voor de doorsnee-christen. Er bestaat geen doorsnee-christen, want iedere christen is een hoog geplaatste. Iedere christen heeft deel aan de goddelijke natuur. God stopt niemand weg in een dossier in zijn archief. Er zijn geen doorsnee-christenen. Christenen denken in termen van de hele kosmos en zijn Schepper, evenals zij denken in termen van oneindigheid en eeuwigheid.

Terwijl de tuberculose mijn hele lichaam aangetast heeft, zit ik met de engelen in mijn cel als in een theater de dingen te bekijken die gebeuren, die gebeurd zijn en die nog zullen gebeuren. Ik zit nog slechts met een zwak, onzichtbaar koord aan mijn lichaam vast. Mijn geest heeft zich losgemaakt uit het gekkenhuis waarin het mensdom met zijn vervloekte mentaliteit gedoemd is te leven.

Nu zie ik de werkelijkheid zoals die is: een last die ik moet dragen. Als God in mij woont, ben ik mede verantwoordelijk voor de gehele kosmos: 'Indien iemand mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem komen en bij hem wonen'.³ Satan, zeg niet dat ik zijn woord niet bewaard heb. Jij kent ons menselijk woordenboek niet. Jezus heeft als voorwaarde voor zijn inwoning in ons niet gesteld dat we zijn woord vervullen, maar dat we het bewaren. Ik heb het niet vervuld, maar ik heb het onveranderd bewaard. Ik heb geen bijbelverzen aangepast aan mijn zonden, maar als ik zonden heb begaan, heb ik het woord onveranderd gelaten. Net als David heb ik gedanst voor de ark die de tafels met de geboden bevatte, die ik in mijn persoonlijke leven overtreden heb. David heeft echter zijn macht als koning niet misbruikt om de geboden te veranderen.

God woont dus in me. Als Hij in me woont, brengt Hij al Zijn verantwoordelijkheden mee. Het worden de mijne. Daarom zegt Jezus dat ik de macht heb om zonden kwijt te schelden of toe te rekenen⁴ te binden en te ontbinden.⁵ Als God in u en mij woont, hangt het van ons af of het goede zal overwinnen, of dat de mensheid steeds verder zal ontaarden.

Als God de Vader en Jezus Christus in een christen wonen, wordt het zijn taak de slechte, de onzedelijke, de van bepaalde ideeën bezeten mensen, de eierzuchtigen en de dieven te veranderen; hij moet een neurotische wereld transformeren in een rustige wereld.

Als de Vader in mij woont, richt iedereen die, waar ook ter wereld, het 'Onze Vader' bidt, zich ook tot God in mij. Ik voel de geboden

3. Johannes 14 : 23

4. Johannes 20 : 23

5. Mattheüs 16 : 19

van de hele mensheid aan als aan mij gericht, alsof mijn adres — cel nummer elf in de gevangenis van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Boekarest — in feite Gods adres is.

Ik heb me weleens afgevraagd waarom in de kerk zo vaak het 'Onze Vader' gebeden wordt. Nu begrijp ik het. Iedere keer als ik dat gebed uitspreek word ik eraan herinnerd dat de mensheid van mij en mijn broeders, in wie God woont, verwacht dat we medewerken aan de komst van Zijn koninkrijk — Zijn koninkrijk van gerechtigheid en blijdschap. Wij moeten ervoor zorgen dat Zijn wil op aarde geschiedt. We moeten de hongerigen voorzien van het brood des levens. We moeten vergeven.

Nu zie ik ook wat er bedoeld wordt met de woorden: 'Leid ons niet in verzoeking'. God verzoekt niemand. God woont echter in mij. En ik zou mijn mede-mens tot zonde kunnen verleiden. Als ik deze bede uitspreek, word ik herinnerd aan de velen die hun onschuld willen bewaren en tot God bidden of ze niet in verzoeking gebracht worden. Het gebed wordt ook aan mij gericht, omdat God in me woont. Ik mag niemand in verzoeking brengen.

U en ik zijn het die de wereld moeten verlossen van het kwade. In de profetieën staat dat God de verstrooide Joden weer bijeen zou brengen in hun vroegere land. God deed dat niet vanuit de hemel. Er was een man: Theodor Herzl. Hij stichtte de Zionistische beweging, en dát had de stichting van de Joodse staat tot gevolg, waar Joden uit alle landen nu bijeen zijn. God bracht dit tot stand door middel van de Zionistische leiders en de pioniers die hun jonge leven ervoor opofferden.

De mensen bidden: 'Verlos ons van de boze'. Wacht niet totdat God in de hemel dat doet! God woont in u, evenals in mij. Het gebed wordt ook aan u gericht. U moet de mensheid verlossen van de boze. Gods verantwoordelijkheden zijn ook de uwe.

Broeders en zusters in het Westen, u bent vrij. Weet u niets van de wandaden van het communisme? Die laten sommigen onder u misschien onverschillig. Er is echter iets dat erger is dan onverschilligheid. Dat is onverschilligheid ten opzichte van onverschilligheid. Misschien kan het sommigen van u niet eens schelen dat de kerk onverschillig geworden is tegenover het geschrei van de miljoenen mensen die gemarteld worden door de communisten.

Als ik het gebed 'Verlos ons van den boze' uitspreek, richt ik het niet tot een God ergens ver weg in de hemel. Ik richt het tot u, in wie God woont. Al onze gebeden in deze ondergrondse kerkers zijn mede een beroep op u. De Kabbala zegt: 'God met Israel is God. God zonder Israel is geen God'. Zelfs de grootste violist kan alleen

maar goede muziek maken als hij een goede viool heeft. Wat zou hij zonder viool moeten beginnen? Wat kan God tot wie ik bid, doen als al zijn arbeiders staken en als zijn soldaten weigeren te vechten? Ik zie u in uw kerken bij elkaar zitten. U prijst God met prachtige liederen. Waarom laat u God niet met rust? Volgens de Talmoed zegt God: 'O, dat de mensen Mij vergaten en elkander begonnen lief te hebben'.

Bekommert u zich niet om het Schriftwoord? 'Waartoe dient Mij de menigte uwer slachtoffers? zegt de Here; oververzadigd ben Ik van de brandoffers... Gaat niet voort met huichelachtige offers te brengen... Leert goed te doen... helpt de verdrukte'.⁶ Christenen helpen die door de communisten onderdrukt worden is een Gode veel meer gevallen dienst dan uw heilige missen en liturgieën.

Abou Ben Adhem ontwaakte eens uit een droom — zo luidt de legende — en zag een engel die in een gouden boek schreef. Hij vroeg: 'Wat schrijft gij?' De engel antwoordde: 'De namen van degenen die God liefhebben'. Hij vroeg of zijn naam erbij was, en de engel antwoordde: 'Nee'. Daarom vroeg hij:

'Dan bid ik u,

schrijf me op als iemand die zijn medemensen liefheeft'. De engel schreef en verdween. De volgende nacht wekte hij hem opnieuw met een helder stralend licht, en liet de namen zien van hen die door Gods liefde gezegend waren, en zie: Ben Adhems naam stond bovenaan'.⁷

Jezus heeft gezegd dat het tweede gebod, het liefhebben van de naaste, gelijk is aan het eerste, God liefhebben. Als u ons, de verdrukte christenen in het Rode kamp liefhebt, hebt u God lief, omdat God in ons woont, in cel elf en twaalf en dertien en in de cel met de ratten en in de cel die gereserveerd is voor de martelingen.

Ik kan u niet zeggen wat u voor ons kunt doen. De herders onder ons zijn geslagen en de schapen zijn verstrooid. Zorg voor deze schapen, breng ze bijeen. Onze bijbels zijn ons afgenomen. Onze gezinnen eten vuilnis. Ik weet niet hoe u ze zou kunnen bereiken. Maar u bent de woonplaats van de almachtige en alwetende God. Hij moet het weten. Ik spreek tot God. Dat betekent dat ik ook tot u spreek. Ik bid het 'Onze Vader'. Luister, want het is voor u bestemd: 'Onze Vader, die in de hemelen zijt'. Wat is voor Hem een mooiere hemel dan uw gelovige ziel? Hij is in U. 'Verlos ons van het kwaad.' Het communisme is kwaad.

Broeders en zusters in het Westen, verlos ons. Amen.

6. Jesaja 1 : 11-17

7. Leigh Hunt, Abou Ben Adhem

IK LIET HEM GLIMLACHEN

Jezus,

Ik vraag me af of de Griekse of Indiase mythologie niet anders is dan een verzameling fantasieën, of dat zij toch een vage voorstelling bevat van de geestelijke werkelijkheid.

Heeft Agni, die in India vereerd wordt als vuurgod, een werkelijk bestaan? Ze noemen hem god. Ik zou hem liever als engel aanduiden. Ik mag hem. En is het mogelijk dat U een wezen dat aan mij behaagt, die U liefhebt, buiten de hemel sluit?

Koningin Isabella van Spanje zei tegen Columbus: 'Ik weet niet of het land, dat u gaat zoeken, bestaat. Maar als het niet bestaat, weet ik zeker dat God het zal scheppen als beloning voor uw geloof'.

Als Agni dus alleen maar een mythologische figuur is, kunt U hem tot werkelijkheid maken, alleen om mij een genoegen te doen.

Ik vind hem sympathiek vanwege het volgende verhaal. Men zegt dat tijdens een zware vervolging één van zijn aanhangers op de brandstapel ter dood gebracht werd. Hij kwam in de hemel, maar Agni weigerde hem de toegang. De gelovige protesteerde: 'Maar weet u dan niet dat ik onder martelingen mijn leven heb gegeven voor u?' 'Dat weet ik', antwoordde Agni, 'maar toen je brandde, heb je niet gejuicht'.

Vindt U dat geen mooi verhaal? Het herinnert me eraan, hoe U psalmzingend naar Gethsemane ging.

Ik kan me voorstellen hoe bedroefd U bent als er een christen bij U komt, die in de gevangenis gestorven is, en U vertelt hoe hij zijn kruis voor U gedragen heeft en dat er twee mensen zijn die dat kunnen getuigen: Broeder Mopper en Zuster Sputter. U hebt gezongen toen U Uw gevangenneming tegemoet ging.

Uw moeder kan ik me ook niet voorstellen als *mater dolorosa*, de wenende moeder aan de voet van het kruis. Ze heeft U van jongsaf voorgehouden dat U de Lijdende Dienstknecht was, dat U aan een kruis zou sterven, maar op zou staan, in de wetenschap de mensheid verlost te hebben. Ik zie haar voor U uit lopen op weg naar Golgotha, bemoedigende psalmen zingend, terwijl de niet-ingewijde dochters van Jeruzalem weenden.

Ze was een Jodin. Op de avond van de kruisiging zelf moet het ritueel van het Joodse paasfeest hebben plaatsgevonden in het huis van Johannes, waarbij volgens de voorschriften gezongen moet worden. Ze moet die dag gezongen hebben en ik geloof dat ze dat met haar gehele hart gedaan heeft.

Voordat ik gearresteerd werd zag ik de moeders van verscheidene

jonge christenen die in de gevangenis zaten. Ze straalden van vreugde. Ze beschouwden het als een voorrecht dat hun zoons martelaren waren. Maria moet nog hoger blijdschap hebben gehad.

Jezus, laten we nu even vergeten, dat U en ik in de gevangenis zitten. Het spijt me vreselijk dat we in een cel vastzitten. Omdat het in Uw aard ligt om Uw minste broeders nabij te zijn, moet U ook in de gevangenis blijven als er één van hen in een donkere, vochtige cel zit. Misschien krijg ik een zware straf. Dat zou betekenen, dat U nog jaren in de gevangenis voor de boeg hebt. U weet, dat het niet mijn schuld is. Als U aan de deur klopt bij een vrij mens, staat het aan hem de deur al dan niet te openen. U wist dat U aan mijn celdeur tevergeefs zou kloppen. De bewakers hebben de sleutel. Dus U kwam binnen terwijl de deur gesloten was. Toen nodigde U me uit om avondmaal met U te houden, en het was goed. Daarna wilde U echter avondmaal houden met mij. Ik had U niet veel te bieden. We krijgen één boterham per week en iedere dag een kop vieze soep.

Maar we kunnen dat beter vergeten en doen wat alle gevangenen over de hele wereld doen als ze gezelschap in hun cel hebben. Ze proberen een beetje plezier te hebben.

Laat ik beginnen U een grapje te vertellen. U moet er heel wat gehoord hebben op de bruiloftsfeesten en bij de tollenaars thuis. Enkele daarvan zult U toch wel gewaardeerd hebben.

Een oude dame ging per ongeluk op haar kunstgebit zitten, waardoor het brak. Haar man riep ontsteld uit: 'Wat een ramp!' Wat moet je nu beginnen?' Ze antwoordde: 'Maak je niet druk. Laten we de lichtzijde ervan zien. Je kunt beter op je kunstgebit zitten dan op je echte gebit'.

Wat een optimisme!

Dit brengt me op de gedachte om U te vertellen wat het verschil is tussen een optimist en een pessimist. De optimist zegt: 'Onder dit communistische regime zullen we allemaal tot de bedelstaf vervallen'. De pessimist antwoordt: 'Maar bij wie zullen we dan bedelen?' Kom, Jezus, kan ik U niet een beetje aan het lachen maken? Het is waar, het evangelie vermeldt wel dat U weende, en er staat nergens dat U lachte. Maar hoe komt het dan, dat de kinderen zich om U verdrongen? Kinderen voelen zich niet aangetrokken tot trieste mensen.

Ik zal U een ander verhaal vertellen. Daar moet U vast wel om lachen.

Een sultan reed over een brug in een luxe rijtuig. De paarden schrokken, het rijtuig viel om en de sultan kwam in de rivier terecht. Op de brug zat een bedelaar, Osman genaamd. Hij kon zich de

wereld zonder de sultan niet voorstellen. Dus sprong hij in het water en redde de sultan. Er werd een ander rijkteug gebrach, en de sultan nodigde de bedelaar uit om naast hem plaats te nemen, uit dankbaarheid dat hij zijn leven gered had.

Toen ze naar het paleis reden, zei de sultan: 'Osman, ik heb aan jou mijn leven te danken. Daarom heb ik besloten je een zak vol goudstukken te geven. Je zult gelukkig zijn en in je gebeden tot Allah altijd aan me denken. Ben je tevreden met deze beloning?' De bedelaar was verrukt, maar de sultan kreeg er spijt van dat hij zoveel beloofd had. Dus zei hij: 'Het is niet goed voor je om zoveel geld te hebben. Dan loop je de kans om door rovers vermoord te worden. Ik kan je beter honderd schapen geven. Dan kun je het vlees eten en de melk drinken en aan me denken als je tot God bidt. Ben je dan tevreden?' De bedelaar ging ermee akkoord, omdat hij geen keus had. Maar de sultan kreeg weer spijt van zijn edelmoedigheid en zei: 'Er kan een epidemie uitbreken, dan zullen je schapen doodgaan. Ik kan je beter een hutje geven. Daar kun je in vrede leven en voor me bidden. Ben je daar tevreden mee?' De bedelaar was blij dat hij tenminste een hut kreeg. Maar zelfs dit was teveel voor de sultan. Op dat moment was het rijkteug bij het paleis aangekomen. De bedienden kwamen er al aan. De sultan zei: 'Geef deze man een flink pak slaag. Dan zal hij zeker zijn hele leven aan me denken'.

U weent, Jezus. Is het dan geen grappig verhaal?

Het spijt me dat ik U bedroefd gemaakt heb. U weent inplaats van te lachen. Daar had ik aan moeten denken. Ik herinner me nu Dostojewski's *Idioot*, de karaktertekening van een christen. Hij heeft nooit gelachen.

U huilt omdat U ziet dat mijn tanden zo slecht geworden zijn door gebrek aan zonn en kalk. Daaraan dacht U toen ik U dat verhaal over dat kunstgebit vertelde. U weent omdat er mensen heersen over grote landen, en andere mensen tot bedelaars maken. In plaats van de armoede uit te roeien, roeien ze de rijken uit. U kon het grappje over optimisme en pessimisme niet waarderen. U weent omdat U zelf het slachtoffer van ondankbaarheid geworden bent. Evenals die arme Osman bent U gegeseld omdat U levens redde. Het was zeer ontaktisch van me om U zo'n verhaal te vertellen.

Hoe zult U voor de god Agni verschijnen. Jezus? Hij zal ook U het verwijt maken dat U niet blij was. Beschouwt U dit ook maar als een grappje. Ik ken de waarheid. Agni zal voor U verschijnen, en niet andersom. Maar de Indiase godsdienst is al zeer oud, ouder dan de door U gestichte. Oude godsdiensten zijn vaak vrijmoediger en

Agni zou wel eens kunnen vergeten dat hij tegenover U ver de mindere is. Hij zou aan U kunnen twijfelen.

Maar mag ik U eerst heel eerlijk nog iets vertellen? U staat erop, dat U met mij deze cel deelt. Het is echter niet vreemd om hier met U te zijn. In de nazi-tijd had ik heel wat celgenoten. Sommigen van hen waren in staat om me al mijn lijden te doen vergeten. Ze wisten hoe ze me aan het lachen moesten maken.

Ik heb geprobeerd U aan het lachen te maken, het is echter niet mogelijk. Ik vraag me af hoe het was in de vuuroven in Daniëls dagen, toen U daar was bij de drie jonge mannen. U hebt hun lichaam van de vuurdood gered, net zoals mijn lichaam op wonderlijke wijze de zware aanval van tuberculose overleeft. Hebt U hun zielen getroost of hebt U ze bedroefd gemaakt met Uw eindeloze smart? Ik denk dat dat laatste het geval was. Ik leid het daaruit af dat ze, eenmaal bevrijd uit de oven, verder voorgoed gezwegen hebben. Ze hebben geen woord meer van zich laten horen, zelfs geen heldenverhaal.

Ik heb soms het gevoel dat U tot ons, die lijden, niet komt om ons te troosten, maar om van ons troost te ontvangen. U noemde de Heilige Geest 'de Trooster'. Waarom moest de Trooster dan tot U afdalen toen U gedoopt werd? Had U — hebt U — zo'n behoefte aan troost?

De meeste van de grote mystici hebben een tijd van duisternis in hun zieleleven doorgemaakt. Ze voelden zich vreselijk eenzaam zonder U. De heilige Gertrude bad: 'Ik ben U en U bent ik'. Als dit waar is, was de duisternis die de mystici moesten doormaken, slechts een weerspiegeling van de duisternis in Uw ziel. U, die in alle dingen op dezelfde wijze verzocht bent geweest als wij, moet ook tijden van geestelijke droogte gekend hebben. De woorden uit het Hooglied moeten voor U betekenis gehad hebben: 'Op mijn legerstede des nachts zocht ik mijn zielsbeminde; ik zocht hem maar ik vond hem niet. Ik wil opstaan en rondgaan in de stad, op straten en pleinen en mijn zielsbeminde zoeken; ik zocht hem maar ik vond hem niet'.¹ U weet wat het betekent zonder troost te zijn.

Het was dom van me om U grappen te vertellen. Uw depressie is te diep. U kunt niet lachen.

Toen U een jaar of vier, vijf was, vertelde men U over de kinderen die in Bethlehem vermoord werden, en over Rachel die daarover weende. De man die U in de stal onderdak verleende is eigenlijk de schuldige. Als hij dat niet gedaan had, had dat onschuldige bloed

1. Hooglied 3 : 1-2

niet hoeven vloeien. Als volwassen man hebt U de toorn van God over Israël gebracht door liefde te vragen van hen die geen liefde bezitten, door wolven te vragen lammeren te zijn, en door Uw eigen kruisiging op te roepen, wat onvermijdelijk was na zulke eisen.

En de straf van God is erop gevolgd.

Sedert die tijd moeten allen die U ontvangen en liefhebben een zwaar kruis dragen. Ze moeten hun begeerten kruisigen — een pijnlijke opdracht. Misschien is die pijn wel even hevig als de pijn die U op Golgotha moest verdragen. Sommigen moeten in de gevangenis sterven, anderen worden gemarteld, weer anderen vermoord.

En U lijdt het lijden van die allen. U lijdt veel zwaarder pijn dan wij, omdat wij alleen ons eigen lijden voelen. U voelt het lijden van allen. U hebt meer troost nodig dan wij.

Grappen zijn een verkeerde manier om U te troosten. Ik vraag vergeving. Ik ben maar een mens. Ik bedoelde het goed. Ik wilde U gelukkig maken. Ik herinner me een verhaal over Onofrei die als kind aan Uw standbeeld de helft van zijn appel aanbood, en U stak een hand van het beeld uit om het aan te nemen. En het verhaal uit de orthodoxe overlevering over de circusjongen die zijn goocheltoer deed voor Uw ikoon en hoe U, toen de monniken hem probeerden tegen te houden, lachte in de ikoon om Uw instemming te betuigen. Maar dat was in de eerste eeuwen, toen christenen nog kinderen waren die zulke dingen konden geloven. In die tijd moet U veel gelukkiger geweest zijn. Wij hebben nu onze dogmatiek, waarin voor Onofrei geen plaats is.

U hebt nu een andere vertroosting nodig.

Ik kan U nu alleen troosten door te zeggen dat ik met duizenden andere lijdens, U liefheb. Zelfs als het beest de wereld regeert, als onze kaarsen opgebrand zijn, zullen onze laatste woorden zijn: 'lieve Jezus'.

Laat U niet teneerdrukken door ons lijden. Geloof U me, we kunnen het dragen. Het valt ons minder zwaar als we weten dat U gelukkig bent in Uw hemel, en dat U Zich verheugt in het gezelschap van de engelen en de verheerlijkte heiligen. We hebben U lief, Jezus. Wees gelukkig.

Kijk, ik zal net zoiets doen als de circusjongen deed. Wij zitten in een oude gevangenis. Tijdens het bourgeois-regime is hij gebouwd voor de communisten. Nu gebruiken de communisten hem voor hun eigen vijanden. De kalk valt van de muren. Ik zal een stukje kalk pakken om Uw portret op de deur te tekenen. Het haar, de baard, de ogen en de neus staan er al. Nu hangt het van mij af. Als ik de lippen teken met de mondhoeken naar boven, hebt U een glimlach

op Uw gezicht. Zelf kunt U het niet, dan zal ik het doen. En nu glimlacht U weer, net als tegen Onofrei, of tegen Rosa in Lima, tot wie U kon zeggen: 'Roos van mijn hart'.

Ik heb U laten glimlachen. Halleluja!

Wees nu een poosje gelukkig. En verwijt U me alstublieft niet dat ik tegen het tweede gebod gezondigd heb door een beeld te maken. U, de Man van Smarten, te laten glimlachen is belangrijker dan de hele wet.

Wie kan er leven zonder een beeld? De mystici beweren rechtstreeks contact met God te hebben, maar als je ze met elkaar vergelijkt, zie je dat zelfs zij geen gemeenschap hadden met God zoals Hij is, maar met een beeld van hem dat gevormd is door hun individuele achtergrond. Zelfs yogi's hebben, als ze een toestand van volmaakte beeldloosheid bereikt hebben, een beeld van beeldloosheid, dat de Hindoe-overlevering aan hen gegeven heeft. Onder andere omstandigheden zouden deze mensen heel andere mystieke ervaringen hebben. Wij maken ons allemaal een voorstelling van U in onze gedachten. Ik heb er een op de muur getekend om U te laten glimlachen.

En jij, verstand, moet stil zijn. Zeg me niet, dat het alleen het portret van Jezus was dat glimlachte en niet Hijzelf. Hij is zelf een beeld — 'de afdruk van Gods wezen'.² Als je mij het recht betwist om Jezus in mijn tekening een glimlach te geven, dan moet je ook het feit betwisten dat wie Hem, het beeld van de Vader ziet, de Vader Zelf ziet.

Dit is een dag van grote overwinning voor me geweest. Ik heb U, Jezus, laten glimlachen. Ik bid, dat ik dat altijd mag doen. Amen.

GEHEEL REIN

Geliefde broeders en zusters,

Als we vanuit onze cellen weggeleid worden voor een verhoor, worden we altijd geblinddoekt. We mogen niet te weten komen hoe de gevangenis in elkaar zit. Dat zou een ontsnapping kunnen vergemakkelijken. Het kan me niet schelen. Ze hebben ook Hem een doek over het hoofd geworpen.¹ En als ze het bij ons doen, doen ze het ook weer bij Hem.

Ik herinner me uit de geschriften van Paulinus dat Christus niet slechts éénmaal stierf, maar dat Hij het Lam was dat vanaf het begin der wereld geslacht is. In Abel is Hij vermoord, in Izak geofferd, in Jacob vervolgd, in Jozef verraden, in Simson blind gemaakt, naar een oude overlevering doormidden gezaagd in Jesaja. Ik heb me vaak beziggehouden met de gedachte waarmee hij vervolgt, dat Christus' lijden voortgezet wordt na Zijn opstanding. Hij was het, die in Stefanus gestenigd en in de persoon van Bartholomeüs gevild werd. Met Sint Laurens werd hij geroosterd, met Polycarpus verbrand, hij werd bevroren in het meer waarin de veertig martelaren van Cappadocië stonden.

Hilarius gaat nog verder: hij zegt dat het sakrament van Christus' dood alleen volkomen is door het lijden van alle smarten van de mensheid.

Hij is het die door mijn cipiers geblinddoekt wordt.

Al het vergangelijke is slechts een gelijkenis, zegt Goethe. Dan moet dit blinddoeken ook een geestelijke betekenis hebben. Waarom blinddoeken de communisten niet alleen hun medemensen, maar ook de goddelijke Christus? Waarom lieten zijn rechters Hem tweeduizend jaar geleden blinddoeken?

Als ik hen voor God verdedigen moest, zou ik tot Hem zeggen: 'Heb begrip voor hen en vergeef hen. Ze nemen alleen maar wraak. U hebt hen eerst geblinddoekt. Staat er niet geschreven dat U 'hun ogen verblind had en hun hart verhard hebt, dat zij niet met hun ogen zien, met hun hart verstaan en zich bekeren?'² U was de eerste die mensen blinddoekte. U kunt niemand veroordelen omdat hij U hetzelfde aangedaan heeft. Ik heb onuitsprekelijk bittere ervaringen moeten doormaken. Ik moest bespuwd, bespot en geslagen worden voordat ik begreep waarom U het deed. Zij konden dat niet, omdat ze het zelf niet meegemaakt hebben'.

1. Lucas 22 : 64

2. Johannes 12 : 40

Het is iets vreselijks als je geestelijke ogen geopend worden. Het is een zegen van God als Hij ze verblindt en als je niet bekeerd wordt door de moeilijke omweg van het begrijpen. Toen Johannes, de ziener, Jezus zag in Zijn goddelijke heerlijkheid, viel hij als dood voor Zijn voeten.³ Wie van ons zou het zien van alle zeven koppen en tien horens van de rossige draak van het communisme kunnen verdragen?⁴ Wie zou kunnen begrijpen waarom dit beest zeven kronen draagt, terwijl Jezus alleen een doornenkroon droeg? Wat een geluk dat God onze ogen verblindt en ons begrip verhard heeft, zodat we niet bekeerd zouden worden door te zien of te verstaan, maar eenvoudig door lief te hebben en te vertrouwen. Het is alleen maar goed, dat er niemand blinder is als de volmaakte, de knecht des Heren.⁵

Jezus' vijanden van tweeduizend jaar geleden begrepen evenmin als de communisten het vandaag begrijpen, dat niemand God kan zien en blijven leven; dat degenen die God het meest liefheeft en die Hij als Zijn dienaren wil hebben, blind moeten zijn voor de laatste werkelijkheden. De communisten nemen wraak door God te haten. Daarom blinddoeken ze ons voordat ze ons slaan. Dat is een vreselijke marteling omdat je niet weet uit welke richting de klap komt, en je kunt je niet verdedigen door op het laatste moment je hoofd af te wenden.

Ik kan begrip opbrengen voor onze beulen, omdat ik ook een wrok koesterde tegen God omdat Hij geen antwoord gaf op mijn vragen en me geen hoop gaf. Maar vandaag heb ik besloten mijn blindheid te aanvaarden.

Het is al lang geleden dat ik gereinigd werd door het bloed van Christus. Vandaag heb ik Hem echter gezegd dat ik Hem ook mijn voeten wil geven om te wassen; mijn voeten, die bij het lopen door het dal van diepe droefheid, vuil geworden zijn door het mopperen op God. Dan zal ik geheel rein zijn.⁶

Toen ik nog vrij was, heb ik eens gelezen dat de Indianen in hun verbazing over het feit dat de blanken zo wit waren, hun schoenen uittrokken om te zien of hun voeten ook wit waren. Mijn voeten moeten wit zijn. Als mijn beulen me op mijn voetzolen slaan, hebben ze het recht om schone voeten te zien, witter dan sneeuw. Jezus zeide: 'Wie gebaad heeft, behoeft zich alleen de voeten te laten wassen, want hij is geheel rein'.⁶ Mijn voeten mogen dan opgezet

3. Openbaring 1 : 17

4. Openbaring 12 : 3

5. Jesaja 42 : 19

6. Johannes 13 : 10

zijn door de voortdurende honger en alles wat ik verder doormaakt heb, maar degenen die mij slaan hebben het recht om de liefelijke voeten te zien van een bruid van Christus, die de goede boodschap brengt,⁷ ook aan hen. Mijn voeten moeten door Jezus gewassen worden. Hij is ver weg. Maar ik preek in Zijn naam, door middel van morse. Ik heb in Zijn naam de sacramenten bediend. Waarom zou ik niet in Zijn naam mijn voeten wassen, in het geloof dat Hij het zelf doet?

Weg met die vodden! Schoenen heb ik niet. Twee jaar lang heb ik ermee mijn cel op en neer gelopen, drie stappen heen en drie stappen terug, terwijl ik op Joodse wijze gebeden zong. Twee jaar heb ik erin gedanst. Ze hebben hun plicht gedaan. Ik kreeg ze van een schoenmaker kado voordat ik naar de gevangenis ging. Hij zei: 'Gebruik ze in dienst van de Heer'. Hij noch ik wisten, dat ze gebruikt zouden worden om tot Gods eer te dansen.

Aan één voet heb ik alleen maar vodden. Aan de andere draag ik een fijne dameskous. Die vond ik in het toilet. Ik weet niet hoe en waarom een vrouwelijke gevangene hem daar achtergelaten heeft. Ik had hem hard nodig, dus nam ik hem mee. We denken hier niet in termen van eigendom.

Ik heb nu blote voeten. De cementen vloer is koud. Het water dat ik er overheen giet is ijskoud. Hoe zou het water geweest zijn waarmee Jezus de voeten van de discipelen waste? Misschien was dat ook erg koud. In diezelfde nacht moesten de bewakers op het tempelplein een vuur aanleggen om zich te warmen. Misschien deinsde Petrus terug voor het koude water toen hij zei: 'Gij zult mijn voeten niet wassen'. Wat Jezus die avond deed, geschiedde op de ijzige toppen van de hoogste geestelijke werkelijkheid, waar God de nederige gestalte van een dienaar aanneemt. Het valt niet mee om je voeten gewassen te krijgen in het ijskoude water van deze goddelijke bronnen.

Ik was mijn voeten in Jezus' naam. Hij is het die mijn voeten wast. Luister God; luister, engelen en demonen; luister, broeders en communistische beulen. Ik heb mijn voeten gewassen. Nu ben ik geheel rein. Luister, slachtoffers van mijn vroegere leven.

Ik weet niet hoe mijn toekomst zal zijn. Misschien zal ik het opgeven onder de martelingen en een verrader worden. Misschien raak ik mijn geloof kwijt. Misschien word ik vrijgelaten om alleen maar grote zonden te bedrijven. Misschien zal blijken dat het gevangenisleven mijn karakter heeft vernield. Misschien zal ik grote daden doen

7. Jesaja 52:7

voor God. Ik huiver bij de gedachte aan Niels Hauge, de grote Noorse evangelist, die ongeveer tweehonderd jaar geleden om zijn geloof gevangen gezet werd. Hij, die heel Noorwegen in vlam gezet had door de liefde tot Christus, verloor zijn eenvoudige geloof in de gevangenis. Wie weet wat de Voorzienigheid voor mij beschikt heeft?

Maar ik hoef me geen zorgen te maken. Jezus heeft mijn voeten gewassen. Jezus is in mij. Hij is mijn echte ik. Ik ben zijn echte hij. Ik spreek en handel in Zijn naam. Niet ikzelf maar Hij waste mijn voeten, en ik mag geloven dat ik nu geheel rein ben en dat ik dat zal blijven.

Toen ik eens heel zwaar gemarteld was, seinde ik naar een predikant naast me: 'Wat moet ik doen? Ik heb mijn geloof verloren'. Hij seinde terug: 'Heb je wel ooit geloofd?' Ik antwoordde: 'Zeker'. Zijn antwoord luidde: 'Er staat geschreven: 'Zalig is hij die geloofd heeft'.⁸ Het werkwoord staat in de voltooide tijd. Het is voldoende om geloofd te hebben. Vertrouw daar maar op'.

Ik ben geheel rein en zo zal ik ook blijven omdat ik eenmaal zo geweest ben. Verraad en andere grove zonden kunnen nog komen. Ze zullen echter nooit mijn staat voor God kunnen veranderen. Ik herinner me dat Spurgeon eens zei dat vroegere, tegenwoordige en toekomstige zonden der gelovigen alle vergeven zijn. Ik weet niet meer, op welke tekst uit de Bijbel hij dit baseerde. Maar als het niet waar is, dan is dat een zaak tussen God en hem. Als hij een valse leer verkondigde, had God hem maar niet zo'n grote naam moeten geven onder zijn volgelingen. Ik vertrouw op zijn woord.

Ik ben en blijf geheel rein door de nederigheid van Jezus Christus, die mijn voeten gewassen heeft.

Beulen, ik bied jullie een heel kostbaar geschenk aan. Ik bied jullie voor je gummknuppels mijn voetzolen aan die door Jezus zelf gewassen zijn; voetzolen die, net als de voeten van de engelen, bedekt moeten worden⁹ omdat ze omgeven zijn door een goddelijke lichtkrans. U zult me op mijn voeten slaan en de lichtkring er omheen zal u spreken van de heiligheid van Hem die Zich voor mij vernederd heeft. Amen.

8. Lucas 1 : 45

9. Jesaja 6 : 2

EPILOOG

Het was niet mijn bedoeling om u een nieuwe verklaring te geven van de christelijke waarheid. Daarvoor hebt u uw Bijbel, uw kerk en uw geestelijke leidsman, die voor u verantwoordelijk is tegenover God.

Ik ken uw problemen. Godsdienstige leiders binnen het christendom verschillen onderling sterk met betrekking tot de meest essentiële vragen. Er is zo'n grote verdeeldheid, en iedere groep heeft weer zijn onderverdeling, vooral binnen het Protestantisme. U zult begrijpen dat ik ongewone gedachten had onder ongewone omstandigheden. Nu mijn levensomstandigheden echter weer normaal zijn, zult u willen weten wat thans mijn theologische en ethische opvattingen zijn.

Ik heb u geen originele ideeën te bieden. Ik ben in godsdienstig opzicht niet een oorspronkelijk denker. Ik geloof dat het met de theologie is als met wijn: hoe ouder hoe beter. Als u mijn mening zou vragen over het een of andere godsdienstige onderwerp, zou mijn antwoord in het algemeen het antwoord zijn van de gemiddelde rechtzinnige predikant, met een van die lichte nuanceringen die de schoonheid en het privilege van het Protestantisme uitmaken, en die voortkomen uit de vrijheid die het gebracht heeft. Maar ik zou nooit definitief en absoluut mijn theologie onder woorden kunnen brengen. Ik zal u zeggen waarom niet.

Ik heb eens getracht de dogmatiek uit te leggen aan een Russische dominee van de ondergrondse kerk, die nog nooit een compleet Nieuw Testament gezien had. Systematisch begon ik hem de leer omtrent God uiteen te zetten, over de eenheid in drie personen, de leer van de erfzonde, over de zondeval, over de verlossing, over de kerk, de sacramenten en over de Bijbel als onfeilbare openbaring. Hij luisterde aandachtig. Toen ik klaar was, stelde hij me een zeer verrassende vraag: 'Hebben degenen die deze theologische stelsels uitgedacht en ze in zo'n volmaakte volgorde neergeschreven hebben, ooit een kruis gedragen?' Hij vervolgde: 'Een mens kan al niet systematisch denken, als hij erge kiespijn heeft. Hoe kan iemand die een kruis draagt systematisch denken? Maar een christen moet meer zijn dan de drager van een zwaar kruis: hij heeft deel aan Christus' kruisiging. De smarten van Christus en die van de ganse schepping zijn de zijne. Er is geen smart en geen lijden in de hele wereld of zij moeten ook hem pijn doen. Als iemand met Christus gekruisigd is, hoe kan hij dan systematisch denken? Kan er aan een kruis op die wijze gedacht worden? Jezus dacht zelf ook niet systematisch aan

het kruis. Hij begon met vergeving; Hij droomde over een paradijs waarin zelfs voor een rover plaats was; doch daarna begon Hij er aan te wanhopen of er in het paradijs zelfs voor Hem, de Zoon van God, wel een plaats was. Hij voelde zich verlaten. Opeens dacht Hij aan Zijn moeder. Maar de dorst werd zo ondraaglijk, dat Hij haar vergat en om water vroeg. Toen beval Hij Zijn geest in de handen van zijn Vader. Maar er volgde geen stilte, wel een luide schreeuw. Bedankt voor wat u hebt geprobeerd me bij te brengen. Ik heb de indruk dat u alleen maar weergaf wat anderen u geleerd hebben, zonder veel overtuiging. Iedere vorm van systematische theologie is onmogelijk in het christendom'.

Deze dominee, die niet theologisch gevormd was, wist zelfs niet dat hij net zo dacht als Kierkegaard, de meeste briljante Lutherse theoloog, die, vanuit een ander standpunt, ook ontkende dat een christen ooit academisch over Christus kan spreken. Een christen is iemand die Christus onstuimig liefheeft. Julia kon geen peroratie houden over de anatomie van Romeo's lichaam. Ze kon hem alleen maar strelen, en tegenover anderen uitdrukking geven aan haar brandende verlangen naar hem.

Ik denk op dezelfde manier als die ondergrondse predikant. Daarom kon ik alleen maar wat van de gedachten op schrift stellen die ik had toen ik in eenzame gevangenschap zat. Nu zijn veel van die ideeën veranderd. Dat is het lot van gedachten. De gedachten van nu zullen ook niet blijvend zijn. Misschien veranderen ze morgen weer, als de communisten me ontvoeren en me weer in een eenzame cel stoppen. Gedachten over God behoren tot de vergankelijke wereld, evenals gedachten over ieder ander onderwerp. In onze eenzame cellen leefden we in de sfeer van de eeuwigheid.

Ik beschouwde het als mijn plicht om u via een omweg in deze sfeer te brengen en om u niet lastig te vallen met mijn huidige gedachten. Onze gedachten zijn een weerspiegeling in onze geest van de werkelijkheid; het kan een zuivere of een verdraaide weerspiegeling zijn. We moeten trachten de werkelijkheid van God in ons op te nemen en trachten boven de sfeer van woorden en gedachten uit te komen. Gedachten over God zijn God niet. Alleen God is God. U mag nooit tevreden zijn met iets anders dan God zelf. Ik voel me verbonden met allen die God zoeken — Hem te zoeken betekent Hem gevonden te hebben, zegt Augustinus — en met allen die de tekenen van het lijden dragen. Een christen is een man van smarten, ook al is hij een gezonde jonge miljonair. Wat hem tot christen maakt is, dat hij zich het lijden van Christus en van de gehele schepping eigen maakt.

Met zedelijke vraagstukken kunt u bij uw eigen predikant terecht. Het zedelijke heeft betrekking op de intermenselijke verhoudingen, voor het aangezicht Gods. In feite leef ik nog in eenzame gevangenschap. Daar bestaat alleen de verhouding tot God. Zedenleer houdt op te bestaan. Wanneer ik echter van daar uit de kerk en de wereld bekijk, waar mensen met elkaar in contact treden, kan ik u twee dingen zeggen.

Ten eerste, de in de Bijbel overgeleverde norm voor de zedelijkheid is van een geweldige waarde. Als God daar niet Zelf achter stond, en verder een menselijke ervaring van duizenden jaren, hoe komt het dan dat elke zonde die zelfs dertig jaar geleden begaan werd, in de gevangenis nog zo'n pijnlijke wroeging teweeg kon brengen? Door vandaag te zondigen, bereid je jezelf uren van berouw in de toekomst.

Ten tweede, u moet begrijpen dat niemand een jarenlange kruisiging kan doorstaan. Jezus hing slechts een paar uur aan het kruis. Als iemand zwaar moet lijden, of de smart van een onbevredigd heftig verlangen moet verwerken, mag u het afkeuren als hij het na een paar uur opgeeft. Na een jarenlange strijd kan iemand echter onder de last van het kruis neervallen. Hem te begrijpen, lief te hebben en te bevrijden van dit kruis behoort ook tot het zedelijke. De liefde is de verklaring die God Zelf geeft van alle bijbelverzen en geboden. Ik weet niets beters dan de woorden van Augustinus: 'Heb God lief en doe wat je wilt'.

'Er is geen einde aan het maken van veel boeken'.¹ Er zijn genoeg boeken over de christelijke leer en de christelijke zede. Ik voelde me niet geroepen om er nog een aan toe te voegen.

Ik wilde u de hel van eenzame opsluiting onder de communisten beschrijven. Ik wilde u een illustratie geven van de woorden uit de geloofsbelijdenis: 'nedergedaald ter helle', om zelf de angsten der hel te doorstaan, en om de verschrikkingen ervan op zich te nemen zoals Hij de zonden van de mensheid op zich genomen heeft, en om zelfs daar een straal van Gods licht te brengen.

Ieder moet op zijn eigen terrein worden geloofd. Als het over geestelijke zaken gaat, moet u diegenen geloven die er alles van afweten. Iemand heeft eens over de hel gezegd: 'Als we dit leven verlaten in een staat van zonde, zal God ons Zijn goedheid onttrekken en ons aan onszelf overlaten, toch echter niet helemaal, omdat Hij wil dat overal Zijn goedheid gevonden wordt en niet alleen Zijn gerechtigheid. En als er een schepsel kon worden gevonden dat niet eniger-

1. Prediker 12 : 12

mate deel zou hebben aan Gods goedheid, dan zou dat schepsel zo te zeggen even boosaardig zijn als God goed is', waarmee de volstrekte absoluteitheid van God ontkend wordt.

Eenzame gevangenschap onder de communisten met de herinnering aan vroegere zonden is een stukje hel. Er waren tijden dat ik naar het kopje water in mijn cel keek om me ervan te overtuigen dat ik nog niet in de hel was. Ik wist dat er in de hel geen water is.

Maar zelfs in ogenblikken van diepe twijfel en wanhoop, werden we niet geheel aan onszelf overgelaten. Hij, Die beloofd heeft 'Ik ben met u al de dagen'² (in het Hebreeuws kon Hij alleen zeggen *bekol iom*, wat letterlijk betekent 'iedere dag de gehele dag') heeft zijn trouw getoond. Daarom konden we er doorheen komen.

Er zijn nu duizenden andere christenen in eenzame gevangenschap in Rood-China, Noord-Korea, Vietnam, Rusland, Albanië, Roemenië, Tsjecho-Slowakije enzovoort. Zult u ze steunen? Zult u uw gevleugelde beschermengel zenden om ze te vertellen dat u ze liefhebt? Zult u uw verantwoordelijkheid zien in het werk van de ondergrondse kerk, waar zij vandaan gerukt zijn, opdat deze in hun afwezigheid mag blijven groeien?

Het was mijn bedoeling toen ik dit boek uitgaf om dit beroep op u te doen.

R. W.

Verzoeken om meer informatie of bijdragen voor het werk van de 'Zending in de communistische wereld' kunnen worden gezonden aan 'de Ondergrondse Kerk', Frederiksplein 24, Amsterdam-2, postrekening 249300.

2. Mattheüs 28 : 20